

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra Mediálních studií

Radka Nováková

**Životní styl na stránkách časopisu Květy
(1960 – 1968)**

Diplomová práce

Praha 2011

Autor práce: **Radka Nováková**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.**

Rok obhajoby: 2011

Bibliografický záznam

NOVÁKOVÁ, Radka. *Životní styl na stránkách časopisu Květy (1960 – 1968)*. Praha, 2011. 129 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra Mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Abstrakt

Diplomová práce *Životní styl na stránkách časopisu Květy (1960 – 1968)* se zabývá životním stylem v letech 1960 – 1968 v Československu z pohledu týdeníku pro celou rodinu s názvem *Květy*. Práce zkoumá, jakým způsobem prezentoval časopis životní styl ve sledovaném období a jak ovlivňoval představy čtenářů o životním stylu. Z důvodu velikého rozsahu tématu životní styl se práce zaměřila pouze na oblast bydlení, módy a volného času. V oblasti bydlení se práce soustředila na bytovou dispozici, vybavení domácnosti nábytkem, dekoracemi i předměty denní potřeby. V oblasti módy byla největší pozornost zaměřená na odívání, dále na módu účesů a péči o krásu. Oblast volného času byla zredukována na aktivity určené pro relaxaci, zábavu a rozptýlení, v této oblasti převažovala rekreace, sportovní aktivity a aktivity nejrůznějších zájmových skupin. Životní styl byl ve zkoumaném textu analyzován pomocí kombinace kvalitativní a kvantitativní metody obsahové analýzy. Kvantitativní analýza se zabývá především vývojem a rozsahem témat životního stylu. Kvalitativní analýza pak poskytuje informace o obsahu konkrétních témat životního stylu. Práce se věnuje také teoretickému zakotvení pojmu životní styl, životnímu stylu v Československu v 60. letech 20. století, charakteristice zkoumaného časopisu a společensko-politické situaci šedesátých let v Československu.

Abstract

Thesis “Lifestyle in magazine *Květy* (1960 - 1968)” deals with the lifestyle in the years 1960 - 1968 in Czechoslovakia from the viewpoint of weekly *Květy*. This paper examines how the lifestyle was presented in the reference period and how the reader’s lifestyle was influenced by it. Due to the broad range of theme “lifestyle“ this paper has been focused only on housing, fashion and free time. In the area of housing this paper has been concentrated on flat layout, household furniture, decorations and items of daily use. Most attention has been

paid to the clothing, hairstyles, clothing and beauty in the area of fashion. Leisure time has been reduced to activities designed for relaxation, entertainment and amusement, prevailed in the area of recreation, sports activities and activities of various interest groups. Quantitative and qualitative analysis has been used to interpret view of lifestyle in examined text. Quantitative analysis has been mainly concerned with the development of a range of lifestyle topics. Qualitative analysis provides information about the content of particular lifestyle topics. This paper also deals with theoretical anchoring of the term lifestyle, lifestyle in Czechoslovakia in 60th of 20th century, characteristics of examined weekly journal, social-political situation of sixties in Czechoslovakia.

Klíčová slova

Životní styl, časopis Květy, kvalitativní obsahová analýza, kvantitativní obsahová analýza, 60. léta 20. století

Keywords

lifestyle, magazine Květy, qualitative content analysis, quantitative content analysis, 60 the 20th century

Rozsah práce: 157 normostran (281 769 znaků včetně mezer)

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20. 5. 2011

Radka Nováková

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí práce Doc. PhDr. Barbaře Köpplové za neocenitelnou pomoc, trpělivost a laskavost při vypracování této diplomové práce.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Radka Nováková

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2009

E-mail diplomantky/diplomanta:

radkanovako@gmail.com

Studijní obor/typ studia:

Mediální studia

Předpokládaný název práce v češtině:

Obraz životního stylu 60. let na stránkách časopisu Květy

Předpokládaný název práce v angličtině:

Lifestyle image 1st half of the 60th years in the pages Květy

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012):

LS 2011/2012

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila historický rozbor a obsahovou analýzu týdeníku Květy v letech 1960 – 1968. Analyzovat budu každé poslední vydání v měsíci. Na stránkách časopisu budu sledovat, jakým způsobem je prezentovaný životní styl soudobých žen a jak se prezentace vyvíjela v průběhu zvoleného období.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Předpokládaný cíl mé práce je získat ucelený obrazu životního stylu ve sledovaném období. Dalším cílem je popsat vývoj životního stylu a jeho provázání s historickým obdobím.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod
2. Pojem „Životní styl“
3. 60. léta 20. století
4. Časopis Květy
5. Metodologické zakotvení
6. Analýza
7. Závěr

Vymezení podkladového materiálu (např. tituly a období, za které budou analyzovány):

Týdeník Květy

V období 1960 – 1968 vždy poslední vydání z každého měsíce.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Historický rozbor a Obsahová analýza

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008

Kolektiv autorů. Dějiny zemí koruny české II. Praha: Paseka, 1997

DUFFKOVÁ, Jana, URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2008.

KÖPPLOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo. Praha: Karolinum, 2003

DENEMARKOVÁ, Radka. Zlatá šedesátá: česká literatura a společnost v letech tání, kolotání a zklamání. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2000.

KONČELÍK, Jakub. VEČĚRA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010

MACHONIN, Pavel. Československá společnost: sociologická analýza sociální stratifikace. Bratislava: Epoque, 1969

Československo 1962. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963

KYBALOVÁ, Ludmila. Obrazová encyklopedie módy. Praha: Artia, 1973

KYBALOVÁ, Ludmila. Československá gobelínová tvorba. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1963

JANOUSEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008

HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum a Olympia, 2000

HONZÍK, Karel. Co je životní sloh. Praha: Československý spisovatel, 1958

HONZÍK, Karel. Tvorba životního slohu. Praha: Václav Petr, 1947

HONZÍK, Karel. Z tvorby životního slohu (1935-1965). Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965

KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Symposium, 1969

KOLEKTIV AUTORŮ. 20. století: kronika 1900-1999. Praha: Fortuna Print, 2000

WINFRIED, Schulz.[et al.]. Analýza obsahu mediálních sdělení. [uspořádala Irena Reifová; přeložila Barbara Köpplová]. Praha: Karolinum, 2004.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Minár, Patrik. Obraz životního stylu čtenářek přílohy Ona Dnes: [rukopis]; vedoucí práce Jan Jiráček. Praha, 2008

Dlabáčková, Barbora. Jak média přispívala k vytváření životního stylu obyvatel Československa [rukopis]; vedoucí práce Barbara Köpplová, Praha, 2010

Datum / Podpis studentky

12.10.2010

.....

OBSAH

<u>1</u>	<u>ÚVOD</u>	- 10 -
<u>2</u>	<u>ČASOPIS KVĚTY</u>	- 11 -
2.1	PŘEDCHŮDCE ČASOPISU KVĚTY „JINDY A NYNÍ“	- 11 -
2.2	KVĚTY ZA REDAKCE J. K. TYLA	- 12 -
2.3	PO ODCHODU J. K. TYLA	- 13 -
2.4	KVĚTY ZA REDAKCE VÍTĚZSLAVA HÁLKA A JANA NERUDY	- 14 -
2.5	KVĚTY ZA REDAKCE SVATOPLUKA ČECHA A SERVÁCE HELLERA	- 15 -
2.6	RUDÉ KVĚTY.....	- 15 -
2.7	KVĚTY OD ROKU 1951.....	- 16 -
<u>3</u>	<u>HISTORICKÉ POZADÍ 60. LET 20. STOLETÍ</u>	- 24 -
3.1	MEZINÁRODNÍ SPOLEČENSKO-POLITICKÝ KONTEXT.....	- 24 -
3.2	VNITROSTÁTNÍ SPOLEČENSKO-POLITICKÝ KONTEXT.....	- 25 -
3.3	MEDIÁLNÍ SITUACE	- 27 -
3.3.1	ÚLOHA MÉDIÍ V PRŮBĚHU VPÁDU VOJSK VARŠAVSKÉ SMLOUVY.....	- 32 -
3.4	CENZURA	- 34 -
<u>4</u>	<u>ŽIVOTNÍ STYL</u>	- 36 -
4.1	SOCIOLOGICKÁ DEFINICE ŽIVOTNÍHO STYLU	- 36 -
4.1.1	DOPLŇUJÍCÍ POJETÍ ŽIVOTNÍHO STYLU	- 42 -
4.1.1.1	Sociologické pojetí.....	- 42 -
4.1.1.2	Antropologické pojetí.....	- 44 -
4.1.1.3	Psychologické pojetí.....	- 45 -
<u>5</u>	<u>ČESKOSLOVENSKÝ ŽIVOTNÍ STYL (60. LET 20. STOLETÍ)</u>	- 46 -
5.1	SOCIALISTICKÁ DEFINICE ŽIVOTNÍHO STYLU	- 46 -
5.2	SOCIÁLNÍ POSTAVENÍ OBYVATEL.....	- 51 -
5.2.1	RODINA.....	- 53 -
5.2.2	PŘÍJMY.....	- 54 -
5.3	SPOTŘEBA OBYVATEL	- 56 -
5.4	VYBAVENÍ DOMÁCNOSTI	- 58 -
5.5	VOLNÝ ČAS	- 61 -
5.6	ODÍVÁNÍ	- 63 -
5.7	PROPAGACE/REKLAMA	- 67 -

6	<u>OBSAHOVÁ ANALÝZA.....</u>	- 69 -
6.1	METODOLOGIE	- 69 -
6.2	VÝZKUM	- 70 -
6.2.1	VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	- 71 -
6.2.2	ZÁKLADNÍ VÝBĚROVÝ SOUBOR	- 71 -
6.2.3	KÓDOVACÍ JEDNOTKA	- 71 -
6.2.4	CHARAKTERISTIKA PROMĚNNÝCH	- 71 -
6.2.4.1	Proměnné	- 72 -
7	<u>INTERPRETACE VÝSLEDKŮ</u>	- 74 -
7.1	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ KVANTITATIVNÍ ANALÝZY	- 74 -
7.1.1	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ HYPOTÉZY Č. 1.....	- 75 -
7.1.2	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ HYPOTÉZY Č. 2.....	- 76 -
7.1.3	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ HYPOTÉZY Č. 3.....	- 78 -
7.1.4	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ HYPOTÉZY Č. 4.....	- 80 -
7.1.5	SHRNUTÍ.....	- 83 -
7.2	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ KVALITATIVNÍ ANALÝZY	- 84 -
7.2.1	BYDLENÍ	- 84 -
7.2.2	MÓDA	- 89 -
7.2.3	VOLNÝ ČAS	- 100 -
7.2.4	SHRNUTÍ.....	- 112 -
8	<u>ZÁVĚR</u>	- 115 -
9	<u>SUMMARY.....</u>	- 117 -
10	<u>POUŽITÁ LITERATURA</u>	- 119 -
10.1	PUBLIKACE.....	- 119 -
10.2	ČLÁNKY.....	- 121 -
10.3	KVALIFIKAČNÍ PRÁCE	- 124 -
10.4	ARCHIVNÍ MATERIÁLY	- 124 -
11	<u>SEZNAM GRAFŮ, TABULEK, OBRÁZKŮ A SCHÉMAT.....</u>	- 125 -
11.1	SEZNAM GRAFŮ	- 125 -
11.2	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	- 125 -
11.3	SEZNAM TABULEK.....	- 126 -
11.4	SEZNAM SCHÉMAT.....	- 126 -

12 SEZNAM PŘÍLOH - 127 -

13 PŘÍLOHY - 128 -

1 ÚVOD

V této diplomové práci se budu zabývat obsahovou analýzou týdeníku pro celou rodinu s názvem Květy v letech 1960 -1968. Budu se zajímat o způsob prezentace životního stylu na stránkách časopisu a o působení na formování představ o životním stylu v očích čtenářů.

Týdeník Květy byl ve sledovaném období vydáván nakladatelstvím Rudé právo. Toto nakladatelství vydávalo i deník Rudé právo, který byl oficiálním orgánem Komunistické strany, z toho vyplývá, že i časopis Květy byl velmi ovlivněn Komunistickou stranou a socialistickou ideologií. Květy tedy uveřejňovaly množství propagandistických příspěvků, i přes to významné postavení zaujímal literární příspěvky a články z vědní, technické či historické oblasti.

Jako výzkumnou metodu jsem zvolila kombinaci kvalitativní a kvantitativní obsahové analýzy. Výsledky kvalitativní obsahové analýzy využiji pro potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz a zároveň pro lepší orientaci ve zkoumaném textu a jako pomoc při redukci dat zkoumaných pomocí kvalitativní analýzy.

Pojem životní styl je velice široké téma, které obsahuje množství aspektů lidského života. Rozhodla jsem se tedy zařadit do tématu životního stylu pouze aspekty bydlení, móda a volný čas. I samotná oblast volného času je velice rozsáhlá, proto jsem přistoupila k užší specifikaci zkoumaných aktivit volného času. Do volného času tedy řadím pouze aktivity určené pro relaxaci, rozptýlení a zábavu. Kulturní aktivity jsem se rozhodla vnímat jako vzdělávací.

Tato práce nabídne širší teoretické zakotvení pojmu životní styl, bude se snažit o definici pojmu a jeho součástí z několika úhlů. Podrobněji se bude práce zabývat konkrétnějším vnímáním životního stylu a jeho projevy v šedesátých letech v Československu. Diplomová práce předkládá i podmínky života obyvatel, jejich platové podmínky, spotřební chování apod. Dále se v práci bude věnovat charakteristice zkoumaného časopisu a jeho historickému vývoji od vzniku listu. Své místo má i společensko-politické pozadí a postavení medií v šedesátých letech dvacátého století.

2 ČASOPIS KVĚTY

2.1 Předchůdce časopisu Květy „Jindy a nyní“

Předchůdcem časopisu Květy byl časopis Jindy a nyní. Tento časopis vznikl již v roce 1828 v Praze pod názvem Jindy a nyní s podtitulem Sbírkou obrazů pamětihodných osob, věcí a příběhů. Časopis vycházel jednou týdně a zaměření jeho obsahu bylo ovlivněno německými časopisy jako *Einst und Jetzt* a *Erinnerungen an merkwürdige Gegenstände und Begebenheiten*. Časopis se však netěšil velké přízni čtenářů, a proto bylo jeho vydávání zastaveno. O vydávání časopisu projevil zájem J. H. Pospíšil a již od roku 1832 pracuje na jeho obnově. *„Ku konci roku 1832 začala mezi pražskými přáteli národního písemnictví pověst proskakovati, že staré nedomřelé Jindy a nyní procitnou k novému životu a mladistvé podoby nabudou. Porůznu vycházející půlarchy s nevalnými obrázky měly obstarlou kůži svléknouti – měly se jako milobarevní motýlkové ze zimního povleku vyloupnouti.“*¹

Pospíšil vydává tedy v lednu 1833 první číslo obnoveného časopisu Jindy a nyní s podtitulem *Národní zábavník pro Čechy, Moravu a Slovany v Uhřích*. Pospíšil se pravděpodobně na radu Václava Klimenta Klicpery obrátil na mladého a nezkušeného *„Josefa Kajetána Tyla a tak se od začátku roku 1833 stal Tyl redaktorem obnoveného časopisu Jindy a nyní.“*² *Tyl do té doby v podobné redakci nepracoval, ale přece jen měl už určité literární zkušenosti, přeložil nebo upravil několik divadelních her.“*³ Tylovy žurnalistické nezkušenosti a i toho, že jako *„vojenský úředník nesměl působit veřejně, využil Pospíšil a v listu jmenoval jako redaktora jen sebe.“*⁴ Čtenáři ovšem věděli, že skutečným redaktorem časopisu byl Tyl. Jelikož nebyl uveden jako redaktor, mohl mu Pospíšil dávat velmi nízký plat *„4 zl týdně, které zvýšil až později, když Květy vycházely dvakrát a třikrát týdně — na 8 až 10 zl.“*⁵ Pro představu *„jeden oběd v hostinci stál od 1 do 3 zl.“*⁶ Pod vedením J. K. Tyla vycházel časopis Jindy a nyní jednou týdně v rozsahu osmi stran. *„Cena časopisu byla 1 zl. 36 kr. stř. při pololetním předplacení.“*⁷

¹ SOJKA, J. E.: *Naši mužové*. Praha: Melantrich, 1953, str. 196.

² BERÁNKOVÁ, Milena. *Květy známé a neznámé*. In *Květy 1972*, č. 1, str. 28-29

³ BERÁNKOVÁ, Milena. *Květy známé a neznámé*. In *Květy 1972*, č. 1, str. 28-29

⁴ BERÁNKOVÁ, Milena. *Květy známé a neznámé*. In *Květy 1972*, č. 1, str. 28-29

⁵ BERÁNKOVÁ, Milena. *Květy známé a neznámé*. In *Květy 1972*, č. 1, str. 28-29

⁶ BERÁNKOVÁ, Milena. *Květy známé a neznámé*. In *Květy 1972*, č. 1, str. 28-29

⁷ PILÁT, J.: *Redaktorská činnost J. K. Tyla*. Praha: Orbis, 1955, str. 25.

2.2 Květy za redakce J. K. Tyla

Pod názvem Jindy a nyní vycházel časopis až do roku 1834, dále už se s ním čtenáři setkávali pod názvem Květy české s podtitulem Listy zábavné pro všeliký stav. V roce 1835 se název změnil na pouhé Květy s podtitulem Národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky. „Vypráví se, že vlastním původcem nového jména byl František Palacký, který při čtení časopisu řekl s úsměvem: *Aj, toť samé nové květy na štěpu naši literatury!*“⁸

Květy vycházely jednou za týden v rozsahu osmi stran. Vydávány byly v nakladatelství J. H. Pospíšila v Praze a v Hradci Králové, od roku 1839 jen v Praze. „*Jako redakční místnost sloužila Tylovi jeho ložnice v dnešních kasárnách na Náměstí Republiky, kterou měl k dispozici jako vojenský úředník. Později, ve čtyřicátých letech, byla redakce v Nových alejích, to je na dnešní Národní třídě čp. 116.*“⁹

Hlavní obsahovou složkou časopisu byla literatura. V Květech se také „objevují cestopisné a národopisné stati, ale hlavně pojednání přírodovědecká, namířená proti zakořeněné a záměrné živěné pověrčivosti a nevědomosti lidu.“¹⁰ Časopis měl být podle Tylových slov „*mluvící troubou celého národa, rostoucím a zmáhajícím se slabikářem mladých učitelů a starých školáků.*“¹¹ Okolo časopisu se začalo soustředit množství nejruznějších autorů různých generací. „*Ze starých spisovatelů spolupracovali Vojtěch Nejedlý, M. O. Rettigová, ze současníků Tylových J. P. Koubek, Karel Sabina, z nejmladších pak Karel Hynek Mácha, Karel Jaromír Erben.*“¹² Někdy byl časopis označován „*cvičebným rejdištěm mladým bujarým silám spisovatelským, kterých množství se přihlašovalo a jimž Tyl byl vůdcem na dráze literární.*“¹³ Tylův časopis se těšil výrazné oblibě u čtenářů, dokládají to například vzpomínky pamětníků: „*časopis Květy stal se pod jménem tím mezi všemi na mnohá léta nejoblíbenějším, nejčítanějším.*“¹⁴ Květy české z roku 1834 „*vykazují již 400 odběratelů, což byl v tehdejší době úspěch.*“¹⁵

I když se časopisu daří, J. K. Tyl je nespokojen zejména kvůli špatným vztahům s vydavatelem Pospíšilem. „*Přijímá tedy pozvání svých přátel a v září 1836 za nimi odjíždí k německé herecké společnosti do Pruska.*“¹⁶

⁸ BERÁNKOVÁ, Milena. Květy známé a neznámé. In Květy. Ročník 22, č. 1, str. 28- 29

⁹ BERÁNKOVÁ, Milena. Květy známé a neznámé. In Květy. Ročník 22, č. 1, str. 28- 29

¹⁰ BERÁNKOVÁ, Milena. Květy známé a neznámé. In Květy. Ročník 22, č. 1, str. 28- 29

¹¹ BERÁNKOVÁ, Milena. Květy známé a neznámé. In Květy. Ročník 22, č. 1, str. 28- 29

¹² BERÁNKOVÁ, Milena. Květy známé a neznámé. In Květy. Ročník 22, č. 1, str. 28- 29

¹³ MALÝ, J. Počátky české žurnalistiky. In Naše znovuzrození č. 30, 1880, Praha: J. Otto, str. 35.

¹⁴ PICHL, J. B. Vlastenecké vzpomínky. Praha: Fr. Borový, 1936, str. 97.

¹⁵ BERÁNKOVÁ, Milena. Tylovy nelehké začátky. In Květy 1984, č. 2, str. 36 - 37.

¹⁶ BERÁNKOVÁ, Milena. Květy známé a neznámé. In Květy. Ročník 22, č. 3, str. 28- 29

Časopis dále pokračuje ve stejném duchu jako za Tylova vedení. „*Tyl začíná do Květů znovu psát již V roce 1838, v dalších letech jeho příspěvků přibývalo, až se s ním koncem roku 1840 Pospíšil dohodl, že je od nového ročníku bude opět redigovat.*“¹⁷ Ovšem znovu nebyl uveden jako redaktor a ani jeho plat se nezlepšil. Dokonce ani v roce 1842, kdy Tyl skončil s prací pro vojenský úřad, nebyl oficiálně označen za redaktora časopisu. Vztahy mezi Pospíšilem a Tylem se nezlepšovaly, právě naopak. Tyto neshody byly také jedním ze dvou důvodů, proč J. K. Tyl v roce 1845 opouští redakci Květů definitivně. Druhým a hlavním důvodem byl střet s „*mladým Karlem Havlíčkem Borovským, který podrobil nemilosrdné kritice jeho*“¹⁸ novelu Poslední Čech.

Úspěch a obliba časopisu Květy byla za redakce J. K. Tyla úctyhodná. Před konečným odchodem Tyla měl časopis asi „*1100 až 1200*“¹⁹ pravidelných odběratelů. Takové obliby a úspěchu Květy nedosáhly již nikdy ve své historii.

2.3 Po odchodu J. K. Tyla

Po Tylově odchodu rediguje Květy nejprve sám vydavatel, v roce 1847 Jakub Malý. Jejich obsah se nemění. Převažuje literatura, už nejen původní, nýbrž i přeložená, zejména ze slovanských jazyků, stále místo mají rubriky Domácí zprávy, Venkovská kronika, Dopisy.

V roce 1848 přišly značné politicko-společenské změny. Do revolučního roku 1848 vstoupily Květy za redakce K. B. Štorcha a K. V. Zapa stále ještě jako časopis beletristický a literární, ale brzy „nabývají bojovnou tvářnost. Od 8. července 1848 se proto mění název na Květy a plody, podtitul pak zní Týdeník pro vzdělané obecnstvo. Vydavatelem je stále J. Pospíšil, redaktorem K. B. Štorch.“²⁰ V „*návěsí*“ staronového časopisu se říká, že „*upnutí všech myslí na politické, rychlým krokem stíhající se události není příznivo vydávání časopisu, jakýž těmito listy zamýšlen byl. Květy, kteréž nový čas u nás tak čile připravovati pomáhaly, promění se tady vedle potřeb této doby v politický deník.*“²¹ Od 1. října se objevuje „*co pokračování časopisu Květy a plody již dříve ohlášený deník, ale s názvem Ranní list*“²². Jeho vydavatelem je J. Pospíšil, odpovědným redaktorem Fr. Jirgl. List však existuje pouze do konce roku. V čísle z 31. prosince vydavatel odůvodňuje zastavení listu tím, že „*od nového*

¹⁷ BERÁNKOVÁ, Milena. Květy známé a neznámé. In Květy. Ročník 22, č. 3, str. 28- 29

¹⁸ BERÁNKOVÁ, Milena. Květy známé a neznámé. In Květy. Ročník 22, č. 3, str. 28- 29

¹⁹ OSVALD, V. Novinář Josef Kajetán Tyl. Praha: Novinář, 1972, str. 42

²⁰ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 8 - 1984. - str. 36-37

²¹ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 8 - 1984. - str. 36-37

²² BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 8 - 1984. - str. 36-37

roku bude mít Praha takové množství čelnějších českých časopisů, že by Ranní list žádoucího zdaru nijak dospěti nemohl.“²³

J. Pospíšil se v květnu 1849 pokusil o obnovení časopisu Květy, ale pro značný neúspěch u čtenářů od vydávání upustil již o necelý rok později.

2.4 Květy za redakce Vítězslava Háška a Jana Nerudy

K odkazu Tylových Květů se přihlásil znovuobnovený časopis Květy, který vzkřísili v roce 1865 umělci Jan Neruda a Vítězslav Hálek. První číslo těchto nových Květů, s podtitulem Týdeník k zábavě a poučení, vyšlo 30. listopadu 1865. „*Jako majitelé jsou uváděni střídavě bratři Julius a Edvard Grégrovi, jako nakladatelé a odpovědní redaktori zprvu Jan Neruda a V. Hálek, od července 1867 jen V. Hálek.*“²⁴

Pročteme-li sedm ročníků Květů, zaujme nás několik dominujících znaků, které charakterizují časopis po celou dobu jeho vycházení. „*Květy byly časopis beletristický a jejich literární úroveň byla skvělá. Každý, jehož jméno mělo zvuk v literárním životě, si pokládal za čest do Květů připívat.*“²⁵ K těmto přispěvatelům patřili, kromě obou redaktorů, např. K. Sabina, J. Arbes, F. Ženíšek, K. J. Erben, A. Stašek, K. Světlá, E. Krásnohorská, J. V. Sládek, S. Čech aj. Z malířů vynikali K. Purkyně, P. Maixner, Josef Mánes nebo S. Pinkas aj. Časopis se v polovině roku 1867 proměnil na časopis „*ilustrovaný, pak obrázkový – po této stránce patřily ve své době k nejkrásněji vypraveným českým listům.*“²⁶ Každé vydání tak přinášelo reprodukce významných děl z oblasti výtvarného umění, českého i zahraničního. Výrazným výtvarným znakem bylo nové záhlaví Květů od Josefa Mánesa, které symbolizovalo matku Slavii rozdávající Květy dětem slovanských národů. Poprvé se objevilo v 18. čísle z 31. října 1867. „*V dalších létech se obsah Květů obohatil především o překlady ze slovanských literatur a Nerudovou zásluhou o „Pražský fejton“*“²⁷. Květy se měly stát časopisem pro celou rodinu. Proto začala vycházet nová módní příloha pro české ženy. Po několika měsících tuto přílohu nahradil velmi populární, německý Bazar, který vycházel v Evropě přeložený do mnoha jazyků.

Poslední číslo Květů vyšlo 25. července 1872. Poté byly Květy připojeny k druhému velkému obrázkovému časopisu Světozor. Důvodů zastavení časopisu bylo několik. Mezi hlavními můžeme jmenovat finanční těžkosti při zavádění přílohy Bazar,

²³ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 08 - 1984. - str. 36-37

²⁴ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 10 - 1984. - str. 36-37

²⁵ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 10 - 1984. - str. 36-37

²⁶ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 10 - 1984. - str. 36-37

²⁷ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 10 - 1984. - str. 36-37

politickou situaci a třetí příčinu naznačil Jakub Arbes. „*Nevyšimavost silné již tehdy měšťanské třídy k umění, která se ještě později tolikrát projevila, sklízela tu své první ovoce.*“²⁸. Dalších sedm let čekaly Květy na své obnovení.

2.5 Květy za redakce Svatopluka Čecha a Serváce Hellera

Nového časopisu s názvem Květy se čtenáři dočkali až v roce 1879, kdy začal vycházet „*měsíčník s osvědčeným názvem Květy, s podtitulem Listy pro zábavu a poučení s časovými rozhledy. Redaktory časopisu byli jeho zakladatelé dr. Servác Heller a Svatopluk Čech, vydavatelem a nakladatelem byl básníkův bratr Vladimír.*“²⁹ Časopis vycházel v knižním formátu a měl více než 126 stran. „*Nebyly ilustrovaným ani obrázkovým časopisem, ale každé číslo mělo 3 – 4 obrazové přílohy.*“³⁰

Jak již vyplývá z podtitulu, časopis měl přinášet zejména zábavu. Byl určen široké veřejnosti, ve které měl vzbuzovat zájem o současnou literaturu a kulturní dění doma i ve světě. Obsah časopisu tvořila zejména beletrie, ale i naučné a zábavné články. Literární úroveň i obliba časopisu byla vysoká. Do Květů přispívali nejrůznější literární autoři všech směrů. Jmenovat můžeme A. Jirásku, J. Nerudu, E. Bozděcha, A. Mrštíka, J. Zeyera, K. Světlou. Velkým přínosem byl Jaroslav Vrchlický a jeho překlady poezie.

Největšího úspěchu Květy dosáhly právě za původního vedení Hellera a Čecha. V roce 1899 však Svatopluk Čech redakci opouští. „*Odpovědným redaktorem a vydavatelem se stává Václav Čech, po něm Vladimír S. Čech a na konec dr. Václav Jirina.*“³¹ Květy po odchodu prvních redaktorů už nedosahují také úrovně a postupně upadají. Krátce po začátku první světové války bylo vydávání listu zastaveno.

2.6 Rudé květy

Zároveň s Hellerovými a Čechovými Květy vycházel ještě jeden časopis s podobným názvem. Od „*1. června 1901 Československá sociálně demokratická strana dělnická začala vydávat ilustrovaný lidový měsíčník pro zábavu a poučení Rudé květy.*“³² Prvním redaktorem časopisu byl literární kritik „*F. V. Krejčí, od prosince 1903 básník a novinář Antonín Macek, pozdější autor českého textu Internacionály a spoluzakladatel KSC.*“³³ Rudé květy byly

²⁸ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 10 - 1984. - str. 36-37

²⁹ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 12 - 1984. - str. 36-37

³⁰ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 12 - 1984. - str. 36-37

³¹ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 12 - 1984. - str. 36-37

³² Květy jako obraz života. Podepsáno mis. In: Květy. - Ročník. 39, č. 1 (1.1.). - 1989. - str. 13

³³ KÚNOVÁ, Eva. Blahopřání Květům. In: Práce. - Ročník. 40, č. 4 (5.1.). - 1984. - str. 5

ilustrovaným měsíčníkem pro zábavu a poučení. „*Programově se orientovaly na široké lidové vrstvy, zejména na dělnictvo*“³⁴, které se snažily duchovně obrodit, „*umožnit jim prostřednictvím cenově dostupného časopisu poznat tvorbu nejlepších našich i cizích spisovatelů a výtvarných umělců.*“³⁵ Do Rudých Květů přispívali „*kromě samotného Antonína Macka i M. Majerová, I. Olbracht, J. Hora, S. K. Neumann, F. Šrámek, E. E. Kisch.*“³⁶ „*Rudé květy vycházely až do roku 1913, od této doby až do svého zániku v roce 1920 byly čtrnáctidenníkem. V roce 1915 mění časopis na několik let název – z Rudých květů se stal Svět.*“³⁷

2.7 Květy od roku 1951

Trvalo řadu let, než se čtenáři setkali znovu s časopisem Květy. Časopis znovu ožil v roce 1951 pod taktovkou vydavatelství Rudé právo. Tehdejší cenzurní orgán udělil vydavatelství povolení k vydávání časopisu Květy dne 20. 11. 1950. Nově oživený časopis byl povolen jako týdeník v rozsahu 24 stran se zamýšleným nákladem 250 000 výtisků každého čísla. Součástí povolení bylo i jednoznačné ujištění, že časopis Květy bude redigovaným podle směrnic kult. prop. oddělení ÚV KSČ. Podle prezentace tvůrců Ministerstvu informací, se měl časopis stát „*rodinným obrázkovým časopisem vhodným literárním a výtvarným obsahem pro poučení i oddych prostých vrstev pracujících a jejich výchově v duchu socialistického realismu. Bude uveřejňovat novely, povídky, básně, reportáže produkce děl výtvarných umělců našich i sovětských a podnětné to grafické aktuality bude mít šachovou, filatelie hlídku atd. Časopis nebude přinášet inserci.*“³⁸ Prvním šéfredaktorem se stal novinář Jiří Žák³⁹. V žádosti o schválení vydávání listu byl prezentován jako *redaktor, členem strany KSČ od r. 1945, politicky velmi vyspělý, velmi schopný novinář, mravně bezúhonný. Byl vězněn 6 let v koncentračním táboře Buchenwald z politických důvodů, kde se choval statečně a řádně*⁴⁰. Vydavatelství Rudé právo v té době produkovalo řadu dalších listů, například Rudé právo, Za trvalý mír, Svět Sovětů, Vlasta, Haló nedělní noviny, Módní katalog, Rudé právo v obrazech, Funkcionáři, Nová mysl, Rádkyně žen, Zrcadlo doby, Svět práce atd.

³⁴ KÚNOVÁ, Eva. Blahopřání Květům. In: Práce. - Ročník. 40, č. 4 (5.1.). - 1984. - str. 5

³⁵ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. - Ročník. 34, č. 12 - 1984. - str. 36-37

³⁶ KÚNOVÁ, Eva. Blahopřání Květům. In: Práce. - Ročník. 40, č. 4 (5.1.). - 1984. - str. 5

³⁷ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. - Ročník. 34, č. 14 - 1984 - str. 36-37

³⁸ Ministerstvo informací, žádost o povolení vydávání tisku. 20. 11. 1950, Národní archiv Praha

³⁹ Jiří Žák *11. 11. 1917 † 29. 1. 1986. Vedle aktivní novinářské práce se věnoval také literární tvorbě, zejména se zaměřil na reportáže.

⁴⁰ Ministerstvo informací, žádost o povolení vydávání tisku. 20. 11. 1950, Národní archiv Praha

Květy se tak zařadily mezi nástroje propagandy komunistické strany, ale zároveň se hlásily k odkazu literárně zaměřených Tylových Květů. Svědčí o tom i sdělení redakce v prvním vydání časopisu Květy, které vyšlo 7. 1. 1951, kdy seznamovala redakce čtenáře s plánovaným zaměřením a cíli časopisu slovy: *„Chceme, aby v Květech našli odraz svého života radostný odraz budování socialistické vlasti. Chceme, aby čtení Květů znamenalo pro každého oddech, osvěžení a vzpruhu, aby Květy našly cestu do domovů horníků, dělníků z hutí stejně jako k studentům, vojákům nebo universitním profesorům, aby se Květy staly časopisem rodiny českých a slovenských pracujících. Chceme, aby to byly právě Květy, které konečně zúctují se špatnou tradicí, kterou měšťácká publicistika za první republiky vypěstovala v obrázkových časopisech sloužících zájmům buržoasie. Neboť v Květech jejichž první číslo vychází právě na počátku třetího roku gottwaldovské pětiletky, chceme naopak plně rozvinout ony tradice, jimiž žily Květy Tylovy a Nerudovy. Mír a štěstí, o něž náš lid bojuje, mají být náplní Květů. Hrdé sebevědomí těch, kteří bojují za pravdu a spravedlnost, nechť se zrcadlí z každé stránky Květů!“*⁴¹ V tomto duchu se o Květech zmiňují i autoři pozdějších článků. Vzpomínají na úlohu, kterou Květy sehrály ve „*výchově k vlastenectví a internacionalismu, napomohly sblížení našich národů a prohlubovaly naše přátelství se socialistickými zeměmi. Na svých stránkách časopis seznamoval čtenáře se současným životem, aktivně podporoval rozvoj hnutí brigád socialistické práce, propagoval nejnovější výsledky vědy a techniky i při jejím zavádění do praxe.*“⁴² V jiných příspěvcích pak vyzdvihovali snahu Květů následovat „*pokrokový odkaz svých předchůdců, řečeno jen trochu jinak, než to zaznělo u zrodu prvních Květů: Rozvíjet samé Květy na štěpu našeho života*“⁴³.

Časopisu Květy se zprvu dařilo dobře a plánovaný náklad 250 000 výtisků se stal nedostatečným. Již v únoru 1951 byla vydavatelství schválena žádost o zvýšení nákladu až na 350 000 výtisků. Toto navýšení se však ukázalo jako příliš ambiciózní. Na počátku roku 1952 se náklad snížil na 215 000 výtisků a vedoucím redaktorem se stal Josef Pospíšil⁴⁴ po jmenování tiskovým odd. ÚV KSČ. V roce 1953 klesl náklad výtisků dokonce na 113 000. Nedostatečnou úspěšnost časopisu dokládá i záměr sloučit časopis Květy s časopisem Svět v obrazech v roce 1955. Při přípravě nového časopisu vznikla zpráva, která detailně popisuje plánovanou tvář nového listu.

⁴¹ Podepsáno redakce. In: Květy. - Ročník. 1, č. 1 (1.1.). - 1951. - str. 5

⁴² KÚNOVÁ, Eva. Blahopřání Květům. In: Práce. - Ročník. 40, č. 4 (5.1.). - 1984. - str. 5

⁴³ BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. - Ročník. 34, č. - 1984. - str. 36-37

⁴⁴ Josef Pospíšil narozen 30. 5. 1912.

Zpráva k návrhu na nový časopis

„V systému našeho tisku zaujímají populární obrázkové časopisy důležité místo. Jsou stejně jako ostatní periodický tisk nástrojem propagandy s agitace a slouží především rozšiřování všeobecného vzdělání a zvyšování kulturní úrovně širokých vrstev čtenářů.

Tuto funkci plní v Českých krajích kromě zmíněných dvou časopisů ještě další tři obrázkové Časopisy: Vlasta, Beseda venkovské rodiny a Svět sovětů. Vlasta je náš nejrozšířenější obrázkový časopis a je určena ženám. Beseda venkovské rodiny orientuje svůj obsah na venkovského čtenáře. Svět sovětů popularisuje budování a život v Sovětském svazu.

Masovým, obrázkovým časopisem měly být "Květy" . Měly navázat na dobré výsledky pokrokových obrázkových časopisů minulých dob /jako jedny z nejlepších je možno jmenovat právě Tylovy "Květy"/ a dát širokým vrstvám čtenářů hodnotnou náhradu za bezideové, bulvární plátky z období první republiky s toho druhu jakým byl na př. Pražský ilustrovaný zpravodaj a pod.

Pokračovat v dobré tradici vydávání hodnotných populárních obrázkových časopisů, vytvořenou u nás pokrokovými novináři a spisovateli v druhé polovině XIX. a zač. XX. století znamenalo vysoce si vážít tohoto úkolu, pracovat na něm s takovým zanícením jako to činili právě oni a věnovat mu velikou péči a pozornost proto, že v něm je třeba spatřovat jeden z nejúčinnějších a nejmasovějších prostředků šíření osvěty mezi všemi vrstvami národa. Nový časopis by měl čerpat z dosavadních zkušeností obou těchto časopisů a převzít to dobro co vytvořil.

Dříve než budeme hovořit o úkolech nového časopisu je třeba si říci jaké bude jeho zaměření, - bude masovým obrázkovým časopisem. Z tohoto faktu vyplývají pak další směrnice pro určování jeho obsahu, vzhledu, rozsahu, nákladu i ceny.

Jeho hlavním posláním bude uspokojovat požadavky čtenářů na poli všeobecně vzdělávacím, a soustavně věnovat pozornost otázkám vědy, techniky a literatury. To znamená, že časopis bude přinášet vysoce hodnotné informativní materiály a reportáže o nejdůležitějších událostech veřejného, kulturního a sportovního života z domova i ze zahraničí. Bude otiskovat populární statě o nových poznatcích naší vědy a techniky. Bude čtenáře systematicky informovat o nových knihách, nejen o beletrii, nýbrž i o nejdůležitějších knihách z vědních a technických oborů, event. přinášet thematické obzory, podle jednotlivých oborů literatury. Závažnou součástí jeho obsahu budou literární práce, dobré povídky, fejetony, črty, básně a pod. Kromě těchto materiálů, bude časopis přinášet různé seriály, ankety, kritické materiály, šachovou hlídku, křížovky a pod.

Na dobré úrovni časopisu se nemenší měrou podílí i jeho grafická úprava. Bude třeba, aby nový časopis byl tištěn na lepším papíru než jaký měly k dispozici oba zanikající časopisy. Také na zlepšení tisku bude záležet, zda-li se nový časopis bude význačně odlišovat. Pro zlepšení vzhledu časopisu bude třeba tisknout obálku na tvrdším kvalitním papíru. Dále bude třeba, aby tento časopis přinášel skutečně kvalitní barevné fotografie, a proto bude nutné, aby uprostřed měl vložku-dvojstránku pro tento účel. Nemáme totiž kromě časopisů pro zahraničí a některých módních časopisů, časopis, který by byl průkopníkem a přinášel ukázky zdokonalování techniky a nových objevů v barevné fotografii. Tento úkol by měl převzít nový časopis.

Jaké je třeba vytvořit předpoklady, aby byla zaručena dobrá úroveň nového časopisu:

časopis by měl být vydáván ve vydavatelství Rudého práva, bude mu ovšem muset věnovat daleko více péče a pozornosti, než věnovalo Květům. /V otázkách kvalitního tisku, výrobních lhůt a pod./

Vedoucím nového časopisu by měl být známý, dobrý spisovatel, který má buď novinářské zkušenosti nebo blízký vztah k tisku.

Na vytváření obsahu nového časopisu se musí podílet redakční rada. Ne příliš početné, 6 až 8 členů, ponejvíce literátů vřelým a aktivním vztahem k tisku.

Neméně důležitou otázkou bude určení dalších pracovníků redakce; zástupce šéfredaktora, a vedoucích jednotlivých oddělení. Bude třeba je vyhledávat mezi zkušenými a marxisticky vzdělanými novináři.

Nezbytnou podmínkou dobré práce redakce pak bude, aby si vytvořila okolo sebe široký aktiv externích spolupracovníků, jednak reportérů, literátů a fotoreportérů, nejen doma, ale i za hranicemi.

Také dobré hospodářské zabezpečení redakce bude mít vliv na její dobrou práci, především proto, že k tomu, aby mohla získávat význačné literáty, básníky a veřejné činitele ke spolupráci je třeba, aby mohla disponovat daleko vyšším honorářovým fondem, než jaký měly oba časopisy. Ta zásada, že se za malé literární práce, za povídky, črty, fejetony a pod. platí v poměru k románům nízké honoráře vedla k tomu, že se spisovatelé málo věnují těmto formám, poněvadž vynaložená tvůrčí práce není úměrně zhodnocena, ošizen je nejvíce čtenář, který má právě tyto formy nejvíce v oblibě.⁴⁵

Tento nový časopis měl zachovávat rozsah 24 stran a jeho náklad měl být z počátku 100 000 výtisků, do jednoho roku až 150 000 výtisků.

⁴⁵ ÚV KSČ, oddělení propagandy, agitace a kultury. Zpráva k návrhu na nový časopis, 18. 3. 1955. Národní archiv Praha

V průběhu roku 1955 se uvažovalo o možnosti časopis Květy a Svět v obrazech sloučit i se slovenským časopisem Život. Zanedlouho potom však ÚV KSČ vydalo usnesení, ve kterém rozhodlo, že ke sloučení časopisů nedojde a všechny tři zmiňované listy budou vycházet samostatně. Plánované změny obsahového zaměření se tak promítnou pouze do zpracování časopisu Květy. Nově pojatý časopis Květy tak začal vycházet od roku 1956 pod vedoucím redaktorem T. Svatoplukem v nákladu 96 000 výtisků každého čísla.

Provedené změny týdeníku výrazně pomohly. Zájem vzrostl natolik, že nespokojení čtenáři, na které se vydání časopisu nedostalo, svými opakovanými stížnostmi donutili odpovědné orgány povolit zvýšení nákladu, který na konci roku 1956 dosahoval 103 000 výtisků. I když se postavení Květů zlepšovalo, byl Svatopluk nahrazen ve vedoucí pozici básníkem, prozaikem a překladatelem Pavlem Bojarou⁴⁶, který se stal šéfredaktorem Květů v roce 1957. *Mezi třídou poválečných šéfredaktorů nemůžeme nevzpomenout Vojtu Dolejšího⁴⁷ s jeho vynikající žurnalistickou intervencí jednoho z nejlepších komunistických novinářů⁴⁸.* Tento čelný představitel dogmatické komunistické žurnalistiky vystřídal Pavla Bojaru v křesle šéfredaktora v roce 1963. I za jeho vedení se Květům daří dobře a v roce 1966 znovu zvyšují náklad na 193 000 výtisků.

Od poloviny šedesátých let dvacátého století se začalo razantněji projevovat uvolňování společensko-politických poměrů včetně odvětví sdělovacích prostředků. V souvislosti s tímto uvolněním se změnily i podmínky pro vydávání tisku, a tak bylo možné vydávat periodický tisk pouze na základě registrace periodického tisku. I časopis Květy podal na konci roku 1967 přihlášku k registraci periodického tisku, ve které redakce uvedla i značné změny. Časopis byl prezentován znovu jako *„ilustrovaný zábavný týdeník pro celou rodinu – je společensko politickým a literárně kulturním časopisem. Populární formou, reportáží, rozhovorem, poznámkami a bohatým fotografickým materiálem seznamují čtenáře s prostředím a problémy našeho vnitřního i zahraničního života, hospodářství, vědy a techniky. Značnou pozornost věnují kultuře, literatuře a umění a všem formám účelného využití ve volném čase. Přitom berou na vědomí, že se obrací k průměrně vzdělanému čtenáři a k věkovému rozmezí, které zasahují celou rodinu.“*⁴⁹ Nejvýraznější změnou časopisu po

⁴⁶ Pavel Bojar * 18. 5. 1919, † 16. 11. 1999, původním jménem Karel Krejčík, literárního pseudonymu Pavel Bojar používal od 30. Let 20. století. Bojar je autorem lyrických sbírek, povídek a románů, veršů a próz pro děti a překladatelem. Těžiště jeho tvorby leží v reflexivních básních a společenských románech inspirovaných životem venkova.

⁴⁷ Vojtěch Dolejší *30. 7. 1903 †7. 6.1 972 byl český komunistický novinář, od roku 1921 byl člen KSČ, v letech 1940-1941 byl vězněn. Angažoval se při normalizaci tisku na přelomu let 1968 a 1969. Vojtěch Dolejší byl český komunistický novinář, šéfredaktor Práce, Rudého práva, Tvorby, Květů, předseda Svazu novinářů.

⁴⁸ ŠPAČKOVÁ, Dana. Kytici květů Květům. In: Tvorba. - číslo. 2 (11.1.). - 1984. – str. 2

⁴⁹ MACEŠ, Vydavatelství RUDÉ PRÁVO, Přihláška k registraci periodického tisku, oznámení o změně v periodickém tisku. 6. 12. 1967

formální stránce bylo rozšíření počtu stran z 36 na 64 stran a zvětšení formátu. Změnila se znovu i postava šéfredaktora, kterou od začátku roku 1968 zastával novinář, politik a funkcionář KSČ Dr. Jan Zelenka CSc.⁵⁰ Náklad časopisu soustavně stoupal, na počátku roku 1967 činil 220 000 výtisků, o několik měsíců později už žádala redakce Květů znovu o navýšení nákladu. Redakce v žádosti uvedla, že „náklad časopisu Květy v nové úpravě a rozsahu po prvních číslech vzbudil mimořádný zájem čtenářů, takže již čtvrté číslo dosáhlo nákladu 250 000 výtisků na číslo. Za těchto podmínek museli jsme s PNS projednat stopnáklad ve výši 250 000 výtisků. Situace na novinovém trhu, pokud jde o časopis Květy, je stále vysoce neuspokojivá a tlak na zvýšení nákladu trvá.“⁵¹ Dr. Jan Zelenka nezastával pozici šéfredaktora dlouho, už v polovině roku 1968 byl Úřadem pro tisk a informace odvolán a později jmenován ředitelem Československé televize.

Na období, ve kterém zastával post šéfredaktora Dr. Jan Zelenka, vzpomínala redakce Květů po revolučním roce 1989 takto: „V roce 1966 nastoupil do funkce šéfredaktora Květů se souhlasem redakčního kolektivu dr. Jan Zelenka. V počátečním období měl značný podíl na zlepšení obsahu časopisu, změně dosavadního formátu, i na zvýšení kvality papíru a tisku. V tomto úsilí mu redakce vydatně pomáhala. Po událostech, souvisejících se sjezdem spisovatelů v létě 1967, dostal však dr. Zelenka z ÚV KSČ nabídku, aby zároveň přijal místo šéfredaktora Literárních novin, které byly administrativním zásahem shora odňaty Svazu spisovatelů a podřízeny ministerstvu kulturu. Přestože všichni vedoucí oddělení Květů, členové užší redakční rady, ale i další redaktori J. Zelenkovi radili, aby nabízenou funkci odmítl a nekompromitoval tak sebe i časopis, a přestože jiní z uvažovaných adeptů už stejnou nabídku odmítli, dr. Zelenka ji přijal. Došlo ke kuriózní situaci, kdy jeden člověk byl zároveň šéfredaktorem dvou celostátních týdeníků. Ve veřejnosti, především v pražské inteligenci, ale také v okruhu spolupracovníků a autorů, to vzbudilo nelibost a redakci Květů museli nejdříve vysvětlovat, že jejich redakce s tím nemá nic společného.“⁵² S příchodem Pražského jara přestaly Literární noviny existovat a Zelenka se stal na jaře 1968 „terčem útoků pravice“, která proti němu zorganizovala „štvavou licitační kampaň“. V této atmosféře nenávisti byl koncem dubna 1968 soudruh Zelenka v rozporu s usnesením PÚV odvolán z funkce šéfredaktora Květů.⁵³

⁵⁰ Jan Zelenka *5. 12. 1923, byl český novinář, pracoval v diplomatických službách, byl český komunistický politik, redaktor, novinář a funkcionář KSČ a někdejší dlouholetý Ústřední ředitel Československé televize.

⁵¹ Žádost o zvýšení nákladu, 15. 4. 1967, Národní archiv

⁵² Květy před dvaceti lety aneb: Bodláčí v Květech. Podepsáno Dřívější redaktori. In: Květy. Ročník 40, č. 2 - 1990., str. 24-25

⁵³ Květy před dvaceti lety aneb: Bodláčí v Květech. Podepsáno Dřívější redaktori. In: Květy. Ročník 40, č. 2 - 1990, str. 24-25

Na Zelenkovo místo usedl a novým šéfredaktorem se stal, 1. 5. 1968, *podle návrhu redakčního kolektivu dosavadní vedoucí kulturního a literárního oddělení básník Vladimír Stuchl*⁵⁴. „Pod jeho vedením, a pochopitelně i díky příznivé vnitropolitické situaci na jaře a v létě 1968 a po zkvalitnění redakčního kolektivu, dosáhly Květy dosud nebývalé obliby a vysokého nákladu.“⁵⁵ Tajemník ÚV KSČ Ing. Josef Kempný⁵⁶ dokonce kritizoval Květy v období Pražského jara za extrémní přizpůsobování obsahu zájmům čtenářů. Takové přizpůsobování, podle Kempného názoru, odchylovalo Květy od linie stranického tisku, ke kterému patřily.

V posledním čísle roku 1968 redaktoři Květů bilancovali nad uplynulým rokem a poskytli čtenářům náhled po připravovaného roku. Z příspěvku vyplývá, že čtenáři Květů nejčastěji vznášeli dotazy na možnost vydávání časopisu v pevných obalových deskách a na možnost vkládání volných listů s reprodukcemi do středu časopisu. Na oba tyto problémy redakce reaguje negativně. Čtenáři také volali po odstranění inzerce, která se začala v časopise pravidelně objevovat až v roce 1967. Na tyto námitky redakce odpovídá takto: „Reklama je přece součástí našeho hospodářského a společenského života, chceme ovšem přesvědčit propagační oddělení našich velkých závodů, že výtvarná hodnota reklamy musí držet krok s výtvarnou hodnotou celého časopisu.“⁵⁷ V příštím čísle redakce plánuje čtyřikrát do roka „monotematická čísla Květů. Celé první číslo nového ročníku věnujeme pražskému hradu, seznámíte se s celým jeho vývojem, se staviteli a umělci. Jména autorů, kteří přispěli do prvního čísla Květů, mluví sama za sebe: Jaroslav Seifert, V. V. Štech, Cyril Bouda a řada dalších. První číslo vyjde nákladem 450 000 výtisků a snad se tedy dostane na velkou část zájemců.“⁵⁸ V minulých číslech zaznamenal velký úspěch seriál o umění 19. a 20. století, oblíbená byla i rubrika „Váš rozhovor“, v níž se čtenáři mohou ptát známých umělců.

V průběhu celých šedesátých let přispívali do časopisu Květy, kromě jeho tvůrců, nejrůznější čeští novináři a jiné význačné osobnosti. Z členů redakčního týmu můžeme vzpomenout na *spisovatele Jana Kloboučníka, básníka Michala Sedloně a grafika Antotnína Kodedu*⁵⁹, básníka Vladimíra Stuchla. Z umělců mimo redakci byly v Květech publikovány například prozaik Rudolf Černý, prozaik a novinář Jiří Marek, publicista a dramatik Václav Jelínek, básník a prozaik Vítězslav Nezval, básník Jan Noha, prozaik a scenárista Stanislav

⁵⁴ Vladimír Stuchl * 18. 4. 1922 † 4. 4. 1990, byl básníkem, výrazným inspiračním zdrojem autorovy tvorby se stal jeho pobyt v USA.

⁵⁵ Květy před dvaceti lety aneb: Bodláčí v Květech. Podepsáno Dřívější redaktoři. In: Květy. - Ročník. 40, č. 2 - 1990. - str. 24-25

⁵⁶ Ing. Josef Kempný byl v listopadu 1968 zvolen tajemníkem Ústředního výboru KSČ.

⁵⁷ STUHL, Vladimír. Vážení čtenáři. In: Květy. - Ročník. 18, č. 52- 1968. - str. 3

⁵⁸ STUHL, Vladimír. Vážení čtenáři. In: Květy. - Ročník. 18, č. 52- 1968. - str. 3

⁵⁹ Květy nezapomněly. Podepsáno r. In: Kmen. - Ročník 2, č. 52 (28.12.). - 1989. - str. 2

Rudolf, prozaik Bohumil Hrabal, básník a překladatel Jaroslav Seifert, autor dobrodružné beletrie a propagandistických románů Karel Fabián, prozaik Čestmír Vejdělek, básník Alois Volkman, básník Konstantin Biebl, básník a prozaik Ladislav Stehlík, básník a publicista S. K. Neumann, Karel Čapek, Jaromír Nohavica, František Halas, Fráňa Šrámek atd.

Nechyběly ani překlady zahraničních děl. Své místo si udržely i umělecké reprodukce převážně národních umělců (Josef Lada, Miroslav Peterka, Antonín Strnadel, Jan Slaviček, Bohumír Dvorský), ale i význačných celosvětových jmen (Pablo Picasso, Victor Hugo, Auguste Renoir). Pokud si odmyslíme nevyhnutelné propagandistické příspěvky, jejichž četnost se v průběhu šedesátých let zmenšovala, podařilo se časopisu udržet podobnost obsahového zaměření s původními Květy pod Tylovým vedením. Časopis se po celou dobu snažil zachovat vysokou koncentraci literárních děl co nejlepší možné kvality. Hojně také uveřejňoval nejrůznější poučné články z oblasti vědy, techniky a historie či zajímavé cestopisy například z pera významných cestovatelů Miroslava Zikmunda a Jiřího Hanzelky. Pozadu Květy nezůstávaly ani v tématech typických pro moderní a zábavný list. Čtenáři se mohli dozvědět o nejnovějších módních trendech, jak oděvních tak bytových, mohli se seznámit se zajímavými recepty či si přečíst právní a lékařské rady. Nechyběly ani rubriky pro příznivce nejrůznějších koníčků od zahrádkářů přes šachisty, chovatele zvířátek až po kutily. Na své si přišli i nejmladší členové rodiny, kteří si v dětské rubrice mohli přečíst pohádku, naučit se básničku nebo se dozvědět zajímavosti z přírody. Redakce časopisu věnovala velkou pozornost dopisům čtenářů, kterým byl v každém čísle vyhrazen nemalý prostor. Čtenáři se mohli zúčastnit i nejrůznějších soutěží, při kterých mohli ukázat svoje schopnosti a získat hodnotné ceny, nečastěji se jednalo o soutěže fotografické a literární. Časopis Květy byl opravdu všestranným týdeníkem pro celou rodinu na dobré úrovni.

3 HISTORICKÉ POZADÍ 60. LET 20. STOLETÍ

3.1 Mezinárodní společensko-politický kontext

Období šedesátých let bylo napjaté a konfliktní nejen v Československu. Mezi východem a západem zuřila „studená válka“, kterou ukončil až podpis smlouvy v roce 1963 mezi SSSR, USA a Británie o zákazu jaderných zkoušek. V nedalekém NDR začali v roce 1961 „se stavbou Berlínské zdi.“⁶⁰ Zeď vyrostla v demarkační zóně mezi západní a východní částí Berlína. Státy tzv. Varšavské smlouvy podpořily tuto iniciativu Německé demokratické republiky. Nebezpečný konflikt mezi východem a západem rozpoutala Kubánská krize v roce 1962. „Spojené státy se zapletly do války ve Vietnamu.“⁶¹ Tragické pro Spojené státy byly také vraždy, jak prezidenta Johna F. Kennedyho v roce 1963, tak již o půl roku dříve „černošského kazatele Martina Luthera Kinga.“⁶² Problémy se nevyhnuly ani Sovětskému svazu. V roce 1963 se vyhroutily narůstající spory mezi „mocenskou elitou Sovětského svazu a komunistické Číny.“⁶³ Spory se přiosťřily také uvnitř sovětského bloku. „Albánie vypověděla poslušnost Moskvě a politicky se přiklonila k Číně. V dubnu 1964 deklarovalo svou „nezávislost“ Rumunsko.“⁶⁴ V roce 1961 došlo k rozhodnutí Komunistické strany Sovětského svazu (KSSS) o zrušení kultu osobnosti J. V. Stalina. Strana nechala přejmenovat Stalingrad na Volgograd a rozhodla o odvezení Stalinových ostatků z mauzolea na Rudém náměstí v Moskvě. Překvapivou událostí bylo i odvolání z funkce „N. S. Chruščova v říjnu 1964“⁶⁵, na jehož post nastoupil zastánce „násilného sovětského udržení moci Leonid Brežněv.“⁶⁶ Mezi úspěchy Sovětského svazu se zařadil let prvního člověka do vesmíru v roce 1961, jímž byl Jurij Gagarin. Významným československým úspěchem na mezinárodním poli byl například sportovní triumf Věry Čáslavské⁶⁷, která získala řadu zlatých medailí na olympijských hrách v Tokiu (1964) a v Mexiku (1968).

⁶⁰ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 12

⁶¹ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 12

⁶² KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 12

⁶³ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 15

⁶⁴ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 15

⁶⁵ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 15

⁶⁶ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 12

⁶⁷ Věra Čáslavská (* 3. května 1942, Praha) je bývalá česká sportovní gymnastka, sedminásobná olympijská vítězka, čtyřnásobná mistryně světa, jedenáctinásobná mistryně Evropy a čtyřnásobná Sportovkyně roku Československa. Po sametové revoluci byla v letech 1990–1996 předsedkyní Československého olympijského výboru.

3.2 Vnitrostátní společensko-politický kontext

Na počátku 60. let pokračovala v Československu centralizace a inklinace k Sovětskému svazu. V roce 1960 prezident Antonín Novotný „*kodifikoval vedoucí úlohu KSČ ve státě a vyhlásil dokončení první etapy v cestě za ideálem komunismu.*“⁶⁸ Došlo ke změně oficiálního názvu státu na „*Československá socialistická republika (ČSSR).*“⁶⁹ Přesto v ČSSR probíhal, téměř nepozorovaně, reformní proces. Základním faktorem pro zrod reformního hnutí v 60. letech byl hospodářský stav země. Potíže nastaly již při plnění třetí pětiletky pro léta 1961-1965, která se zcela zhroutila kvůli „*chronickým hospodářským potížím.*“⁷⁰ Největším problémem bylo snížení hospodářského růstu, což mělo za následek snižování výroby, a tím i nedostatečné „*zásobování obyvatelstva základními potravinami a dalšími potřebami všedního života*“⁷¹, nevyhovující bylo také „*zásobování měst i elektráren uhlím.*“⁷² Hlavní reformní snahou bylo „*napravit ekonomické, společenské i politické deformace,*“⁷³ které vznikly za prvních dvacet let komunistického režimu. Již z kraje šedesátých let se pokoušel prosadit ve vládě reformu ekonom Ota Šiká, který se pokoušel „*vrátit do ekonomických vazeb tržní nástroje.*“⁷⁴ Z počátku se vedení k reformě stavělo kladně, „*postupně ji však v obavách o své mocenské postavení utlumilo.*“⁷⁵

Uvolňování poměrů se začalo projevovat naplno v druhé polovině šedesátých let. Rostl význam parlamentu, kde přestávalo být zvykem oddané schvalování všech vládních návrhů bez otázek. Do vládních křesel usedalo čím dál více ministrů, kteří měli odbornou kvalifikaci a „*těžko snášeli nekompetentní zásahy stranického aparátu do svých resortů.*“⁷⁶ Klesal také politický vliv tzv. silových ministerstev, jako je ministerstvo obrany nebo vnitra. Proti takovému vývoji se ohradil 13. sjezd strany, který se konal v polovině roku 1966. Sjezd vydal rezoluce, které požadovaly upevnění vedoucí úlohy strany a zvýšení jejího ideově politického vlivu. „*V zemi narůstal počet jednotlivců i skupin, které již v uplynulých letech vystupovali s revizionistickými názory, začali se organizovat a cílevědomě využívali nedostatků v politice strany k prosazování svých protisocialistických cílů. Snažili se pak o to, aby zaujali významná místa a pozice ve sdělovacích prostředcích, aby v případě vhodného*

⁶⁸ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 136

⁶⁹ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 136

⁷⁰ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 135

⁷¹ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 23

⁷² KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 135

⁷³ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 181

⁷⁴ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 136

⁷⁵ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 136

⁷⁶ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 18

okamžiku mohli tyto páky mocenského boje na poli ideologie hladce a rychle zapojit do antikomunistických záměrů.⁷⁷

Významným krokem k demokratizaci politiky bylo přiznání „*omylů, jichž se komunistická moc v éře stalinismu dopustila, a následně soudní rehabilitace komunistických funkcionářů odsouzených v inscenovaných procesech.*“⁷⁸ Tyto rehabilitace se týkaly odsouzených z nejrůznějších odvětví včetně literárního a žurnalistického. Pro tento úkol byla zřízena speciální komise ÚV KSČ. Uvnitř strany se dále rozšiřovaly řady proreformních komunistů, kteří měli díky větší volnosti sdělovacích prostředků, čím dál vyšší podporu veřejnosti.

Zásadním momentem pro reformní procesy bylo hlasování plenárního zasedání ÚV KSČ „*5. ledna 1968, kdy funkci prvního tajemníka ÚV KSČ, převzal dosavadní první tajemník ÚV KSS Alexander Dubček.*“⁷⁹ Dubček funkci převzal od Antonína Novotného, který byl v té době jak tajemníkem ÚV KSČ, tak prezidentem republiky. Nedlouho po té rezignoval Antonín Novotný i na prezidentský post. K jeho rezignaci nemalou měrou přispěl mediální tlak, neprospěl mu ani útek generála Jana Šejny do Spojených států, Novotného odpor k federaci a jeho neobliba mezi Slováky. Na místo hlavy státu byl 30. března 1968 zvolen Ludvík Svoboda. Nový prezident jmenoval záhy novou vládu v čele s Oldřichem Černíkem, jejím místopředsedou Gustávem Husákem.

Pod velením Alexandra Dubčeka začal velmi rychle pronikat do politiky tzv. „*socialismus s lidskou tváří*“.⁸⁰ Nejdůležitějším dokumentem tohoto období, pro které se ustálil obecně platný „*pojmem Pražské jaro*“⁸¹, patřil Akční program, který byl přijat 5. dubna 1968. „*Významnou měrou ovlivňoval obnovení občanských práv, hospodářské změny, politickou orientaci země, vztahy mezi Čechy a Slováky a demokratické změny uvnitř strany.*“⁸² „*Pražské jaro byl trojitý proces: sebetransformace mocenské sféry, sociální hnutí usilující o demokratizaci a modernizaci společnosti a konečně hnutí za národní emancipaci Slováků. Na rozdíl od jiných krizí v tehdejší východní Evropě probíhal reformní a demokratizační proces v Československu jako zcela specifická interakce mezi veřejností a mocenskou sférou.*“⁸³

⁷⁷ DOUDĚRA, Karel. Naše Rudé právo, Praha: Rudé právo, 1980, str. 197 -198

⁷⁸ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 23

⁷⁹ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 181

⁸⁰ PAUER, Jan. Praha 1968, Vpád Varšavské smlouvy. Praha: Argo, 2004, str. 26

⁸¹ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 181

⁸² VALENTA, Jiří. Sovětská intervence v Československu 1968. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991, str. 18

⁸³ PAUER, Jan. Praha 1968, Vpád Varšavské smlouvy. Praha: Argo, 2004, str. 33

Akční program souvisel zejména s ekonomickými reformami. Akční program si kladl za cíl pracovat na rozvoji hospodářských vztahů se státy RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci), které byly programem považovány za zásadní pro mezinárodní hospodářské vztahy. „V rámci účinnějšího zapojení do mezinárodní dělby práce však rovněž požadoval otevřít se vůči světovému trhu, což mělo vytvořit podmínky pro směnitelnost čs. měny.“⁸⁴ Akční program sliboval i zavedení pětidenního pracovního týdne do konce roku 1968. Do této doby se v Československu střídala jedna nepracovní a jedna pracovní sobota.

Vývoj v Československu byl v Sovětském svazu vnímán jako potencionálně velmi nebezpečný a nežádoucí. Na schůzce vedoucích představitelů komunistických stran a vlád varšavské pětky v Drážďanech v březnu 1968 byl Dubček tvrdě kritizován sovětským prezidentem Leonidem Iljičem Brežněvem za vývoj situace. „Dubček celou situaci označil za trapnou a podle svých slov si připadal jako kdysi Jan Hus před koncilem v Kostnici.“⁸⁵ Ani přes nátlak Sovětského svazu ale vládní špičky neustoupily od obrodného procesu. Neposlušnost reformního vedení země vyústila v intervenci jednotek vojsk Varšavské smlouvy do Prahy v noci z 20. na 21. srpna 1968 a ukončily tak „*experiment Pražského jara a socialismu s lidskou tváří*“⁸⁶. O den později se na československém území nacházelo asi 750 tisíc cizích vojáků a na 6000 tanků.

3.3 Mediální situace

Pro období vlády KSČ je charakteristický systém organizace tisku, kdy deníky mohly vydávat pouze politické strany a společenské organizace sdružené v Národní frontě nebo ministerstva. Dále bylo vydávání periodik regulováno nejrůznějšími prostředky včetně omezených přidělů papíru.

Jediné tři povolené politické strany reprezentovaly jejich ústřední deníky: Rudé právo bylo orgánem KSČ, Svobodné slovo orgánem ČSS a Lidová demokracie orgánem ČSL. Z dalších deníků byla: Mladá fronta orgánem ČSM, Práce orgánem ROH, Československý sport orgánem ČSTV, Zemědělské noviny vydávalo ministerstvo zemědělství a Obranu národa Ministerstvo obrany. „V roce 1960 došlo v souvislosti s novým územním uspořádáním ČSSR k zásadní úpravě struktury tisku s cílem dosáhnout stavu, kdy každý kraj bude mít svůj deník a každý okres týdeník.“⁸⁷ Severní Čechy - deník Průboj, západní Čechy - deník Pravda,

⁸⁴ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. str. 8

⁸⁵ PAUER, Jan. Praha 1968, Vpád Varšavské smlouvy. Praha: Argo, 2004, str. 38

⁸⁶ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 12

⁸⁷ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 149

jižní Čechy - Jihočeská pravda, střední Čechy - Svoboda, střední Morava - Pochodeň, jižní Morava - Rovnost, severní Morava - Nová Svoboda. Smyslem regionálních deníků byla propagace regionální politiky KSČ. Vycházelo i množství dalších novin a časopisů s různou periodicitou, které začaly vycházet v období 60. let nebo pokračovaly ve své činnosti započaté v průběhu padesátých let. Vycházely literární časopisy (Literární noviny, Host do domu, Květen, Orientace, Červený květ, Světová literatura, Tvář, Index ad.), zábavné i zájmové listy (Květy, Vlasta, Svět motorů, Mladý technik, Haló noviny, Mladý svět, Student, čtrnáctideník Věda a technika mládeži, měsíčník ABC mladých techniků ad.).

Představu o množství vydávaných tiskovin a jejich druhu poskytne tabulka číslo 1.

Tabulka 1: Počet titulů periodického tisku

Počet titulů periodického tisku – české kraje:

Počet titulů	1960	1965	1968
Deníky	13	15	16
Týdeníky	328	393	210
14ti deníky	189	112	110
Měsíčníky	266	305	443
Ostatní časopisy	140	173	368
Celkem	936	998	1 147

Zdroj: e Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 21

Zásadní roli při nátlaku na KSČ v roce 1968 sehrál svaz novinářů, „*především jeho pražská organizace, založená 1. dubna 1968, která prosazovala dodržování principu nestrannosti svazu.*“⁸⁸ Novináři kladli zejména požadavky na zrušení omezení jak v podobě přidělu papíru, tak v podobě nedostatečného přístupu k informacím a hlavně žádali naprosté zrušení cenzury. Uvolnění možností novinářské práce přineslo pozitivní dopad také na různost a zajímavost mediovaných obsahů. „*Média opustila šed' a uniformitu a slovo si vzali schopní autoři, kteří často působili ve více médiích najednou. Mezi nejvýznamnějšími lze zmínit například Ladislava Daneše, Karla Jezdinského, Jiřího Kantůrka, Karla Kyncla, Karla Pecha, Jiřího Rumla, Rudolfa Ströbingera, Vladimíra Škutinu či Vladimíra Toska.*“⁸⁹

Naprostu unikátní a zásadní postavení měly v šedesátých letech literární časopisy, které se nevěnovaly výhradně literárním tématům, ale také politické a celospolečenské situaci. „*Právě kulturní publicistika přebrala postupně úlohu publicistiky politické a stala se jednou z*

⁸⁸ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 184

⁸⁹ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 186

*rozhodujících sil prosazujících demokratizaci československé společnosti.*⁹⁰ K významným kulturním časopisům, ve kterých zaznívaly kritické polemiky, patřil *od 1952 týdeník Literární noviny (do 1967), od poloviny 50. let Host do domu (1954-1970), Květen (1955-1959), Červený květ (1956-1969), Světová literatura (1956-1996).*⁹¹

I přes narůstající vliv otevřené publicistiky i zájmu veřejnosti o sporná témata byli autoři stále vázáni jistými vyžadovanými tvůrčími metodami, jako byl například socialistický realismus, který se postupně „proměňoval ve víceméně vágní nálepku, zaštiťující vše, co mohlo za daných okolností vyjít, a bylo tedy akceptováno jako součást socialistického umění.“⁹² Uvolňování v oblasti omezení literárních možností „potvrdil i III. sjezd Srazu československých spisovatelů, konaný v květnu 1963 v Praze. Spisovatelé se snažili překonat představu schematického a neživotného socialismu, pokoušeli se upozorňovat na dlouho přehlížené humanistické ideály a usilovali o jejich znovuuvedení do života.“⁹³

Na již zmiňovaném III. sjezdu Svazu československý spisovatelů padly také požadavky, aby v „*rámci Svazu mohla působit sdružení umělců spjatých nejen generačně, ale také názorově, a tak začal od počátku roku 1964 vycházet měsíčník Tvář jako skupinová tribuna nastupující umělecké generace (Jiří Brabec, Milan Kundera, Ivan Klíma, Karel Kosík ad.*⁹⁴). Tak se stal časopis Tvář prostorem pro mladou generaci spisovatelů, jehož vydávání však z důvodu příliš velké liberálnosti a konfliktnosti názorů redakce listu a jeho „*spolupracovníků s tím, co bylo eufemisticky nazýváno kulturní politikou strany.*“⁹⁵ Díky těmto názorovým rozbrojům byl časopis již následující rok zastaven. Pro mladou literaturu byly určeny tituly, které byly založeny posléze a to: „*Impuls, Orientace, Sešity pro mladou literaturu, Dialog, Divoké víno. V samém konci šedesátých let pak začal vycházet Index (1968), v témže roce obnovuje svoji činnost Tvář.*“⁹⁶ Socialistickou literaturu zastupoval po „*vzoru sovětských časopisů „tlustý“ měsíčník Plamen (1959-1969), redigovaný J. Hájkem.*“⁹⁷ Kulturně-politickou tribunou pro polemiku s novými myšlenkami se stal i týdeník Kulturní tvorba (1963 – 1968), který vznikl sloučením dvou jiných titulů Tvorba a Kultura v roce

⁹⁰ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 64

⁹¹ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 29

⁹² JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 15

⁹³ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 25

⁹⁴ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 28

⁹⁵ DENEMARKOVÁ, Radka. Zlatá šedesátá: česká literatura a společnost v letech tání, kolotání a zklamání. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2000, str. 126

⁹⁶ DENEMARKOVÁ, Radka. Zlatá šedesátá: česká literatura a společnost v letech tání, kolotání a zklamání. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2000, str. 126

⁹⁷ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 29

1962. Tento týdeník se postavil „do role strážců „pokrokového odkazu“ meziválečné avantgardy a poválečných levicových tendencí.“⁹⁸

V šedesátých letech je na poli literárních a literárně kulturních časopisů rušno. V průběhu období vznikají téměř tři desítky nových „časopisů literárních a literatuře blízkých. V druhé polovině šedesátých let se rozšiřuje prostor pro literární časopisy i z geografického hlediska díky regionálním literárním časopisům. V ostravském kraji vychází Červený květ (1956-1969), na Moravě Index (1968 – 1969), v Ústí nad Labem Dialog (1966 – 1969) a další. Na konci šedesátých let se publicistická role literárních periodik ještě zvýšila. Téměř všechny tituly se stavěly na stanou „obrodného procesu“ a Dubčekovy vlády. Jedním z nejvýraznějších literárních periodik, které přinášelo „komentáře, názory, stanoviska, polemiky k celému společenskému dění“⁹⁹, byly Literární listy, které vznikly jako tiskový „orgán Svazu československých spisovatelů, vydávaný do roku 1967 pod názvem Literární noviny, část roku 1968 pod titulem Literární listy a od podzimu 1968 až do zastavení roku 1969 jako Listy.“¹⁰⁰

Vyjadřování podpory reformnímu hnutí v literárních titulech trvalo ještě několik měsíců po intervenci sovětských vojsk v srpnu 1968, ale „postupně jsou však redakce normalizačním režimem rozpouštěny, autoři zbavováni vydavatelských možností.“¹⁰¹

Významnou součástí veřejného života, ve které se projevovaly společenské změny a podpora reformám, bylo televizní vysílání.

Na přelomu 50. a 60. let byly pro televizi příznivé nejen technické podmínky, příznivě na televizi působil zejména „nárůst divácké obce. Roku 1965 měla televize již 1,5 milionu koncesionářů, tedy sedmkrát více než na počátku roku 1958.“¹⁰² I televize byla hlídanou složkou sdělovacích prostředků, která měla za úkol sloužit komunistickým záměrům. V roce 1964 byl přijat zákon, „který Československé televizi ukládal povinnost provádět masově politickou práci.“¹⁰³ V televizním vysílání se divák mohl setkat nejen se seriózními, kritickými pořady „publicistického zaměření, dokumenty a reportážemi“¹⁰⁴, ale také se zábavnými pořady. Velmi oblíbeným formátem se stal „nový žánr: televizní seriál.“¹⁰⁵

⁹⁸ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 30

⁹⁹ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 31

¹⁰⁰ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 69

¹⁰¹ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 31

¹⁰² JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 564

¹⁰³ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 564

¹⁰⁴ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 564

¹⁰⁵ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 564

Televizní produkce tak stála před dilematem, zda zařadit do vysílání pořady pro náročné publikum nebo pro milionovou diváckou obec, „*kteřá od televize očekávala především zábavu.*“¹⁰⁶

Česká televize, pro podporu reformních myšlenek, uveřejňovala velké množství publicistických pořadů a diskusí v přímém přenosu, ve kterých se věnovala pro stranu nepříjemným tématům, například zločinům padesátých let. Na tuto problematiku ve svých „*reportážích v pořadu Zvědavá kamera upozorňovali Vladimír Branislav a Otta Bednářová.*“¹⁰⁷ Velmi otevřený byl i televizní rozhovor „*šéfredaktora Televizních novin Kamila Wintera s předsedou Svazu čs. spisovatelů Eduardem Goldstückerem, který se vyjadřoval k okolnostem sjezdu spisovatelů v červnu 1967, útoku na studenty na strahovských kolejích v říjnu 1967 a k otázkám svobody slova.*“¹⁰⁸

Díky svému monopolnímu postavení měl velký vliv na rozhybání společenských změn Český rozhlas. „*Pořady jako Mikroforum, Písničky s telefonem a další přispívaly k názorově uvolněné atmosféře Pražského jara a dávaly podnět a prostor k veřejné diskusi. Zmíněné pořady byly také kritizovány cenzurními orgány a ÚV KSČ.*“¹⁰⁹ Ředitelem rozhlasu byl do května 1968 Miloš Marek, který byl nahrazen proreformním Zdeňkem Hejzlarem. Tato změna, která byla vítězstvím demokratických tendencí, však neměla dlouhého trvání, Zdeněk Hejzlar byl z postu ředitele Českého rozhlasu odvolán již na začátku „*září 1968.*“¹¹⁰

Jediným zdrojem informací v Československu byla Česká tisková kancelář (ČTK). ČTK „*byla chápána jako jediný centrální československý zpravodajský orgán.*“¹¹¹ V období 60. let měla silnou vazbu na sovětskou agenturu TASS („*dočkej času jako ČETka TASSu*“)¹¹². V souvislosti s obrodným procesem vznikly v rámci ČTK, v polovině šedesátých let, nové redakce: „*Dokumentační redakce ČTK (1964), Redakce hospodářských informací (1965) a Mezinárodní redakce ČTK (1967). Od roku 1967 se agentura stala příspěvkovou organizací a měla již 1103 zaměstnanců.*“¹¹³

Mezinárodního úspěchu a ohlasu dosáhl v šedesátých letech i český film. Úspěšná byla zejména tzv. nová vlna „*České kinematografie, reprezentované režiséry Milošem Formanem, Jiřím Menclm, Ivanem Passerem a Věrou Chytilovou.*“¹¹⁴ Nejprestižnější

¹⁰⁶ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 564

¹⁰⁷ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 23

¹⁰⁸ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 22

¹⁰⁹ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 21

¹¹⁰ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 21

¹¹¹ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 143

¹¹² KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 143

¹¹³ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 144

¹¹⁴ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 28

světové ocenění, které může film získat americký OSCAR, získaly hned dva snímky „*Obchod na korze* (rež. Ján Kadár – Elmar Klos, literární scénář Ladislav Grosman, 1965) a film *Ostře sledované vlaky* (rež. Jiří Menzel, podle novely Bohumila Hrabala, 1966).“¹¹⁵ Pro mladou generaci se stal kultovním „*muzikál Starci na chmelu* (1964).“¹¹⁶

V průběhu šedesátých let „*vznikaly umělecké tvůrčí skupiny. Mládež nadšeně sledovala populární hudební scénu, poslouchala big bít. Na FAMU se rodila generační nová vlna československého filmu.*“¹¹⁷

3.3.1 Úloha médií v průběhu vpádu vojsk Varšavské smlouvy

Neodmyslitelnou roli sehrála média po vpádu okupačních vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Zejména v „*prvních dnech a týdnech po intervenci*“¹¹⁸ sjednocovala společnost a vedla jí při protioкупаčním odporu. Plán okupantů na převzetí kontroly nad všemi mediálními centry skončil neúspěchem pouze v případě „*pražské budovy ČsRo.*“¹¹⁹ Český rozhlas vysílal v noci z 20. na 21. srpna 1968 důležité zpravodajství. „*Od 1:30 hodin začal rozhlas (ústí hlasatele Vladimíra Fišera) vysílat na stanici Praha a na všech připojených vysílačích upozornění, aby posluchači nevypínali přijímače, probudili své sousedy a vyčkali důležité informace, která se v brzké době objeví ve vysílání.*“¹²⁰ Podařilo se však odvysílat pouze několik vět. Obnovit vysílání se podařilo brzy ráno „*21. srpna 1968 ve 4:30 hodin. Kromě základních informací bylo okamžitě - a pro většinu obyvatel poprvé v celém znění - přečteno stanovisko ÚV KSČ odsuzující vstup cizích vojsk na československé území. Od počátku se ve vysílání objevovaly výzvy ke klidu, k nástupu do práce, disciplíně a uvážlivosti, hlasatelé četli vzkaz Alexandra Dubčeka, informovali o raněných a padlých, vyzývali civilisty, aby nekladli vojskům marný odpor a zbytečně neprolévali krev.*“¹²¹ Okupantům se nedařilo zveřejnit ani zvací dopis, který je opravňoval k intervenci. Uveřejnit ho odmítla i ČTK, tak musela „*Pozvání*“ zveřejnit sovětská média.“¹²²

Od 21. srpna působila média z improvizovaných míst a snažila se plně podpořit Dubčekovu vládu. Rozhlas, který byl oficiálně zastavený až do 27. srpna 1968, vysílal

¹¹⁵ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 29

¹¹⁶ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 29

¹¹⁷ KAMEROVÁ, Daniela. Bruselský sen: Československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let. Arbor vitae: Praha 2008

¹¹⁸ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 189

¹¹⁹ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 189

¹²⁰ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 25

¹²¹ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 25

¹²² KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 191

improvizovaně například z Vinohrad nebo Žižkova. Bezplatně se na ulicích rozdávaly ilegální noviny v letákové formě (takto „vycházelo i Rudé právo“¹²³). „Noviny vycházely podle toho, jak se podařilo zajistit papír a tiskárenské kapacity.“¹²⁴ Televizní vysílání se dařilo realizovat například „ze studia v bývalém kině Skaut, z vysílače Cukrák“¹²⁵ a z dalších studií v Praze. „Televizním zaměstnancům se podařilo řadu natočených reportážních materiálů odvézt do Vídně. Díky řediteli rakouské televize ÖRF Helmutu Zilkovi se pak tyto záběry dostaly do západní Evropy.“¹²⁶ Televizní vysílání bylo v „pražském televizním studiu“¹²⁷ obnoveno až 4. září 1968. Okupační vojska prakticky okamžitě zřídila na svou podporu rozhlasovou „stanici Vltava.“¹²⁸ Zároveň vydávala vlastní „periodikum Zprávy, vydávané velením sovětských vojsk od 30. srpna nepravidelně několikrát do týdne, od ledna 1969 pak pravidelně jako týdeník (celkem vyšlo 61 čísel - poslední 10. května 1969).“¹²⁹ Poté, co se československé vládní vedení podřídilo tlaku Sovětského svazu, začal tzv. proces „normalizace“. Součástí procesu bylo obnovování cenzurních praktik a na vedoucí posty v médiích byli dosazováni ti „správně“ smýšlející soudruzi.

¹²³ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 191

¹²⁴ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 191

¹²⁵ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 26

¹²⁶ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 26

¹²⁷ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech Praha: Radioservis, 2008, str. 28

¹²⁸ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 192

¹²⁹ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 192

3.4 Cenzura

Ve všech totalitních režimech je ovládnutí médií zásadním posláním. Jako nástroj takového ovládnutí je využívána cenzura. V socialismu mají média poslání „*vyvolávat masový souhlas veřejnosti s politikou KSČ.*“¹³⁰ Základy pro cenzurní systém převzali „*českoslovenští komunisté ze Sovětského svazu.*“¹³¹ V období šedesátých let uplatňoval režim předběžnou cenzuru, která měla za úkol kontrolovat veškeré mediované materiály a zachytit „*nevhodný*“ obsah. „*Mnohdy ovšem nezáleželo ani tak na textu samotném, nýbrž na osobě autora.*“¹³²

Výkonným cenzurním orgánem v této době byla zejména Hlavní správa tiskového dohledu, později Ústřední publikační správa. Specializovaná cenzurní instituce s názvem Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD) vznikla tajným usnesením vlády ze dne 22. dubna 1953. V polovině 60. let řídila již „*zhruba 400 osob.*“¹³³ Vedoucím instituce byl v roce 1962 ustanoven Eduard Kovářík. Fungování HSTD se opíralo o množství cenzorů, kteří měli své místo v každém vydavatelství či redakci. „*Každý cenzor měl svoje číslo uváděné i v tirážích novin, knih či filmů.*“¹³⁴ „*U ČTK kontroloval cenzor rukopisy před rozmnožením či vysíláním, u rozhlasu a televize schvaloval materiály před vysíláním (po podpisu odpovědného redaktora), v televizi kontroloval text i obraz - v případě potřeby i při generální zkoušce. V tisku schvaloval signální výtisk.*“¹³⁵ Na konci října 1966 byl přijat nový zákon „*č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích, který definoval periodický tisk jako prostředek pro prosazování zájmů socialistické společnosti.*“¹³⁶ Na základě tohoto zákona „*byla HSTD přejmenována na Ústřední publikační správu (UPS).*“¹³⁷ Tento nový úřad již neměl výslovně zakazovat publikování politicky nevhodných textů, „*směl na ně pouze upozorňovat.*“¹³⁸ Za dobu své existence si však instituce nevybudovala respekt a počet cenzurních zásahů stále klesal. Oslabení cenzurní autority se v „*polovině šedesátých let, výrazně projevilo během přípravy Slovníku českých spisovatelů (1964).*“¹³⁹ Výskyt cenzurních opatření stále klesal. V roce 1968 provedla Ústřední publikační správa „*v lednu a únoru ještě několik zásahů v literárních časopisech, například v Divadelních novinách, které*

¹³⁰ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 137

¹³¹ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 140

¹³² JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 51

¹³³ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 139

¹³⁴ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 139

¹³⁵ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 140

¹³⁶ KÖPPOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo. Praha: Karolinum, 2003, st. 405

¹³⁷ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 141

¹³⁸ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. Století. Praha: Portál, 2010, str. 142

¹³⁹ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 51

*nesměly otisknout rozhovor s Václavem Havlem.*¹⁴⁰ Zásadní změnu v cenzurních postupech přinesl až zákon vydaný 26. června 1968, zákon č. 84/1968 Sb., který stanovil, že „*cenzura je nepřípustná. Cenzurou se rozumějí jakékoli zásahy státních orgánů proti svobodě slova a obrazu a jejich šíření hromadnými Informačními prostředky. Tím není dotčena pravomoc prokurátora a soudu.*“¹⁴¹ Tento zákon v podstatě navázal na „*vyhlášku č. 69/1968 Sb., z 13. červa 1968, kterým se zrušuje statut Ústřední publikační správy.*“¹⁴² Všechny naděje na svobodu slova však byly pohřbeny intervencí vojsk Varšavské smlouvy a následnou normalizací.

¹⁴⁰ JANOUŠEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Praha: Academia, 2008, str. 53

¹⁴¹ KÖPPLOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo. Praha: Karolinum, 2003, st. 408

¹⁴² KÖPPLOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo. Praha: Karolinum, 2003, st. 407

4 ŽIVOTNÍ STYL

Pro mou práci je definice životního stylu stěžejní. V této kapitole se budu snažit ujasnit a zakotvit pojem životní styl v různých vědních přístupech. Zajímám se také o koncepty, které jsou s životním stylem spojovány, o jejich definici, vymezení a provázání s pojmem životní styl. Mým cílem je určit, jaké oblasti lidského života jsou součástí životního stylu a jak je rozpoznat, popsat a následně podle těchto poznatků identifikovat životní styl ve studovaném textu.

4.1 Sociologická definice životního stylu

Sociologie se, jako společenská věda zkoumající sociální život jednotlivců, skupin a společností, věnuje problematice životního stylu podrobně. V sociologických publikacích najdeme nejen slovníkové definice pojmu, ale také komplexnější výklad problematiky a její provázání se souvisejícími pojmy.

Velice detailně a obsáhle rozebírá problematiku životního stylu česká sociologická autorská trojice Jana Duffková, Lukáš Urban a Josef Dubský v publikaci Sociologie životního stylu. Jako první, na co ohledně pojmu životní styl upozorňují, je jeho nejasnost a nejednoznačnost. Uvádějí několik okolností, které je nezbytné brát při výkladu životního stylu v potaz:

- „životní styl je obsahově velice rozsáhlá oblast zahrnující i na první pohled navzájem málo související témata,
- životní styl je běžně používaný výraz a jeho význam v běžném povědomí a reálné každodennosti se liší od pojetí používaného v oblasti vědeckého zkoumání,
- životní styl má v běžném povědomí řadu různých asociací, souvislostí představ, životní styl se váže na módu a odívání, zdraví a pohyb, bydlení, ekologické chování, konzumní chování odlišnosti minority od majority atd.“¹⁴³

Můžeme tedy konstatovat, že pojem životní styl přesahuje do nejrůznějších vědních oborů a odvětví, a jedná se tedy o „typickou multidisciplinární a interdisciplinární problematiku, kterou nelze v komplexnosti uchopit a studovat z pohledu jediné vědy.“¹⁴⁴

Duffková a kolektiv tvrdí, že na obecné rovině „je životní styl způsob, jakým lidé žijí“¹⁴⁵ - „tedy jak bydlí, stravují se, vzdělávají se, chovají se v různých situacích, baví se,

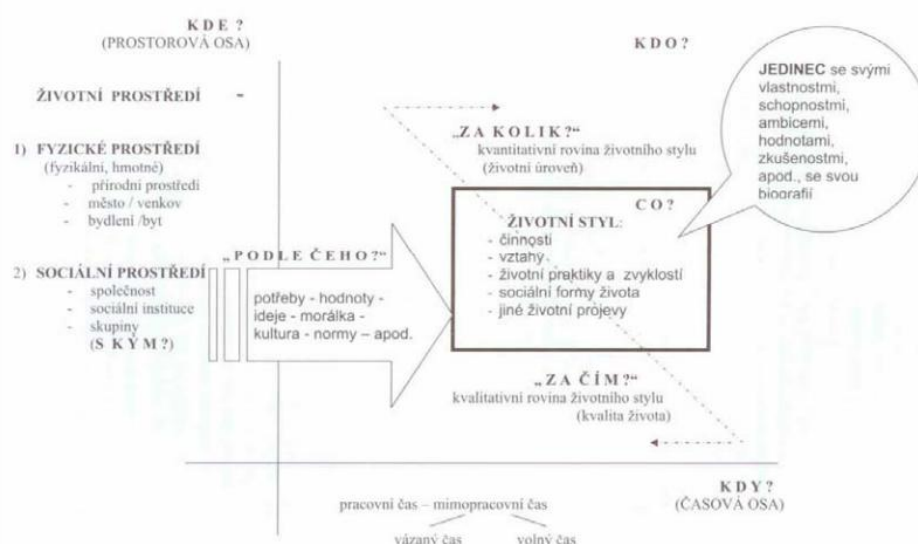
¹⁴³ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 51

¹⁴⁴ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 52

pracují, spotřebovávají, vzájemně komunikují, dodržují určité hodnoty atd.“¹⁴⁶ Komplexnost životního stylu zahrnuje celou řadu prvků, aspektů, faktorů a složek, které ho ovlivňují. Jaroslav Čihovský se v publikaci Aktuální problémy životního stylu také přiklání k rozsáhlosti a různorodosti pojmu životní styl a definuje ho jako komplex psaných i nepsaných norem a vzorů a také jako „souhrn životních podmínek, na které lidé berou ohled ve vzájemných vztazích a chování.“¹⁴⁷ Podle Čihovského je životní styl ovlivňován „životní, rodinnou a profesní dráhou každého jednotlivce, společenskými rolemi a tradicí. V určitých případech se může změnit u sociální skupiny v subkulturu. Souvisí tedy s konkrétními podmínkami života a promítá se do sociálních rolí.“¹⁴⁸

K lepšímu pochopení vztahů těchto faktorů nám může pomoci schéma číslo 1 sestavené na základě otázek, které „si při zkoumání životního stylu sociologové nejčastěji kladou.“¹⁴⁹

Schéma 1: Schéma problematiky životního stylu jednotlivce

Zdroj: DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 54

¹⁴⁵ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 53

¹⁴⁶ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 52

¹⁴⁷ ČIHOVSKÝ, Jaroslav. Životní styl jako mnohoaspektový fenomén. In: Aktuální problémy životního stylu: sborník referátů a příspěvků ze semináře sekce Sociologie integrálního zkoumání člověka a sekce Sociologie kultury a volného času: Praha 6. 10. 2005. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta pro Masarykovu českou sociologickou společnost při AV ČR, Praha: 2006, str. 51

¹⁴⁸ ČIHOVSKÝ, Jaroslav. Životní styl jako mnohoaspektový fenomén. In: Aktuální problémy životního stylu: sborník referátů a příspěvků ze semináře sekce Sociologie integrálního zkoumání člověka a sekce Sociologie kultury a volného času: Praha 6. 10. 2005. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta pro Masarykovu českou sociologickou společnost při AV ČR, Praha: 2006, str. 51

¹⁴⁹ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 53

Pokud přistoupíme k otázce, co se vlastně zkoumá na tom „jak lidé žijí“, můžeme si na nejobecnější rovině vymezit nejpoužívanější termíny více či méně obecné, jako je životní projev, životní zvyklosti, chování, jednání, činnosti či vztahy. Pro práci je vhodná spíše podrobnější formulace, která říká, že „*životní styl je systémem důležitých činností a vztahů a s nimi provázaných praktik charakteristických pro určitý subjekt v jeho každodennosti.*“¹⁵⁰ V této definici jsou stěžejní termíny „charakteristický“, „určitý subjekt“, ale také pojem „každodennosti“, který úzce souvisí s pojmem každodenní život a je hojně používán při studiu životního stylu. Každodennosti využívá zejména sociologický směr fenomelologie, která pod tímto pojmem rozumí „*všední, pravidelně se opakující, a proto předvídatelné lidské činnosti, které jsou základem sociální reprodukce individua, malé skupiny a takto zprostředkovaně celé společnosti. Dané činnosti je možné charakterizovat tím, že:*

- *se řídí známými, většinou však nepsanými normami a pravidly,*
- *jsou specificky časově a prostorově uspořádány,*
- *jejich vykonávání předpokládá určitý objem vědění fixovaný na tzv. běžné vědomí.*“¹⁵¹

Autoři si kladou i otázky, jaké časové dimenze jsou pro životní styl vymezeny. Stanovují čtyři základní časové úseky, a to čas pracovní, mimopracovní, vázaný a volný.

- *„Čas pracovní je obecně vymezený pracovní výdělečnou činností.*
- *Čas mimopracovní tvoří dvojici s časem pracovním - jako jeho opozitum resp. jako jeho doplněk v rámci každého časového celku*¹⁵².
- *Čas vázaný je vymezený pouze obsahově; je to čas vynakládaný na monotónně se opakující, rutinní činnosti každodenního života související s nutností zachování biofyziologického systému člověka (spánek, jídlo, osobní hygiena) a uchování jeho psychického a sociálního systému (chod rodiny).*
- *Čas volný není konkrétně vymezený ani obsahově ani časově.*“¹⁵³

Autoři Sociologie životního stylu přiznávají, že volný čas je velmi významnou složkou pro charakteristiku životního stylu, varují ale před zjednodušováním výzkumů pouze na tento faktor. Volný čas je možné rozlišovat i do dalších typologií jako je rozlišení na základě „*hlediska rozložení práce a volného času v časové dimenzi. Lze hovořit o čtyřech druzích „rytmu“:*

¹⁵⁰ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 55

¹⁵¹ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 56

¹⁵² DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 143

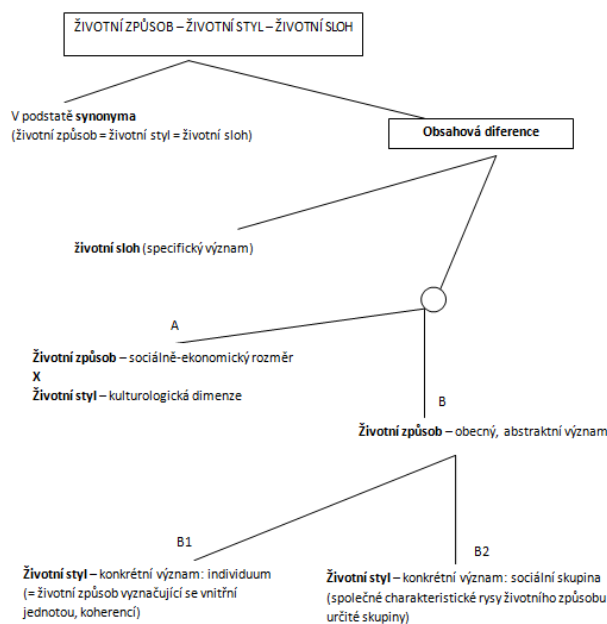
¹⁵³ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 144

- denním (střídání práce a volného času),
 - týdenním (střídání pracovních a nepracovních dní),
 - ročním (přerušeni pravidelného týdenního rytmu delší plochou pracovního volna)
 - a celoživotním (je dán příchodem a odchodem člověka do a z pracovního procesu)¹⁵⁴,
- nebo na základě funkcí volného času, které jsou podle Dumazediera tři:

- „relaxace (především fyzická),
- zábava (osvobození od nudy)
- rozvoji osobnosti (sebekultivace).“¹⁵⁵

Čeští odborníci nezapomínají ani na výklad rozdílů mezi terminologií životní způsob, životní sloh a životní styl. Někteří autoři považují termíny za totožné a ti, kteří mezi nimi rozlišují, nejsou ve výkladu jednotní. Pro zjednodušení vztahů pojmů vypracovali Duffková, Urban a Dubský přehledné schéma (schéma číslo 2).

Schéma 2: Vztah pojmů životní způsob – životní styl – životní sloh

Zdroj: DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 66

Rozdílům mezi těmito pojmy se věnuje ve své publikaci Sociologie životního způsobu i Helena Kubátová, která rozlišuje mezi pojmy životní způsob, životní styl a životní sloh. Životní způsob považuje za obecnější pojem naproti pojmu životní styl. Životní styl je naopak

¹⁵⁴ PÁČL, Pavel. Socialistický způsob života v časové dimenzi. Univerzita J. E. Purkyně, Brno: 1979, str. 21- 29

¹⁵⁵ PÁČL, Pavel. Socialistický způsob života. Univerzita J. E. Purkyně, Brno: 1988, str. 178

komplexnější. Při zaměření na kvalitativní stránku (míra konzistence a upořádání prvků) věci vychází z toho, že „*životní způsob je nikoliv „systém“, ale kvantitativní souhrn a životní styl je systém, je pro něj tedy charakteristická provázanost těchto částí životního způsobu.*“¹⁵⁶ Životní způsob by pak mohl postihnout prostý výčet náležitých součástí, zatímco životní styl předpokládá provázání jednotlivých prvků. „*Životní styl by se pak na rozdíl od životního způsobu vyznačoval vnitřní koherencí.*“¹⁵⁷ S odkazem na práci Machonina a Tučka pak rozděluje životní styl na dva základní aspekty materiální (vybavenost domácností předměty dlouhodobé spotřeby) a kulturní (kulturní aktivity). Při definici pojmu životní sloh vychází z práce architekta Karla Honzíka (o jeho architekturou ovlivněném východisku se zmíním níže). Obecně pak Kubátová zastává názor, že pojmy „*lze považovat za synonyma, a to do okamžiku, dokud jsou vymezeny obsahy pojmů, které tato slova označují.*“¹⁵⁸ Podobnost mezi pojmy životní styl, životní sloh a sloh života vidí již výše zmiňovaný Jaroslav Čihovský. „*V podstatě jsou všechny shodně charakterizovány souhrnem životních forem lidské společnosti, mezi něž byly řazeny formy výrobních a lidských vztahů, formy jednání, vědomí a věcného prostředí.*“¹⁵⁹ Duffková prezentuje rozdílné vnímání pojmů tak, že odlišnost životního způsobu vidí jedna z názorových větví „*zejména ve sledování sociálně-ekonomických rozměrů*“¹⁶⁰, za to druhá větev považuje životní způsob za „*abstraktní pojem a vysoce obecnou kategorii (používanou k označení možností vcelku, k výčtu či přehledu o teoreticky existujících variantách).*“¹⁶¹

Problematické životního stylu a zejména volného času se věnuje i publikace Soudobá sociologie autorů Vojtěcha Tlustého a Jaroslava Klofáče. Jejich výklad volného času je zasazený do období moderní, industriální společnosti druhé poloviny 20. století a staví pojem do přímé souvislosti s technickým rozvojem, který má přímý vliv na změny v různých „*oblastech života lidí. Mění se styl života, a to jak v pracovní činnosti, tak mimo ni.*“¹⁶² Za důležitou změnu v pracovní oblasti považují zkracování pracovní doby, které otevřelo prostor mimopracovním aktivitám. Autoři ve své práci uvádějí i názor G. Friedmana, který „*volný čas chápe nejen jako dobu, ale i nezbytnou podmínku pro rozvoj osobnosti.*“¹⁶³ Celková kritika způsobu života lidí technického věku a jejich konzumace volného času, při kterém se snaží

¹⁵⁶ KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Grada, Praha: 2010, str. 13

¹⁵⁷ KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Grada, Praha: 2010, str. 14

¹⁵⁸ KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Grada, Praha: 2010, str. 20

¹⁵⁹ ČIHOVSKÝ, Jaroslav. Životní styl jako mnohoaspektový fenomén. In: Aktuální problémy životního stylu: sborník referátů a příspěvků ze semináře sekce Sociologie integrálního zkoumání člověka a sekce Sociologie kultury a volného času: Praha 6. 10. 2005. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta pro Masarykovu českou sociologickou společnost při AV ČR, Praha: 2006, str. 50

¹⁶⁰ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 67

¹⁶¹ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 69

¹⁶² TLUSTÝ, Vojtěch; KLOFÁČ, Jaroslav. Soudobá sociologie. Praha: Svoboda, 1967 str. 164

¹⁶³ TLUSTÝ, Vojtěch; KLOFÁČ, Jaroslav. Soudobá sociologie. Praha: Svoboda, 1967 str. 167

zejména přizpůsobit svému okolí, je patrná například z tvrzení, že „volný čas je obdobím konzumu, lidé v něm konzumují to, co sami nebo jiní vyrobili v pracovním čase. „Společnost volného času“ je společností konzumující v dosud nebývalém rozsahu.“¹⁶⁴ Autoři se znovu vrací k důležitosti zvětšování doby volného času a staví ho do přímé souvislosti se zvyšováním výroby. „Vyrábí se pro konzum. Tím, jak se zvětšuje volný čas, zvětšuje se výroba a nabídka zboží „volného času“, ať jde o auta, chaty, rekreační pobyty nebo o zábavu, filmy, televizory, hry, sportovní předměty a různé prostředky k odhánění nudy.“¹⁶⁵ „Zkrácení pracovní doby a prodloužení volného času je rozhodujícím symptomem rozvoje svobody lidí.“¹⁶⁶ V souvislosti s vymezením volného času upozorňují na čtyři základní pojetí „volného času:

1. Volný čas je doba mezi dvěma termínovanými periodami výdělečné práce. Přitom autoři zastávající toto stanovisko mají obvykle na mysli práci určenou někým cizím.

2. Volný čas je doba, která zbývá po odečtení práce určené někým cizím, především ve formě výdělečné práce a nutného času ke spánku.

3. Volný čas je doba, která zůstane po odečtení ještě „volného času spojeného s prací“ od volného času uvedeného pod bodem 2. přitom „volný čas spojený s prací“ je chápán různě.

4. Volný čas je doba, která zbude po odečtení všech časů nenáležících do volného času a uvedených pod stanovisky 1 a 3, a kromě toho po odečtení dalších přídavných dob k zotavení. Toto pojetí nepočítá tedy ani všechnu dobu rekreace do volného času“.¹⁶⁷ Zajímavě také prezentují přístup jednoho z předních francouzských sociologů a reprezentantů teorie společnosti volného času „Joffra Dumazediera, který postupuje při svém určení volného času nejprve tak, že vymezuje, čas který stojí v opozici proti volnému času.“¹⁶⁸

Práci často citovaného sociologa Dumazediera se inspiruje i autorka publikace Člověk, práce, volný čas Blanka Filipcová, která také postupuje při vymezení volného času negativní metodou „tím, že vyřadíme tu činnost, která sem nepatří. Mimopracovní doba se rozpadá do několika denně se opakujících sfér činnosti:

- a) cesta do a z práce,
- b) zajištění chodu domácnosti (nákupy, úprava jídla, úklid, praní atd.),
- c) jídlo, osobní hygiena, spánek.“¹⁶⁹

¹⁶⁴ TLUSTÝ, Vojtěch; KLOFÁČ, Jaroslav. Soudobá sociologie. Praha: Svoboda, 1967 str. 167

¹⁶⁵ TLUSTÝ, Vojtěch; KLOFÁČ, Jaroslav. Soudobá sociologie. Praha: Svoboda, 1967 str. 167

¹⁶⁶ TLUSTÝ, Vojtěch; KLOFÁČ, Jaroslav. Soudobá sociologie. Praha: Svoboda, 1967 str. 173

¹⁶⁷ TLUSTÝ, Vojtěch; KLOFÁČ, Jaroslav. Soudobá sociologie. Praha: Svoboda, 1967 str. 176 - 177

¹⁶⁸ TLUSTÝ, Vojtěch; KLOFÁČ, Jaroslav. Soudobá sociologie. Praha: Svoboda, 1967 str. 177

¹⁶⁹ FILIPCOVÁ, Blanka. Člověk, práce, volný čas. Praha: Svoboda, 1966 str. 18

Velmi zajímavě autorka poukazuje na faktory, které závažně ovlivňují možnosti trávení volného času, ale které často jednotlivec není schopen ovlivnit. „*Zde hraje roli celá škála determinujících faktorů, které působí jak přímo tak zprostředkovaně. Rodinná situace, materiální možnosti, jež poskytuje příroda. Významnou roli hraje vzdělání, formující určité zájmy a životní návyky člověka. Nejpodstatnějším faktorem, který ovlivňuje způsob, jakým člověk prožívá své volné chvíle, je však v první řadě jeho zapojení do pracovního procesu. Právě především práce, její „bohatost“ či „chudost“ formuje lidskou osobnost, její zájmy a vkus.*“¹⁷⁰ Všechny komponenty životního stylu jsou ovlivňovány vnímáním jednotlivce. Důležité je zejména, jak jedinec pojímá sociální roli, protože „*každá sociální role je spojena s určitým očekáváním, jistými normami-tedy vlastně s modelem chování, resp. s modelem (očekávaného) životního stylu.*“¹⁷¹ Taková očekávání si člověk nevytváří zcela sám podle svých představ. Do jisté míry jsou postoje každého regulovány obecně přijatými pravidly. „*K nejvýznamnějším regulátorům patří obecně kultura (zahrnující i další, už konkrétnější faktory), sociální normy (skupinové i společenské), morálka, hodnoty, potřeby, ideje.*“¹⁷² Na základě všech těchto norem a osobních podmínek si jednotlivec hledá vlastní sestavu komponentů životního stylu, „*kteřá by v daném okamžiku nejvíce odpovídala a vyhovovala jeho potřebám, hodnotám, jeho představě o naplnění sociálních rolí.*“¹⁷³

4.1.1 Doplnující pojetí životního stylu

4.1.1.1 Sociologické pojetí

Jedním z autorů, který se zabývá pojetím životního stylu, je Jan Jandourek. Ve svém Sociologickém slovníku zastává názor, že není možné životní styl chápat jako samostatné, obecné heslo. Domnívá se, že životní styl je nutné vnímat jako součást obsáhlejšího pojmu styl a označuje „*komplex psaných a nepsaných norem a identifikačních vzorů, souhrn životních podmínek, na které lidé berou ohled ve vzájemných vztazích a chování.*“¹⁷⁴

Jandourek nezapomíná ani na vyjádření pojmu každodennosti, který definuje jako „*souhrn podmínek, za kterých člověk jedná a orientuje se ve svém obvyklém prostředí.*“¹⁷⁵

¹⁷⁰ FILIPCOVÁ, Blanka. Člověk, práce, volný čas. Praha: Svoboda, 1966 str. 20

¹⁷¹ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 59

¹⁷² DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 64

¹⁷³ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 69

¹⁷⁴ JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2007, str. 243

¹⁷⁵ JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2007, str. 121

Tento koncept zahrnuje veškeré lidské činnosti a úkony, které jsou nezbytnou součástí každého dne, nebo se bez nich člověk pravidelně neobejde. Některé takové činnosti jsou postupem času začleněny do života celé společnosti tak, že se z nich vyvinou až nepsané normy, takové „*dění je samozřejmé, prostředí je zakoušeno jako důvěrné.*“¹⁷⁶

S Jandourkovým pohledem na definici každodennosti se ztotožnil i kolektiv autorů Velkého sociologického slovníku pod vedením Jiřího Linharta. V publikaci je každodennost vnímána jako „*úhrn všedních, pravidelně se opakujících (repetitivních), a proto předvídatelných lidských činností, které jsou základem sociální reprodukce individua, malé skupiny a takto zprostředkovaně celé společnosti, činností, které se řídí známými, většinou nepsanými normami a pravidly.*“¹⁷⁷ Rozdílně však tyto dva sociologické slovníky přistupují k životnímu stylu. Linhartův tým nepoužívá termín životní styl, nýbrž se zabývá pojmem způsob života. „*Způsob života je pojem k postižení rozmanitosti konkrétních, historicky se vyvinuvších, relativně stabilních forem lidského života a současně k postižení jejich souvislosti, tj. toho, jaký tvoří celek, jak vzájemně působí na svoji obnovu a změnu.*“¹⁷⁸ Nedá se však opomenout, že sami autoři připouštějí mnohdy využití pojmu způsob života jako synonyma k pojmu životní styl.

Problematicke životního stylu se věnuje skupina francouzských sociologů, mezi které patří Bernard Baudon, Mohamed Cherkaoui, Phillippe Besnard a Bernard- Pierre Lécuyer. V jejich Sociologickém slovníku najdeme koncept každodennosti, způsobu života a navíc i koncept volného času. Koncept každodennosti je podle autorů pro sociology zajímavý tím, „*že je to zkušenost všeobecná a každodenní život vyvolává svou časovou pravidelností*“¹⁷⁹ možnost, že se při zkoumání badatel „*dostane do roviny reality, která má rozhodující význam ve fungování společnosti.*“¹⁸⁰ Pozornost zasluží i specifické odvětví sociologie „*tzv. fenomenologická sociologie, která hledá ve způsobu života způsoby vytváření sociální reality.*“¹⁸¹ Výzkumníci tohoto odvětví zastávají názor, „*že praktické metody a formy každodenního života hrají hlavní roli při udržování sociálního řádu.*“¹⁸²

Specifické je i uvažování o pojmu způsob života. „*Obecně se způsob života vztahuje na kombinaci znaků, které jsou specifické pro chování sociální skupiny. Způsob, jak vynaložit svůj příjem, povaha aktivit, výživy a využití volného času, forma a rytmus návštěv tvoří soubor*

¹⁷⁶ JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2007, str. 121 -122

¹⁷⁷ Kolektiv autorů, Velký sociologický slovník, vedoucí redakční skupiny Jiří Linhart, Praha : Karolinum, 1996, str. 483 - 484

¹⁷⁸ Kolektiv autorů, Velký sociologický slovník, vedoucí redakční skupiny Jiří Linhart, Praha : Karolinum, 1996, str. 1449 -1450

¹⁷⁹ BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, str. 84

¹⁸⁰ BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, str. 84

¹⁸¹ BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, str. 84

¹⁸² BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, str. 84

*rysů, pomoci nichž je možno identifikovat nějakou společnost. Takto chápaný způsob života je širší než pojem životní úrovně.*¹⁸³ Tento přístup předpokládá, že každodenní život jistým způsobem rozlišuje sociální skupiny od sebe. Taková „*klasifikace zůstává poznamenána zaměstnáním, proto je nutno ještě rozšířit pojem způsob života tím, že se do něj začlení specifické kulturní dispozice.*“¹⁸⁴ Odlišný přístup od předchozích autorů vidím v provázání pojmů životní styl a způsob života. Ve francouzské publikaci autoři „*dávají přednost omezení rozsahu výrazu způsob života na oblast chování a ponechání norem a postojů pojmu životního stylu.*“¹⁸⁵

Dalším pojmem, který je neodmyslitelně svázaný s životním stylem, je volný čas. „*Volný čas seskupuje aktivity, které se liší od domácích úkolů, fyziologických potřeb (spánek, jídlo, péče o tělo) nebo od práce. Sociologové zkoumají povahu a rozmanitost volného času podle sociálních skupin.*“¹⁸⁶ První výzkumy volného času se zaměřovaly zejména na elitní třídu své doby, která na rozdíl od dělnické třídy nevěnovala svůj popracovní čas obnově „*fyziických sil po pracovním vypětí*“¹⁸⁷, ale zábavě a rozmarům. „*Sociologie volného času se tedy kryje se zkoumáním způsobu života vyšších tříd.*“¹⁸⁸ Změny v přístupu sociologů vyvolal až „*růst životní úrovně a zmenšování rozdílů mezi sociálními skupinami a velké rozšíření audiovizuálních zařízení a individuální dopravy, které dalo přístupu sociologů novou náplň.*“¹⁸⁹

4.1.1.2 Antropologické pojetí

Antropologické hledisko definuje životní styl s důrazem na jednotlivého člověka a snaží se porozumět a vytvořit celkový obraz provázení jeho náhledu s lidskou společností jako takovou.

Autoři Slovníku antropologie občanské společnosti, dvojice Marie Dohnalová a Jaroslav Malina, vnímají životní styl jako „*charakteristiku sociálních, ekonomických, ale zejména rodinných, zvykových, pracovních a jiných běžných denních okolností, návyků a oblastí činnosti člověka*“¹⁹⁰. Jsou přesvědčeni, že „*souvisí se vzdělaností (světovým a životním*

¹⁸³ BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, str. 243

¹⁸⁴ BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, str. 243

¹⁸⁵ BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, str. 243

¹⁸⁶ BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, str. 26

¹⁸⁷ BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, str. 26

¹⁸⁸ BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, str. 27

¹⁸⁹ BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, str. 27

¹⁹⁰ DOHNALOVÁ, Marie; MALINA, Jaroslav. Slovník antropologie občanské společnosti. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 2006, str. 739

názorem), úrovní zájmů, socioekonomickým zařazením, členstvím v různých skupinách i s účastí na životě společnosti.¹⁹¹ Antropologické vnímání pojmu životní styl je dle autorů významně formováno „*tradicemi národa, země i jejich hodnotovou orientací.*“¹⁹² V neposlední řadě nám Dohnalová a Malina předkládají i rozdělení typů životního stylu na: „*konzumní, parazitní, pasivní, aktivní, tvůrčí aj.*“¹⁹³

4.1.1.3 Psychologické pojetí

Své odlišnosti v přístupu k posuzování pojmu životní styl má i psychologické hledisko. Psychologická definice se zaměřuje výrazněji na samotné lidské chování a individuální prožitky. V publikaci Psychologický slovník z pera psychologů Pavla Hartla a Heleny Hartlové se můžeme dočíst, že životní styl je „*individuální souhrn postojů, hodnot a dovedností odrážejících se v činnosti člověka výrobní, umělecké aj.*“¹⁹⁴ V podání Hartlových je životní styl velmi obsáhlý soubor činností a vazeb, které zahrnují „*síť mezilidských vztahů, výživu, tělesný pohyb, organizaci času, zájmy a záliby.*“¹⁹⁵ Jako další úhel pohledu je ve slovníku využit přístup podle A. Adlera, který se k životnímu stylu staví jako k „*jedinečnému způsobu chování jedince, který vychází z jeho motivů, rysů, zájmů a hodnot a prolíná se veškerým jeho chováním.*“¹⁹⁶

¹⁹¹ DOHNALOVÁ, Marie; MALINA, Jaroslav. Slovník antropologie občanské společnosti. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 2006, str. 739

¹⁹² DOHNALOVÁ, Marie; MALINA, Jaroslav. Slovník antropologie občanské společnosti. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 2006, str. 739

¹⁹³ DOHNALOVÁ, Marie; MALINA, Jaroslav. Slovník antropologie občanské společnosti. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 2006, str. 739

¹⁹⁴ HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2009, str. 573 - 574

¹⁹⁵ HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2009, str. 573 - 574

¹⁹⁶ HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2009, str. 573 - 574

5 ČESKOSLOVENSKÝ ŽIVOTNÍ STYL (60. LET 20. STOLETÍ)

5.1 Socialistická definice životního stylu

Vzhledem k dobovému zařazení mé práce, které je zásadně ovlivněné socialistickou ideologií, považuji za nezbytné zabývat se chápáním problematiky životního stylu a souvisejících konceptů daného období a případnými konkrétními projevy definovaných ukazatelů životního stylu. Každý, kdo se touto problematikou zabýval, ať přišel s vlastním náhledem a teorií či rozvíjel již zpracované náhledy, se zpravidla opíral o mimopracovní aspekty lidského života.

Jedním z autorů, který se věnoval pojmům životní styl, sloh a způsob života, byl publicista a novinář Ota Klein. Socialistickým životním stylem, socialistickým životním slohem a způsobem života se zabýval systematicky a dlouhodobě, avšak kniha *Životní styl a moderní civilizace* byla vydána až po jeho tragické smrti. Do publikace byly sebrány statě a především projevy z konferencí. V projevu Vymezení socialistického životního slohu, který pronesl jako úvodní slovo na poradě ideologických oddělení ÚV KSČ, vyslovil „obavu, zda socialistickému životnímu stylu nehrozí, že ustrne v klišé ještě dříve, než bude objasněn jako pojem a než se najde velký myslitel, který by mu dal první podobu.“¹⁹⁷ Dále v projevu navazuje s úctou na práci Karla Honzika a připomíná jeho definici životního slohu „jako soustavu vzájemně vztažných forem, jimiž se projevuje život lidské společnosti v určité historické situaci,“¹⁹⁸ Za zásadní pro životní styl považuje to, že ho lidé vnímají jako stabilitu, každodennost, jistý řád v životě, který sjednocuje osoby ve společnosti, ovšem za cenu ztráty individuální svobody jednotlivce. Oním sjednocujícím prvkem je podle Kleina „soustava hodnot mravních, estetických či jiných, která završuje klenbu života a která člověku poskytuje hledanou jistotu životního výrazu tedy stylu, ovšem za cenu, která se při zpětném pohledu na tradiční společnost často podceňuje: za cenu individuální svobody.“¹⁹⁹ Vzápětí se ale pozastavuje nad samotnou existencí životního stylu v současné společnosti socialistického typu. Na tuto otázku si s lítostí odpovídá ve smyslu výše zmíněné definice negativně. „Životní styl budeme spíš považovat za projekt zacílený podobným směrem, jako je úsilí o překonání třídní společnosti, humanistický a humanizující lidský záměr, právě takový, jako je bažení po

¹⁹⁷ KLEIN, Ota. *Životní styl a moderní civilizace*. Praha: Sympisum, 1969, str. 9

¹⁹⁸ KLEIN, Ota. *Životní styl a moderní civilizace*. Praha: Sympisum, 1969, str. 9

¹⁹⁹ KLEIN, Ota. *Životní styl a moderní civilizace*. Praha: Sympisum, 1969, str. 10

*autentičnosti lidského života.*²⁰⁰ Za o něco přijatelnější a ne tak složitou otázku, jako je vymezení životního stylu, pokládá definování toho „jak žijeme“, tedy „*antropologického pojmu životní způsob*“²⁰¹, který podle autora zahrnuje „*obstarávání živobytí jako způsob bydlení, stejně podobu rodinného života a mezilidských vztahů vůbec jako systém poznávání světa a myšlení v dané společensko-historické situaci, stejně způsob dopravování věcí i lidí, způsob oblékání i stolování, trávení mimopracovní doby i získávání pracovní kvalifikace jako postoje k umění i k přírodě, jako charakter spotřeby i jako estetické či emocionální stereotypy.*“²⁰² Poznání tvoření životního způsobu je tedy velmi obsáhlé a vyžaduje obrovskou a komplexní míru znalosti procesů, které utvářejí život. Životní způsob a jeho poznání je základním předpokladem pro existenci jakéhokoliv životního stylu. Na základě přednesených poznatků Klein na poradě ideologických oddělení ÚV KSČ konstatoval, „že *pravda je taková, že prostě nevíme, co znamená socialistický životní styl.*“²⁰³

Již zmiňovaným autorem, který se zabýval životním slohem, je Karel Honzík, který se ve svých pracích zabývá především industriálním a technickým rozvojem, teprve později se hlouběji věnuje sociálně třídám souvislostem. V jeho publikaci *Z tvorby životního slohu* se staví k problematice zejména ze spotřebního hlediska. Přiklání se i k názoru O. Stefana, že životní sloh je důležitý jako jistota výrazu. V souvislosti se socialistickým obdobím upozorňuje, že ve „*dvacátém století lze jasně pozorovat rostoucí potřebu ústředního hospodářského řízení.*“²⁰⁴ Zabývá se kvalitou výroby a zájmy spotřebitelské obce, ale také důležitostí spotřebitelů i výrobců pro tvorbu životního slohu. „*Za socialismu se znova vytvářejí podmínky pro to, aby se spotřebitelé a výrobci nejširších vrstev stali nositeli slohu.*“²⁰⁵ Za důležité také považuje, aby se každý člověk zajímal o sloh své doby a v tomto směru se vzdělával. Dokonce navrhuje, aby vznikly speciální školy nebo alespoň výukové obory životního slohu. „*V rámci vzdělávání by se měl spotřebitel seznámit s architekturou bydlení, dopravních prostředků, provozu v dílně, bytě na veřejném prostranství, zařízením bytů, slohem oblékání, módou, zábavou a kulturou sportu a duševního zdraví aj.*“²⁰⁶ V neposlední řadě doporučuje i založení „*listu, věnovaného slohu života*“²⁰⁷, kde by se prolínaly příspěvky výrobců spotřebitelů i odborníků. Honzíkovi práci předkládá také

²⁰⁰ KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Sympisum, 1969, str. 10

²⁰¹ KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Sympisum, 1969, str. 11

²⁰² KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Sympisum, 1969, str. 11

²⁰³ KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Sympisum, 1969, str. 11

²⁰⁴ HONZÍK, Karl. Z tvorby životního slohu. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965, str. 49

²⁰⁵ HONZÍK, Karl. Z tvorby životního slohu. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965, str. 49

²⁰⁶ HONZÍK, Karl. Z tvorby životního slohu. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965, str. 51

²⁰⁷ HONZÍK, Karl. Z tvorby životního slohu. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965, str. 52

publikace Sociologie životního stylu, která zmiňuje jeho zamyšlení se nad otázkou nositele životního slohu. „Uvádí v zásadě tři možné typy subjektu životního stylu:

- *Individuum: jde o nejkonkrétnější rovinu, v jejímž zkoumání se výrazně promítají i poznatky a přístupy psychologické a sociálně psychologické;*

- *Skupina: nejčastější příklad v sociologickém zkoumání, kdy jde o určitou skupinu osob, jejichž životní styl vykazuje podstatné společné rysy;*

- *Společnost: nejobecnější a tím v souvislosti s životním stylem nejproblematictější subjekt, u kterého vyvstává otázka, jestli vůbec existuje životní styl celé společnosti, nebo můžeme mluvit nejvýše o tendenci v životním stylu či životním stylu nejrozšířenějším.*“²⁰⁸

Nejednu citaci práce architekta a teoretika Karla Honzíka můžeme najít i v práci Jany Skarlantové Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Skarlantová považuje socialistickou společnost za velmi vyspělou a rozvinutou s relativně vysokou životní úrovní, která je srovnatelná pro všechny sociální třídy a společenské skupiny. Domnívá se, že socialismus dokonce dopřává lidem i dávku luxusního zboží. Ideologicky vychází její postoje z marxismu, který podle jejího názoru podporuje všestranný rozvoj osobnosti a „*chápe socialistický životní způsob jako „souhrn nových životních forem lidí osvobozených od útlaku, vykořisťování, bídy, tak i soukromého vlastnictví.*“²⁰⁹ Neváhá ani kritizovat životní styly dob minulých a přetrvávající orientaci na konzum. Podle slov autorky „*stojíme na prahu rozvinuté a vyspělé socialistické společnosti. A právě jedním z jejich ústředních cílů je vědomé vytváření socialistického životního stylu.*“²¹⁰ Přiznává, že se otázka životního stylu – slohu „*vztahuje na širokou oblast našeho každodenního života.*“²¹¹ Při definici pojmu životní sloh cituje práci Honzíka, který upozorňuje na to, „*že životní sloh určuje i jednání lidí, jejich nazírání na svět, jejich cítění, chování, jejich zvyky, gesta, řeč i mimiku.*“²¹² „*Životní způsoby souvisejí s prostředím, ve kterém se uskutečňují a ve kterém se odrážejí. Vědomá kultivace životních způsobů a životního prostředí vede k životnímu slohu.*“²¹³ Z výše zmíněného autorka vyvozuje, že jsou rozdíly mezi životním slohem a životními způsoby.

²⁰⁸ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 57

²⁰⁹ SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, str. 18

²¹⁰ SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, str. 16

²¹¹ SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, str. 16

²¹² SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, str. 16

²¹³ SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, str. 17

Životní styl představuje vyšší organizaci životních způsobů, „s vědomím zaměřením na formu. O životním stylu – slohu můžeme tedy hovořit teprve tam, kde formy našich nejrůznějších činností a formy věcí jsou ve vzájemném souladu, tvoří životní harmonii.“²¹⁴ Nový socialistický životní sloh nevystane z nových pravidel a vztahů automaticky je potřeba k němu členy společnosti vychovávat.

Autor rigorózní práce - Propagace a socialistický životní způsob z roku 1976, Vít Hrabánek, se ve své práci zabýval náhledem na socialistický životní styl i v období 60. let 20. století. Ve své práci popisuje prezentaci socialistické společnosti jako vyšší a „plnou předpokladů pro vytvoření socialistického způsobu života, založeném na koordinaci společenských sil, spočívající ve zrušení třídních rozdílů, v zespolečnění výrobních prostředků a v jednotném celostátním plánovaném hospodářství. Socialistický životní způsob vzniká jako životní způsob dělnické třídy za socialismu, který přitahuje a zapojuje ostatní pracující třídy a vrstvy k přetváření života a spojuje se s nimi.“²¹⁵ Objevují se však i obavy a varování před přetrvávajícími nedostatky z minulosti jako jsou formy měšťáctví a snobizmu, které znesnadňují blahodárné působení nových struktur socialistického životního způsobu, které vyplývají především ze změn výrobních a třídních poměrů, socialistických výrobních procesů a nových vztahů, „jejichž podstatou je odstranění soukromého vlastnictví, překonávání třídních rozdílů a nový princip rozdělování podle výsledků vykonané práce.“²¹⁶ Někteří teoretikové poskytují i kategorie, které „vyjadřují vnitřně propojené stránky způsobu života lidí: lidské činnosti, potřeby, vztahy, hodnoty a normy.“²¹⁷

Velký význam pro utváření socialistického životního způsobu má i životní úroveň, kterou „chápeme jako finančně měřené ekonomické možnosti, to jest určitý prostor rozpočtu jednotlivce nebo hospodařící domácnosti, možnost opatření určitého množství zboží a služeb v rámci jednoho měsíce nebo spíše roku. Životní úroveň představuje charakteristiku zvláštních jednotek, tak i sumární ukazatel jednotlivých skupin nebo globální společnosti.“²¹⁸ Samozřejmě nevyhnutelná je i kritika kapitalistické společnosti, pro kterou je „životní způsob novým zdrojem zisků. Socialistický životní způsob slouží k všestrannému rozvoji osobnosti a společnosti.“²¹⁹

²¹⁴ SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, str. 17

²¹⁵ HRABÁNEK, Vít. Propagace a socialistický [rigorózní práce], Fakulta žurnalistiky University Karlovy, 1967, str. 9

²¹⁶ HRABÁNEK, Vít. Propagace a socialistický [rigorózní práce], Fakulta žurnalistiky University Karlovy, 1967, str. 16

²¹⁷ FILIPCOVÁ, Blanka. Různoběžky života. Svoboda, Praha: 1976, str. 250 - 251

²¹⁸ SICIŇSKI, A. Sociologický časopis č. 3, 1972, str. 282

²¹⁹ 13 FILIPCOVÁ, Blanka. Různoběžky života. Svoboda, Praha: 1976, str. 250

V 60. letech 20. století se začal formovat názor, že ekonomická produktivita rozvinuté společnosti je překážkou ve vývoji lidských schopností a potřeb, „protože růst takové společnosti závisí na potlačení svobody individuí.“²²⁰ Německo-americký filosof Herbert Marcuse charakterizuje rozvinuté industriální společnosti jako demokraticky nesvobodné. Lidé za vyšší životní standard platí svou svobodou, jsou totiž pod vlivem masového konzumu, který jim bere možnost osobní autenticity. „Tato nesvoboda se projevuje také v tom, jak snadno lidé podlehnou reklamě a napodobování ostatních.“²²¹

Dalším odpůrcem konzumní společnosti byl americký psycholog Erich Fromm. Podle Fromma nejsou peníze zdrojem blahobytu a nevedou ani ke štěstí. Kapitalismus podle něj není cestou ke svobodě, naopak manipuluje lidmi prostřednictvím průmyslu i komunikačních prostředků a podporuje egoismus. Industriální ekonomika by totiž bez egoismu a touhy po hromadění majetku nemohla existovat. Tento systém nevnímá potřeby lidí, ale zohledňuje to, co je dobré pro systém. Fromm rozlišuje dva druhy způsobu bytí, jeden založený na vlastnictví a druhý na aktivním bytí. „Počet věcí, jimiž je člověk zahrnut (nebo prostě obklopen) má odpovídat jeho zatíženosti činností.“²²² Člověk se musí rozhodnout, k jakému způsobu bytí se přikloní, toto rozhodnutí je podmíněno sociálně-ekonomickým prostředím, ve kterém člověk žije. Fromm usuzuje, že industriální společnost je tak nákazou pro člověka i celou společnost. Člověk však není pouhou loutkou. Každý má nezcizitelná práva „na svobodu a štěstí spočívající ve vrozených schopnostech: jeho touze žít, rozpínat se a vyjadřovat své možnosti, které se v něm vyvinuly v procesu historické evoluce.“²²³ Taková touha po svobodě a štěstí „však může být opět potlačena a zmizet z vědomí člověka. I když se to však stane, nepřestane existovat jako možnost a projevuje svou existenci vědomou nebo nevědomou nenávisť, kterou je takové potlačování vždycky provázáno.“²²⁴

Konzumní společnost charakterizuje důkladně i Tomas Szlendak, který říká, „že činnost, kterou ekonomové definují jako prostý výdaj peněz, proměňuje celou kulturu včetně jejich závazných etických pravidel.“²²⁵ V konzumní společnosti se téměř vše může stát předmětem obchodu, „prostě všechno nabývá tržní hodnoty“²²⁶

²²⁰ KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Grada, Praha: 2010, str. 130

²²¹ MARCUSE, Herbert. Jednorozměrný člověk: studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti. Naše vojsko, Praha: 1991

²²² FROMM, Erich. Mít nebo být? Naše vojsko, Praha: 1992, str. 79

²²³ FROMM, Erich. Strach ze svobody. Naše vojsko, Praha: 1993, str. 150

²²⁴ FROMM, Erich. Strach ze svobody. Naše vojsko, Praha: 1993, str. 149

²²⁵ SZLENDAK, Tomasz. Supermarketyzacja: Religia i obyczaje seksualne mlodziety w kultuze konsumpeyjnej. Wydawnictwo Uniwersyteru Wroclawskiego, Wroclaw: 2004 str. 6

²²⁶ PETRUSEK, Miloslav. Poznámky o životním stylu v časech postmoderny. In: Aktuální problémy životního stylu: sborník referátů a příspěvků ze semináře sekce Sociologie integrálního zkoumání člověka a sekce Sociologie kultury a volného času: Praha 6. 10. 2005. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta pro Masarykovu českou sociologickou společnost při AV ČR, Praha: 2006, str. str. 17

Člověk se mohl o výkladu pojmu životním sloh dozvědět například v kulturních časopisech. Definici pojmu životní sloh se věnuje například časopis Host do domu, který v roce 1962 uveřejnil článek s názvem „Co je životní sloh“. Tuto otázku považuje autor příspěvku za velmi naléhavou, protože se pracující člověk musí najednou rozhodnout, jak nově žít a jak naložit s novými možnostmi, které přináší doba. *„Starý způsob života proletariátu i buržoazie byl hluboce vkořeněn. Přežitky nejrůznějšího druhu bránily a brání namnoze dosud novému chápání skutečností, novým mravním vztahům mezi lidmi, novým možnostem a způsobům života ve všech společenských oblastech, na pracovišti, v rodině, v městě, na venkově i v přírodě samé.“*²²⁷ Pro životní sloh nejsou důležité jen estetické aspekty, jde o zvládnutí současného životního procesu a provozu. Životní sloh totiž zahrnuje uspokojování materiálních životních potřeb a k tomu dochází prostřednictvím výrobní práce společnosti. *„Základní předpoklad k socialistickému životnímu slohu je dán: spravedlivé výrobní společenské vztahy. Životní sloh však z něho nevzejde automaticky. Je na nás, abychom ho vytvořili.“*²²⁸

5.2 Sociální postavení obyvatel

Pro utváření životního stylu je velmi důležité sociální zázemí a postavení obyvatel. Sociálním postavením *„rozumíme nejen hmotné zajištění, ale i sociální práva občanů a jejich sociální bezpečnost v různých sociálních situacích.“*²²⁹ V souvislosti s politickými změnami šly ruku v ruce i sociální změny. Hlavní příčinou změn v sociální politice byl pokles ekonomického růstu, na který systém reagoval snížením některých sociálních výdajů. Důsledkem těchto regulací bylo zvýšení *„nájemného, zavedení daně z motorových vozidel, zdanění vyšších důchodů, zvýšení poplatků ve školním stravování atd.“*²³⁰ Jeden z reformních požadavků vyslovených v roce 1964, bylo vytváření zdrojů pro vyplácení mezd z hospodářské úspěšnosti jednotlivých podniků *„vlastní práci, oceněnou reálným trhem, bohužel v praxi však nebylo možné tuto zásadu uplatnit.“*²³¹

V roce 1964 se také znovu k činnosti vrátil Československý ústav práce a nově byl vytvořený Výzkumný ústav životní úrovně. Důraznou změnou byla i větší podpora školství a

²²⁷ NOVÁK, Mirko. Co je životní sloh. In: Host do domu. - Ročník 9, č. 1 - 1962, str. 26-29

²²⁸ NOVÁK, Mirko. Co je životní sloh. In: Host do domu. - Ročník 9, č. 1 - 1962, str. 26-29

²²⁹ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 352

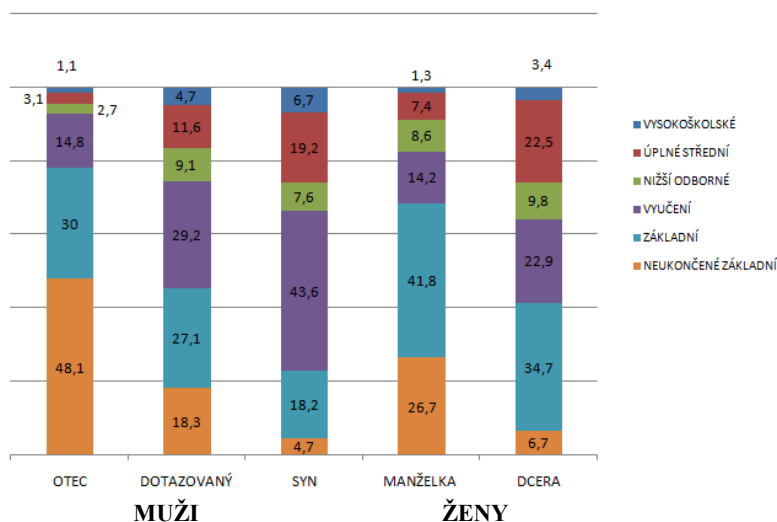
²³⁰ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 350

²³¹ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 350

zdravotnictví. Lepší dostupnost vzdělání a větší péči o něj dokládá i rozšíření základní školní docházky z osmileté na devítiletou a „přechod od jedenáctiletých ke gymnáziím a zvýšení podílu studujících na středních a vysokých školách.“²³² Zvyšování kvalifikačních nároků ovlivňovalo i profesionální přípravu zaměstnanců, tím pádem bylo žádoucí, aby „u občanů byla úspěšně zajišťována maximální úroveň všeobecného, světonázorového a morálně politického vzdělání s takovým typem profesionální kvalifikace, který jednotlivý pracovník může optimálně (v jednotě společenského a individuálního zájmu) využít v rámci svého produktivního věku.“²³³ „Růst vzdělání měl vliv i na přesuny ve struktuře spotřeby, na trávení volného času a celkový způsob života.“²³⁴ Pro doplnění představy o vzdělanosti přikládám výsledky analýzy společnosti z roku 1967 českého sociologa Pavla Machonina v grafu číslo 1, který znázorňuje vzdělanost mužů a žen v rozmezí několika generací.

Graf 1: Vzdělání podle generační příslušnosti a pohlaví

Vzdělání podle generační příslušnosti a pohlaví

Zdroj: MACHONIN, Pavel. Československá společnost: Bratislava: Epoque, 1969, str. 269

Pod velkým tlakem odborových organizací a dalších okolností se začala pomalu zvyšovat průměrná mzda a byl na ni dáván větší důraz než na předcházení nezaměstnanosti. V roce 1968 bylo také „přijato usnesení o zkrácení pracovní doby“²³⁵, pracovní týden byl

²³² Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 354

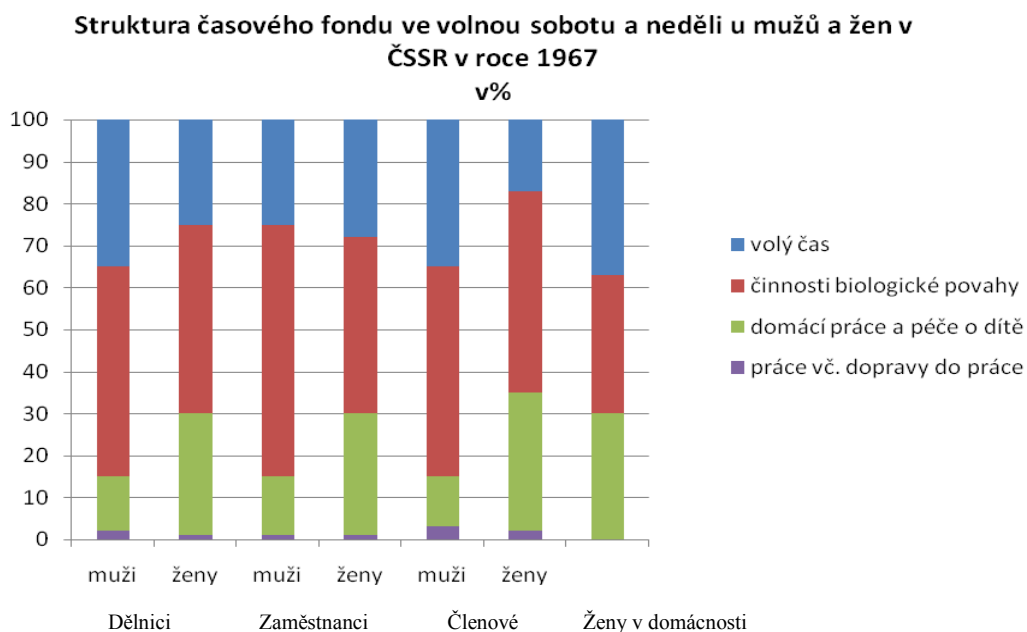
²³³ FILIPCOVÁ, Blanka. Různoběžky života. Svoboda, Praha: 1976, str. 364

²³⁴ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 354

²³⁵ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 351

zkrácen na pět pracovních dní. Všechny tyto změny vyústily ve změnu způsobu života a hodnot zejména u mladé generace. Odpovídá tomu i „rozvoj služeb, rozmach cestovního ruchu a celkové společenské aktivity. Zvýšily se možnosti cestování do vyspělých zemí, které znamenalo uspokojování jedné z preferenčních potřeb obyvatelstva.“²³⁶ Na grafu číslo 2 můžeme vidět rozložení časového fondu víkendových dní v roce 1967 údaje statistického úřadu za roky 1961 až 1975.

Graf 2: Struktura časového fondu ve volnou sobotu a neděli u mužů a žen v ČSSR v roce 1967

Zdroj: Odbor statistiky obyvatelstva a životní úrovně, Výsledky šetření o využití časového fondu u zpravodajského souboru statistiky životní úrovně domácností v roce 1967, Praha: 1970 str. 22

5.2.1 Rodina

V socialistické společnosti byla důležitá úloha rodiny. V šedesátých letech se „projevovaly výrazné nedostatky kolektivní výchovy malých dětí.“²³⁷ I z toho důvodu byla věnována výraznější pozornost postavení žen, kterým ekonomická situace nedovolovala zůstat jen v domácnosti. Avšak ženy, které se snažily dokázat, že jsou schopné zastávat stejné pozice, jako muži byly kritizovány. Přesto statistiky dokazují, že „44,0 % všech

²³⁶ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 354

²³⁷ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 389

zaměstnaných lidí jsou ženy.“²³⁸ Žena je stále považována zejména za rodičku dětí, která produkuje pracovní síly. Jako podpora ženám s dětmi byla například prodloužena i mateřská dovolená „z původních 6 týdnů v období let padesátých let na jeden rok a později i na dva roky.“²³⁹ Úlohu rodiny v socialistické společnosti můžeme tedy v zásadě shrnout na dvě základní „funkce.

a) *Funkce reprodukční - rodina zabezpečuje plození a péči o potomstvo a tvoří tak základní reprodukční jednotku společnosti.*

b) *Funkce socializační (zejména výchovy dětí) - prostřednictvím rodiny a v rodinném prostředí je značnou měrou formována kulturní struktura osobnosti člověka.*

c) *Funkce hospodářská - rodina je spotřební jednotkou a reziduálně a sporadicky je ještě jednotkou reprodukční. Rodina dovršuje svými činnostmi tzv. finální fázi spotřeby.*“²⁴⁰

5.2.2 Příjmy

Při hodnocení životního stylu jsou zásadní informace o příjmech společnosti a tím pádem kupní síle a finančních možnostech trávení volného času. „V první polovině 60. let se udržely mzdové relace z předchozích let. V roce 1960 dosahovaly pracovní příjmy v zemědělství 61 % a v terciárním sektoru 91 % průměrných mezd průmyslu a stavebnictví. V druhé polovině 60. let se poněkud zmírnila dřívější preference dělnických mezd v těžebním průmyslu a rychleji se zvyšovaly ve spotřebním. Změny mzdových relací mezi odvětvími a kategoriemi pracovníků se projeví i v diferenciaci mezd podle vzdělání.“²⁴¹ Provázanost mezi vzděláním a příjmy ukazuje již zmiňovaný výzkum Pavla Machonina v tabulce číslo 2, která jasně dokládá souvislost, čím vyšší vzdělání, tím větší příjem.

Tabulka 2: Ekonomicky aktivní dotazování 1967 podle příjmů a vzdělání v %

²³⁸ FILIPCOVÁ, Blanka. Člověk, práce, volný čas. Praha: Svoboda, 1966 str. 115

²³⁹ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 389

²⁴⁰ Vývoj způsobu života, ÚPS ČSAV, Praha: 1973, str. 116

²⁴¹ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 356

Zdroj: MACHONIN, Pavel. Československá společnost. Bratislava: Epoque, 1969, str. 317

Příjem	Vzdělání					
	vysokoškolské	úplné střední	nižší odborné	vyučen	základní	neukončené základní
2500 a více	37,60	13,20	6,40	3,50	2,80	2,80
2001 – 2500	34,50	29,40	20,20	13,90	9,50	6,40
1751 – 2000	14,80	28,90	25,10	24,70	18,00	9,80
1501 – 1750	7,20	17,10	24,10	25,10	20,60	14,70
1251 – 1500	3,90	8,00	16,60	25,20	25,30	23,90
1250 a méně	2,00	2,50	7,60	9,60	23,80	43,30

5.3 Spotřeba obyvatel

Finanční možnosti obyvatel mají přímou souvislost s jejich osobní spotřebou. Osobní spotřebu můžeme definovat jako hmotné statky, které obyvatelstvo nakupuje, aby uspokojilo svoje potřeby. „Spotřeba má podobu *hmotných statků a služeb výrobního charakteru, které obyvatelstvo dostávalo ve formě naturálních příjmů nebo je získávalo z vlastní výrobní činnosti.*“²⁴² Životní úroveň definovaná pomocí osobní spotřeby a příjmů po celé období šedesátých let vytrvale rok od roku rostla. Jak dokládají statistické údaje v tabulce číslo 3, zvyšovala se jak osobní, tak celospolečenská spotřeba i mzdy. Z počátku 60. let šlo o nárůst pouze mírný, prudčeji se hodnoty začaly zvedat až v druhé polovině desetiletí zejména však v letech 1967 a 1968.

Tabulka 3: Vývoj životní úrovně - vybrané indexy základních ukazatelů

rok	osobní spotřeba			společenská spotřeba	reálné příjmy	Reálná mzda
	1937 = 100	1948 = 100	1953 = 100	1961 = 100	1961 = 100	1953 = 100
1960	166,40	200,50	168,00		93,70	145,00
1961	172,00	207,30	173,60	100,00	100,00	149,40
1962	176,10	212,30	177,80	106,70	101,70	148,70
1963	178,10	214,60	179,70	111,60	103,60	147,90
1964	183,40	221,00	185,10	115,60	109,20	152,20
1965	192,70	232,20	194,50	122,90	115,00	154,10
1966	203,00	244,60	204,90	127,10	121,10	157,80
1967	210,00	253,10	212,00	141,60	128,30	164,10
1968	232,60	280,30	234,80	163,00	142,00	175,50

Zdroj: Český statistický úřad, Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1971, Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury; Bratislava: ALFA - Vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatúry, 1971, str. 349

Faktor spotřeby se od začátku šedesátých let využívá jako základní ukazatel pro určování tempa růstu životní úrovně. Výrazný vzrůst průmyslové výroby za prvních dvacet let socialismu činil „*téměř 400%. Ačkoli jde o období, kdy také hospodářsky pokročilé země na západě procházely obdobím prudkého růstu, Československo v základních tradičních výrobcích nejen stačilo tomuto tempu, ale v podstatě (až na některé úseky) vyrovnalo i své opoždění v hospodářské úrovni z předválečných let.*“²⁴³ I přes tato optimistická slova a optimistická čísla v tabulce č. 1 je pravdou, že ani v šedesátých letech nedokázala nabídka a rozsah sortimentu spotřebního zboží pokrýt rostoucí poptávku. „*Trval nesoulad mezi příjmy a*

²⁴² Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 367

²⁴³ KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Sympisum, 1969, str. 96

kupními fondy, zejména u průmyslového zboží“²⁴⁴ Z tabulky číslo 4 je patrný jistý růst ve vybavenosti obyvatel, ale rozhodně nijak závratný. Velmi mírné tempo růstu zaznamenalo například vlastnictví automobilů nebo jednostopých motorových vozidel.

Tabulka 4: Vybavenost obyvatelstva nejdůležitějšími předměty dlouhodobého užívání

rok	Počet předmětů připadajících na 1 000 obyvatel k 31.12 (kusy)					
	pračky a odstředivky	chladničky a mrazničky	rozhlasové přijímače	televizní přijímače	osobní automobily	jednostopá motorová vozidla
1960	164	33	271	65	17	70
1961	172	42	286	84	23	76
1962	180	53	301	101	25	79
1963	187	57	315	121	27	86
1964	195	77	327	140	28	90
1965	203	91	342	154	30	93
1966	215	107	358	171	33	95
1967	228	125	375	185	38	96
1968	245	146	369	204	43	97

Zdroj: Český statistický úřad, Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1971, Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury; Bratislava: ALFA - Vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatúry, 1971, str. 373

Způsob spotřeby řadíme do sociálně-ekonomické oblasti a definuje ho komplexní pojem, který vyjadřuje „relativně samostatný moment společenského reprodukčního procesu, ve kterém dochází k využití společenského produktu k uspokojování lidských potřeb.“²⁴⁵ „Způsob spotřeby je determinovaný jednak stupněm technického rozvoje, úrovní ekonomiky, společenskými vztahy i stupněm kulturního rozvoje, jednak předpoklady individuálními nebo společenskými.“²⁴⁶ Jelikož došlo v Československu k růstu životní úrovně, došlo také k růstu spotřebitelských potřeb. Obyvatelé už nemusejí využít veškerý svůj příjem na nezbytné zajištění živobytí, ale mají možnost pořizovat si předměty dlouhodobé spotřeby

Zvýšená poptávka po službách je dalším z projevů stoupající životní úrovně. „Rozvoj služeb a stoupající spotřeba služeb, to je moderní a silící prvek v technicky rozvinuté společnosti. To je také základní směr řešení pro socialistickou společnost. Maximální rozvoj služeb je pro zvýšení fondu volného času, zejména žen, patrně stejně významný, ne-li momentálně významnější činitel než zkracování pracovní doby.“²⁴⁷ Zvyšování spotřeby se logicky nejvíce projeví na vybavenosti a spotřebě domácností. Základním prvkem pro vytvoření spotřeby domácností je, aby taková domácnost měla prostor pro život, tím mám na

²⁴⁴ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 368

²⁴⁵ HRABÁNEK, Vít. Propagace a socialistický [rigorózní práce], Fakulta žurnalistiky University Karlovy, 1967, str. 84

²⁴⁶ Vývoj způsobu života, ÚPS ČSAV, Praha: 1973, str. 81

²⁴⁷ FILIPCOVÁ, Blanka. Člověk, práce, volný čas. Praha: Svoboda, 1966 str. 119

mysli byt či dům. Bytová otázka v socialistické společnosti byla vždy problematická, už v padesátých letech si vysocí činitelé uvědomovali naléhavost problému. „*V rámci orientace na růst životní úrovně přijaly centrální orgány usnesení o výstavbě 1,2 milionů bytů do roku 1970. Již začátkem 60. let se i v souvislosti s poklesem výkonnosti ekonomiky potvrdila nereálnost tohoto plánu. Ve skutečnosti dosahovala výstavba nových bytů v první polovině 60. let v průměru ročně 81,7 tisíc bytů a v druhé polovině tohoto desetiletí 87,8 tisíc.*“²⁴⁸

5.4 Vybavení domácnosti

Technologický a ekonomický pokrok „*přinesl řadu výrobků a spotřebičů, které zasáhly do poměru volného a pracovního času, rozdělení tradičních rolí, typologie zařízení domácnosti, stravovacích návyků i výchovy dětí.*“²⁴⁹ Životní styl československé společnosti se významně, i když ne tak rychle jako na západě, změnil. „*Oproti západním zemím však československý trh stále bojoval s nedostatkem - v bytové oblasti a v sortimentu spotřebních výrobků.*“²⁵⁰ Období šedesátých let stále ještě ovlivňoval funkcionalismus, který byl typický pro začátek dvacátého století. „*Funkcionalismus povýšil účel na jeden z hlavních komponentů stavění, zdůraznil sociální podstatu architektury, která má odpovídat smyslu doby a potřebám člověka.*“²⁵¹

Základními vlastnostmi moderního bydlení však byla estetická stránka, pohodlnost, praktičnost, pestrost druhů a také jistá míra luxusu. Rozšířené možnosti vědy a techniky daly vzniknout odlehčenému a dynamickému designu, který odpovídal nárokům „*kladeným na moderní životní styl a prostředí. Charakterizují ho odpovídající konstrukční a formální tendence - asymetrie, lehkost, plošnost, organicky oblé a proudnicové tvary, kresebnost, labilita, transparence a celkově dynamické tvarové řešení. Jeho slovník ovládají nepravidelné geometrické obrazce, změní čar, tvary sputníků a raket, elipsy oběžnic a spirály s planetkami i motivy dobově populárního mikrosvěta nukleární chemie a genetiky - molekuly, atomy, šroubovice a chemická schémata.*“ Toto nové pojetí stylu navázalo na trendy meziválečné domácí a světové produkce „*v oblasti volného i užitého umění, tak na poválečné progresivní směřování pronikající zvolna do Československa právě v souvislosti*“²⁵² se světovou výstavou

²⁴⁸ Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006, str. 364

²⁴⁹ KAMEROVÁ, Daniela. Bruselský sen: Československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let. Arbor vitae: Praha 2008

²⁵⁰ KAMEROVÁ, Daniela. Bruselský sen: Československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let. Arbor vitae: Praha 2008

²⁵¹ MARÁDOVÁ, Eva. Oděvní a bytová kultura. Státní pedagogické nakladatelství, Praha:1989, str. 22

²⁵² KAMEROVÁ, Daniela. Bruselský sen: Československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let. Arbor vitae: Praha 2008

v EXPO v Bruselu. Úspěchy v Bruselu probudily zájem veřejnosti o design a podobu životního prostoru. „Především v interiérové tvorbě se hledala nová stylová syntéza funkčnosti, modernosti a uměleckého tvarování. Velkosériová průmyslová výroba však nebyla většinou schopna pružně reagovat na aktuální designové trendy, progresivní návrhy tak byly často realizovány jako uměleckořemeslné produkce, v prostředí výrobních družstev a v individuálních návrzích interiérů.“²⁵³ Charakteristiky se objevily v designu nábytku, dekorací, průmyslových výrobků, textilií, v progresivním grafickém designu i v módní fotografii. „Architektura byla dotvářena abstraktními či různě stylizovanými realistickými uměleckými díly, jež se staly integrální součástí dnes již bohužel zmizelých bruselských interiérů; bufetů, restaurací, prodejen, kanceláří a kulturních zařízení.“²⁵⁴ Velké pozornosti se dostalo sklářství. Do popředí se dostalo dekorativní a nápojové sklo, které slavilo světový úspěch. Nový zájem o designovou tvorbu plánovaná výroba nestačila pokrývat, a tak se řešila poptávka individuálně. „Typické tvary, především dekorativní nepravidelné trojúhelníkové a lichoběžníkové vzory, po dlouhá léta přetrvávaly v individuální výzdobě a kutilské tvorbě přerůstající do sféry moderního kýče.“²⁵⁵

Designu se věnovala také Milena Lamarová, ve své publikaci Průmyslový design říká, „že design prostupuje tisícerými projevy naše životní prostředí, ať je to automobil nebo poštovní schránka, ať je to přístroj nebo obráběcí stroj. Design je nejen konečnou představou o tvaru předmětu, ale i symbolem jeho funkce.“²⁵⁶ Šedesátá léta podle autorky ovládla geometrizace projevu a došlo k „jakési technicistní redukci výtvarné řeči.“²⁵⁷ Lamarová vnímá také napjetí mezi technickým pokrokem a nedostačující ekonomikou.

Moderní bydlení ovlivňuje chod domácnosti zejména ve městech. „V moderně vybavených bytech. Jak uvádí Prudžniskij, se vynakládá na domácí práce asi 1,5krát méně času než v bytech postrádajících dobré, moderní vybavení. Požadavkům dnešního člověka, jeho životnímu rytmu, nestačí jen byt vybavený dostatečným příslušenstvím.“²⁵⁸ Trend funkčnosti souvisí s výzkumy dvacátého století, které se zaměřovaly na pohodlnost domácích prací pro ženy a na potřeby dětí. „Začal se objevovat sestavovací sektorový úložný nábytek,

²⁵³ KAMEROVÁ, Daniela. Bruselský sen: Československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let. Arbor vitae: Praha 2008

²⁵⁴ KAMEROVÁ, Daniela. Bruselský sen: Československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let. Arbor vitae: Praha 2008

²⁵⁵ KAMEROVÁ, Daniela. Bruselský sen: Československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let. Arbor vitae: Praha 2008

²⁵⁶ LAMAROVÁ, Milena. Průmyslový design: stroje, nástroje, průmyslové výrobky. Odeon, Praha: 1985, str. 4

²⁵⁷ LAMAROVÁ, Milena. Průmyslový design: stroje, nástroje, průmyslové výrobky. Odeon, Praha: 1985, str. 5

²⁵⁸ FILIPCOVÁ, Blanka. Člověk, práce, volný čas. Praha: Svoboda, 1966 str. 119

nové typy trubkových „samonosných“ židlí, jednoduchá hygienická lůžka apod.“²⁵⁹ Do vybavení moderní domácnosti se neodmyslitelně zařadily i nezbytné produkty dlouhodobé spotřeby například televizory, pračky, ledničky, elektrické žehličky, vysavače nebo šicí stroj, takové přístroje se již na západě počítají jako nezbytnost. Zajímavým jevem je stáří a fyzická opotřebovanost takových komponentů domácnosti. „*Tento fakt vyplývá částečně z nedostatku některých předmětů na trhu (automatické pračky, některá druhy chladniček apod.), částečně z neinformovanosti o nových modernějších výrobcích nebo z určitého spotřebitelského konzervatismu.*“²⁶⁰

Nad přehnanou konzumací výstřelků poslední módy a nad podléháním módě jako takové se pohoršuje, již několikrát zmiňovaný architekt, Karel Honzík. „*Rozhlížím-li se dnes, v šedesátých letech, po bytech, zařízeních, prodejnách a výstavách, připadá mi, že všechno, co se psalo ve třicátých letech o účelnosti a standardech, může nést stejný titul, jaký dal kdysi Adolf Loos svým epištolám o užitkových věcech: „Hovory do prázdna.“*“²⁶¹ Honzík se pozastavuje nad nelibostí módy k standardům. Taková nelibost podle něj pramení z nebezpečí nadprodukce, která by měla za následek omezení výroby a „*nezaměstnanost v kapitalistických zemích. Proto je celý svět silně ovládnán diktátem módy. Usedáme do košů a vaniček, kterým se říká sedadla, s koleny až u brady. Místo nábytku používáme police, do kterých se práší. Protože jsou dnes domácnosti bez domácího služebnictva, všichni se stávají nevolníky módního bytu a oprašují, oprašují. Nebo neoprašují, a pak žijí v rozvířeném prachu, který ohrožuje dýchací ústrojí. Jestli prach ničí knihy na volných policích, aspoň budou také urychleně vyměňovány. Také ony se stanou a stávají módními artikly! Ani rotačky se nesmějí zastavit.*“²⁶²

²⁵⁹ MARÁDOVÁ, Eva. Oděvní a bytová kultura. Státní pedagogické nakladatelství, Praha:1989, str. 22

²⁶⁰ HRABÁNEK, Vít. Propagace a socialistický [rigorozní práce], Fakulta žurnalistiky University Karlovy, 1967, str. 81

²⁶¹ HONZÍK, Karl. Z tvorby životního slohu. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965, str. 178

²⁶² HONZÍK, Karl. Z tvorby životního slohu. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965, str.

5.5 Volný čas

Módě podléhá samozřejmě i způsob trávení volného času. Volný čas prodělal v šedesátých letech vysloveně boom. Objem volného času měl rostoucí tendenci i historicky, rostl také jeho význam pro společnost. Tento růst „objemu i významu volného času byl pro *sociology zabývající se tímto fenoménem jednoznačným faktorem, což v oblasti teorie vyústilo v koncipování teorií tzv. společnosti volného času. Obecně je možné tento typ společnosti charakterizovat jako společnost, která poskytuje všem svým příslušníkům dostatek materiálních, duchovních, sociálních a časových prostředků k tomu, aby mohli plně rozvíjet své schopnosti a své osobnosti. Volný čas je zde obvykle chápán jako autonomní a zároveň determinující jev soudobé společnosti – práce přestává být centrální hodnotou a její význam přebírá právě volný čas.*“²⁶³

Socialistická společnost kladla důraz na to, aby člověk svůj čas věnoval rozvoji své osobnosti, sebevzdělávání, prostě aby jakékoliv počínání každého jednotlivce vedlo k budování socialismu. K takovému scénáři ovšem nedošlo. Technická vyspělost a zvyšování životní úrovně proměnilo volný čas v módní záležitost a otázku prestiže. Každý samozřejmě využívá volný čas individuálně, ale nemůžeme popřít vztah „s povahou jeho práce, s mírou spotřebních zdrojů a disponibilního času.“²⁶⁴

Nejdůležitější je tedy pochopit, čemu se člověk ve svém volném čase věnuje. Ve společnosti volného času, kde hlavním konzumentem je tzv. člověk volného času, můžeme vyzorovat dominantní prvky spojované s volným časem, jako jsou houpací křesla, televizory, auta, spotřebiče. Volný čas se tak stal zajímavým zdrojem zisků pro podnikatele. Existuje dokonce celý průmysl zabývající se výrobou pro volný čas. Tento trh je potencionálně výnosná oblast, ze které se snaží všichni vytěžit co největší zisk. I díky tomuto přístupu se z volného času stala „prestižní otázkou, jde o to, kdo nejvíce užije volného času. *"Přesněji řečeno, kdo může předložit všeobecně uznávané symboly požitku, trofeje radosti ze života, jež každému demonstrují, jak výtečně se baví.*“²⁶⁵ Dalším nepříznivým důsledkem módnosti volného času je ztrácení individuality jednotlivce. Lidé se snaží přiblížit ostatním a postupně „ztrácejí osobitost, stávají se „typem“. *Stejně se šatí, stejně bydlí, stejně se baví, stejně chovají. Člověk se stává součástí „masy“, je „masovým člověkem“, uniformním. Člověk, ovládaný masovými médii, bezduše se přizpůsobující okolí, ztrácí schopnost svobodně*

²⁶³ DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSK., Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, str. 153-154

²⁶⁴ KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Sympisum, 1969, str. 114

²⁶⁵ ŠVIGOVÁ, Milada. Volný čas a my. Svobodné slovo, Praha: 1967, str. 127

volit, nemá smysl pro hodnotová rozhodnutí, nemá vůbec vlastní hodnotovou orientaci.“²⁶⁶ Mezi hlavní negativně působící masová média je jednoznačně brána televize. Už samotný proces sledování televize má negativní vliv na vztahy v rodině i mezi přáteli. Jedinec sedí před obrazovkou sice ve skupině, ale každý sleduje sám pro sebe. „Nový prostředek, nové „medium“ vstupuje mezi lidi, aby i uvnitř rodiny komplikovalo možnost bezprostřední komunikace jejích členů.“²⁶⁷ Dalece vhodnější pro zlepšování komunikace a vztahů mezi lidmi je například pobyt v přírodě, výlet, prostě jakákoliv interaktivní společná aktivita. V následující tabulce číslo 5 můžeme vidět „výsledky některých výzkumů struktury využití volného času v Československu u různých skupin obyvatel.“²⁶⁸

Tabulka 5: Využití volného času v ČSSR (v hodinách za týden)

Ukazatel	Dělník	Zaměstnanec	Dělnice	Zaměstnankyně	Žena v domácnosti	Člen JZD		Členka JZD	
						letní	zimní	letní	zimní
Volný čas celkem	34,01	35,56	18,47	21,07	28,46	24,21	32,46	14,07	19,05
Sebevzdělání	7,14	10,14	2,44	4,23	4,12	4,02	7,04	1,36	3,07
Veřejná činnost	2,34	3,44	0,49	1,26	0,31	2,29	4,33	0,25	1,40
Aktivní odpočinek	4,08	4,11	2,50	3,01	3,33	1,24	2,20	1,04	1,26
Pasivní odpočinek	14,33	13,31	9,24	9,23	13,45	12,08	13,55	7,43	9,05
Ostatní volný čas	5,32	4,16	3,00	2,54	6,45	4,18	4,54	9,13	3,51

Zdroj: FILIPCOVÁ, Blanka. Člověk, práce, volný čas. Praha: Svoboda, 1966, str. 126

Velmi oblíbenou aktivitou volného času v šedesátých letech bylo chataření. Tuto tendenci dokládají například statistiky, které ukazují, že v „roce 1961 asi 34% nezemědělského obyvatelstva vyjíždělo o víkend mimo svůj domov.“²⁶⁹ Velký podíl na možnosti vyjet si mělo výše zmiňované zavedení kratšího pracovního týdne. „Jen v Praze asi 10% domácností vlastní chatu nebo „maison secondaire“, montovaných chat bylo v roce 1960 prodáno 890 a v roce 1965 3550, přičemž samozřejmě větší část víkendových chat si lidé budují sami.“²⁷⁰ Opuštění domovů bylo čím dál tím oblíbenější i pro trávení hlavní dovolené. „Podle šetření Výzkumného ústavu obchodu z roku 1961 to bylo 34,3% dotázaných osob.“²⁷¹ Nezanedbatelně vzrůstal zájem i o cestování do zahraničí, tento vzestup byl patrný především u mladé generace. „V roce 1965 strávilo svou dovolenou 7% obyvatel“²⁷² v zahraničí. Počet cest do

²⁶⁶ TLUSTÝ, Vojtěch; KLOFÁČ, Jaroslav. Soudobá sociologie. Praha: Svoboda, 1967 str. 168

²⁶⁷ FILIPCOVÁ, Blanka. Člověk, práce, volný čas. Praha: Svoboda, 1966, str. 122

²⁶⁸ FILIPCOVÁ, Blanka. Člověk, práce, volný čas. Praha: Svoboda, 1966, str. 125

²⁶⁹ KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Sympisum, 1969, str. 113

²⁷⁰ KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Sympisum, 1969, str. 113

²⁷¹ KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Sympisum, 1969, str. 113

²⁷² KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Sympisum, 1969, str. 113

zahraničí vzrost mezi rokem 1960 a 1964 asi trojnásobně.²⁷³ Souhrnný pohled na strukturu volného času a jeho využití poskytují statistická data ročenky tabulka číslo 6.

Tabulka 6: Využití denní časového fondu v domácnostech dělníků

Druh činnosti	20—26 VYUŽITÍ DENNÍHO ČASOVÉHO FONDU V DOMÁCNOSTECH DÉLNÍKŮ v minutách											
	1961				1967				1979/1980			
	pracovní dny		dny pracovního volna		pracovní dny		dny pracovního volna		pracovní dny		dny pracovního volna	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Počet osob					2573	1638	1172	735	5051	3449	1958	1338
Pracovní činnost	500	440	139	65	558	460	123	56	577	508	134	52
Doprava	61	47	35	21					82	72	44	34
z toho do práce a zpět	51	37	10	2	56	40	3	1	70	57	6	3
Obsluha a údržba domácnosti a motorových vozidel	74	291	96	402	63	243	122	359	46	179	104	314
Péče o děti	17	23	31	34	19	29	36	35	9	20	15	26
Biologicko-fyziologické potřeby	557	519	629	596	563	561	687	665	526	525	677	666
z toho spánek	452	428	507	490	457	460	556	539	426	430	530	520
Volný čas celkem	231	120	510	322	181	109	469	324	200	137	466	345
zajímavé aktivity (hobby)	29	19	102	78	21	15	132	89	20	16	69	53
z toho:												
ruční práce	—	2	—	6	—	—	—	—	—	9	—	15
zahrádkářství	6	2	10	—	—	—	—	—	5	3	9	8
tělovýchova a sport	3	2	12	4	4	1	16	3	4	1	14	4
vycházky a pobyt v přírodě	14	9	70	63	12	8	85	66	4	3	33	26
sociální kontakty	—	—	—	—	—	—	—	—	40	23	127	94
z toho:												
návštěva sportovních podniků	2	—	29	6	1	—	7	1	1	—	7	1
návštěva pohostinských podniků	7	—	18	—	5	—	10	1	13	1	35	9
veřejná politická činnost, sebezveřejnění	35	10	28	7	17	10	12	1	7	2	12	3
kulturní aktivity	129	72	268	195	107	63	205	150	120	86	222	169
z toho:												
sledování televize	35	24	61	46	72	42	152	116	89	69	170	137
čtení	45	17	85	46	31	16	42	21	6	7	11	11
ostatní činnost	29	19	65	36	30	21	103	82	13	10	36	26

¹⁾ vč. poslechu rozhlasu

Zdroj: Český statistický úřad, Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1971, Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury; Bratislava: ALFA - Vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatury, 1971, str. 373

5.6 Odívání

Jednoznačně nejmódnější součástí životního stylu je odívání. Během šedesátých let se oděvní tvorbě v Československu nevěnuje téměř žádná odborná literatura. „*Jeho publicita se odehrává spíše na stránkách obecně vzdělávacích a speciálních módních časopisů – tomu odpovídá také informující, někdy i nekriticky obdivný, nikoliv hodnotící způsob prezentace. Přitom jde o obor užité tvorby souměřitelný svými výtvarnými i funkčními hodnotami se všemi ostatními příbuznými obory, o obor, který má v českém prostředí hlubokou tradici a který se prosazuje v komplexu životního stylu četnými formami (oděv civilní, společenský, pracovní, karnevalové převleky, kostýmy divadelní atd.)*“²⁷⁴

V šedesátých letech módu charakterizoval klasický a umírněný oděv perfektního zpracování. Převládala dámský typ a střízlivá elegance. „*Zásadní obraty a rychlejší obměny módních cyklů začínají probíhat začátkem šedesátých let. Také z důvodu velkého tlaku na*

²⁷³ KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Praha: Sympisum, 1969, str. 113

²⁷⁴ LAMAROVÁ, Milena. Oděvní tvorba. Odeon, Praha: 1986, str. 5

změny, který vyvíjely výrobní kapacity a obchodníci.“²⁷⁵ V průběhu 60. let se v československé módě vystřídala řada návrhářů (např. Zdena Fuchsová, Niko Pauzdr, Hedvika Vlková, Jana Nováková, Zdeňka Bauerová, Inna Arnautová, Zdeněk Křeček), jednalo se především o absolventy pražské Vysoké školy uměleckoprůmyslové. Někteří z nich působili jako „návrháři v různých módních institucích, např. Módních závodech, Ústavu bytové a oděvní kultury a Ústředí uměleckých řemesel.“²⁷⁶ Vedle návrhářů, kteří byli „spjati s módními trendy vycházejícími z lůna pařížské haute-couture, vznikaly v Čechách módní artefakty zcela odlišného charakteru, prozrazující od základu jiný tvůrčí přístup k oděvu. Autorem těchto oděvů byl Milan Knížák, který v 60. letech navrhoval a zhotovoval tzv. aktualizovaný oděv.“²⁷⁷ Šedesátá léta jsou typická „touhou po individuální svobodě oproštěné od tradičních sociálních schémat.“²⁷⁸ Rok 1960 přinesl do módy novou siluetu ve tvaru řecké amfory, kdy jsou ramena přirozená a ňadra jsou pořád méně vyznačovaná. „Novinkou se staly pláště bez límců, vysoko ke krku uzavřené, doplňované různě aranžovanou šálou. Šaty měly základní tvar pouzdra, které se mohlo nosit s páskem nebo bez a s různými druhy kabátků. Pleteniny byly nadále nepostradatelným doplňkem oděvu a jejich obliba se stále zvyšovala. Sukně u letních šatů se už nenosila tak bohatá jako v minulých letech a většinou ji doplňoval hladký živůtek.“²⁷⁹ Společenské šaty byly ušity nejčastěji ze sametu nebo vzorovaného brokátu. V následujícím roce byly v oblibě detaily „jako výrazné knoflíky, kovové i rohové přezky, štepování a sedla a kapsy, které se uplatňovaly skoro na všech druzích oblečení.“²⁸⁰ V módě byly vysoké klobouky. V oblečení roku 1962 měla žena působit jemněji a křehčeji. „Módní charakter vyjadřovala jediná kónická „trapézová“ linie, která byla kombinací útlého živůtku a sukně pravidelně se rozšiřující směrem dolů.“²⁸¹ V dalších letech převládala velká rozmanitost a měkké materiály. V důsledku jednoduchosti celkového oděvu se stal oblíbeným kontrast, nápadné účesy a hlavně klobouky. „Do módy vstoupily účesy z natupírovaných vlasů a drdolů vyčesaných vysoko.“²⁸² V doplňcích vévodily třípytivé ozdoby a bižuterie. „V módě se stále více prosazoval praktický a sportovní vzhled, který vyhovoval především mladým lidem. Módní byly látky s hrubou plastickou strukturou, výrazné barevné kostky, drobné kostičky, látky s dlouhým vlasem a tvídy pastelových

²⁷⁵ Volně přeloženo z KYBALOVÁ, Ludmila; LAMAROVÁ, Milena. Estetika odievania: pre stredné odborné učilištia a stredné odborné školy. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava: 1988, str. 103

²⁷⁶ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 78

²⁷⁷ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 79

²⁷⁸ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 79

²⁷⁹ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 80

²⁸⁰ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 81

²⁸¹ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 81

²⁸² HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 82

barev.²⁸³ V roce 1965 byly moderní nejrůznější kostýmky a pláště s kapsami, dvouřadým zapínáním a kovovými knoflíky. V dalším roce vládly rozmanité tvary zejména sukni s délkou, která zakrývala kolena a v letních měsících chlapecký vzhled. „V roce 1967 došlo k výrazné změně v nazírání na typ ideální ženy. Žena se již nemusela stylizovat v rozpustilou holčičku. Móda více zdůrazňovala ženskost a vzhled spíše vampovský. Šaty sledovaly polopřiléhavou siluetu, měkce modelovanou do mírného rozšíření s mnoha druhy límců.“²⁸⁴ Nejmodernějším materiálem byl žerzej, který se nosil všude. Méně se uplatňovaly náhrdelníky a spíše se nosily náušnice a především brože. Koncem šedesátých se objevila móda minisukni a minišatů. „Móda odhalila ženské nohy zatím nejvýš v celé historii. Souběžně s tím nastupuje také trend bikin – co nejmenších plavek. Inspiračním zdrojem konce šedesátých let byla erotika, kosmické lety, technické vynálezy, plasty, městská civilizace a geometrické prvky.“²⁸⁵ V roce 1968 se prosadila do jisté míry i móda hippie. Populární byly ženy více nalíčené s kudrnatými vlasy. Nosily se malé odpolední šaty a stále klobouky. Oblíbená byla barevná kombinace bílá, modrá, červená. Módní šaty určené pro celý den měly několik typů. „Často měly snížený pas, sukni rozšířenou, sklady a dlouhý rukáv. Dále se nosily košilové šaty s páskem i bez s vysokým límcem a šatové sukně doplněné pulovrem. Nepostradatelné byly pletené šaty a svetříky.“²⁸⁶

O módě polemizovali i teoretici. Zarytým nepřitelem tohoto fenoménu byl i Karel Honzík, který se ve své knize Z tvorby životního slohu píše, že „móda má dnes mnoho obhájců, jako by to byl chudáček, který potřebuje tolik přímluv. Před čtyřiceti — padesáti lety se psalo o módě jako o nepříteli lidového konzumu a zdravého rozumu. Proti módě přísluhující hrstce snobů se vytyčoval národní standard jako představitel demokratické a sociální budoucnosti.“²⁸⁷ Podle Honzíka se může zdát, „že módu vymýšlejí tvůrci, kteří mají na mysli pokrok ve vkusu. Ve skutečnosti, například v produkci textilu a obleků, ji vymyslí sbor obchodníků, kteří v ní vidí báječnou pumpu na neustálé odčerpávání peněz z kapes spotřebitelů.“²⁸⁸

V publikaci Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu souhlasí Jana Skarlantová, že nejtěsnější vztah k módě má odívání, ale vyzdvihuje také módu ve spojení s dalšími součástmi „životního prostředí, tj. nejen věci samých, ale i chování a

²⁸³ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 82

²⁸⁴ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 86

²⁸⁵ Volně přeloženo z KYBALOVÁ, Ludmila; LAMAROVÁ, Milena. Estetika odievania: pre stredné odborné učilišťa a stredné odborné školy. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava: 1988, str. 103

²⁸⁶ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 88

²⁸⁷ HONZÍK, Karl. Z tvorby životního slohu. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965, str. 179

²⁸⁸ HONZÍK, Karl. Z tvorby životního slohu. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965, str. 179

jednání lidí. Existuje tedy móda automobilů, móda zařizování interiéru právě tak jako móda účesů, móda způsobu vyjadřování apod. ²⁸⁹

Móda není jen záležitost individuality jednotlivce, má široký společenský záběr je „*odrazem procesů probíhajících ve společnosti: ekonomických, sociálních, psychologických, estetických a mnoha dalších.*“ ²⁹⁰ Z odívání nositele můžeme pozorovat, jaké je jeho osobní sociální postavení. Odívání odráží obraz celé společnosti. Samozřejmě jeden módní styl nezasáhne všechny společenské skupiny stejně. Některé módní jevy zasáhnou pouze mládež, „*jiné jsou typické pro určité sociální skupiny, pro okruh určité zájmové činnosti apod.*“ ²⁹¹ Je pravda, že je jistá podobnost v odívání u lidí se stejnými hodnotami, názory či vkusem. „*Stejně oblečení lidé se často chovají podobně a naopak stejně cítící lidé se podobně oblékají*“ ²⁹². Rozvoj módy a její rozšiřování či následné posuny k novým trendům jsou dány individuálními vlivy jedinců. Přístup k módě, který zastává každý nositel, je různý. Někdo pomocí módy napodobuje společenskou skupinu, ke které se chce přiblížit, někdo se snaží pomocí módy odlišit svou individualitu od ostatních a někdo vyhledává novinky z důvodu změny vlastního života. Industriální móda podle Lipovského „*ztrácí roli prostředku k nastolení společenského odstupu a mění se v nástroj individuálního a estetického odlišení, v nástroj svádění, mladosti a modernosti.*“ ²⁹³

Na otázku, jak si stojí móda v 60. letech, mohou odpovědět autoři publikace *Česká móda v čele s Konstatinou Hlaváčkovou*. Pro módu tohoto období byl zásadní konec „*diskuse o hledání cesty k oděvu tvořeného v duchu socialistického realismu. V následujících letech docházelo k postupné liberalizaci společnosti a jejímu otevírání se vlivům západu. Odtud přicházely nové myšlenky, umělecké proudy a také módní trendy.*“ ²⁹⁴ Uvolnění odmítavého postoje k západu nastavil úplně jiné zásady pro posuzování módy a „*hlavním kritériem dosažených výsledků se stal západní svět. Móda se mohla opět přihlásit k vývoji módy světové.*“ ²⁹⁵ Nově se v časopisech a televizních pořadech objevovaly i záběry a reportáže ze zahraničních přehlídek. Najednou se ukázalo, že světová móda není jen snobská a nepoužitelná snůška výstřelků, ale že pařížská či italská móda je příjemná a nositelná. I přes

²⁸⁹ SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, str. 25

²⁹⁰ SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, str. 18

²⁹¹ SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, str. 27

²⁹² SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, str. 22

²⁹³ LIPOVETSKY, Gilles. Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech. Prostor, Praha: 2002, str. 234

²⁹⁴ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 42

²⁹⁵ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 43

stále nevyhovující stav textilního průmyslu a nedostatek materiálu se společnost snažila českou módu zlepšit. Takové snahy dokládá například Dům módy, který barevně odlišenými visačkami, dával zákazníkům najevo stupeň kvality a módnosti zboží. Krásným příkladem přibližování se k západu „byla účast na X. mezinárodním Salónu dámského odívání v Paříži v roce 1965, kde se představila československá móda poprvé v historii znárodněného průmyslu. Pod znkem Centrotexu byla prezentována práce návrhářů a modelářů Oděvního průmyslu Prostějov, Ústavu bytové a oděvní kultury Oděvní služby Praha. Tento salón se konal pravidelně dvakrát ročně, v dubnu a listopadu. Československo stanulo jako jediný socialistický stát mezi takovými účastníky, jako např. Francie, Itálie a Spojené státy americké.“²⁹⁶ Velký krok dopředu ve vztazích k západní módě „udělala přehlídka Christiana Diora v roce 1966 v Praze, která byla přijata velmi pozitivně.“²⁹⁷ Vliv na vnímání socialistické módy měly nepochybně i „komunikační a sdělovací prostředky, které umožňují v minimální době masové rozšíření módních námětů a tendencí do celého světa.“²⁹⁸

5.7 Propagace/Reklama

Reklama neboli propagace bezpochybně ovlivňuje významné složky životního stylu například spotřebu, volný čas, odívání, bydlení, ale i péči o zdraví a rodinu. Obecně můžeme propagaci v období socialismu definovat jako „cílevědomé, ideově ujasněné komunikační působení subjektu, šíření specifických podnětů, zaměřené na určený objekt - cílovou skupinu, jehož úkolem je napomáhat při vytváření individuálních, avšak společensky prospěšných postojů, názorů a zvyklostí vedoucích k žádoucím činnostem“.²⁹⁹ V socialismu však nebyli zadavatelé reklamy pouze podnikatelské subjekty, ale také subjekty politické. Propagace fungovala ve službách ideologie a její funkce tedy nebyla jen „hospodářská, ale také státně propagační a společensko-výchovná. Propagace je cílevědomé komunikační působení na určitý okruh osob s cílem vyvolat v nich rozhodnutí v souladu se stanoveným záměrem a očekávaným účinkem.“³⁰⁰ Reklama nemusí být vždy přínosnou, ducha povznášející záležitostí. Podle autora Soudobé Sociologie Vojtěcha Tlustého je reklama manipulativní a pro člověka, který jí sleduje, až škodlivá. „Reklama a masová média působí stále a všude, i kultura se stává konzumním zbožím; člověk unavený monotónním tempem techniky a chtějíc

²⁹⁶ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 44

²⁹⁷ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, str. 44

²⁹⁸ SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, str. 30

²⁹⁹ KACHLÍK, Alfons; HÁKL, Bohuš; PAVLŮ, Dušan. Úvod do teorie socialistické propagace, Praha: 1974, str. 7

³⁰⁰ HRABÁNEK, Vít. Propagace a socialistický [rigorózní práce], Fakulta žurnalistiky University Karlovy, 1967, str. 30

*se přizpůsobit ostatním, stojí tu bezradný. Už nejen on konzumuje výrobky, ale jak říká J. Habermas, výrobky konzumují jeho jako konzumenta. Výrobci využívají poznatky moderní psychologie, aby ovlivnili konzumenta. Automobil a jiné předměty nejsou již pouhým prostředkem k rychlému a pohodlnému cestování, ale zároveň nutným znakem sociálního statusu jeho majitele. Tak je tomu i s jiným zbožím: místem pobytu o dovolené, oblékáním, bydlením šatstvem, kulturou.*³⁰¹ Američan John K. Galbraith dodává, že změna myšlení jednotlivce může být tak veliká, že si své potřeby ani neuvědomuje. „Začíná si je uvědomovat teprve tehdy, jsou-li uměle vyvolány a živeny reklamou a uměním prodávat.“³⁰²

³⁰¹ TLUSTÝ, Vojtěch; KLOFÁČ, Jaroslav. Soudobá sociologie. Praha: Svoboda, 1967, str. 167

³⁰² GALBRAITH, John Kenneth. Společnost hojnosti. Svoboda, Praha: 1967, str. 24

6 OBSAHOVÁ ANALÝZA

6.1 Metodologie

Metodu obsahové analýzy poprvé použil Harold D. Laswell na počátku dvacátého století a poté v období Druhé světové války. První shrnutí postupu metody obsahové analýzy uveřejnil v roce 1952 Bernard Berelson v knize *Content analysis in communication research*. Ve své knize definuje obsahovou analýzu jako výzkumnou techniku pro objektivní, systematický a kvantitativní popis zjevného obsahu komunikace.³⁰³

Obecně můžeme rozdělit obsahovou analýzu na dva metodické přístupy, jež se od sebe „vzájemně v mnohém liší: na jedné straně hermeneutickou textovou a obrazovou analýzu, na druhé straně kvantitativní obsahovou analýzu“.³⁰⁴

Kvantitativní obsahová analýza se opírá o kvantifikaci a je „založena na využívání statistických procedur a jejím kladem je schopnost zpracovat velké množství textů.“³⁰⁵ Mediované obsahy jsou zkoumány z pohledu několika explicitně stanovených znaků. Díky vysoké strukturovanosti a přehlednosti sebraných dat mohou závěry kvantitativní obsahové analýzy nabývat podobu přehledných tabulek či grafů. Kvantitativní výzkumná metoda bývá spojována s hypoteticko-deduktivním modelem³⁰⁶.

Naproti tomu pro kvalitativní výzkum je typické, že se jeho výsledků nedosahuje „pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace“³⁰⁷. U některých metodologů se můžeme setkat s vnímáním kvalitativního výzkumu pouze jako doplňku „tradičních kvantitativních výzkumných strategií, jiní ho vnímají zase jako protipól nebo vyhraněnou výzkumnou pozici ve vztahu k jednotné, na přírodovědných základech postavené vědě.“³⁰⁸ Specifická odlišnost od kvantitativního přístupu je role výzkumníka, který je při kvalitativní analýze nedílnou součástí výzkumu a jeho názory a postoje jsou do značné míry směrodatné pro závěry výzkumu a jejich interpretaci.

V současné době není výjimkou ani použití obou metod v jedné studii. Míra a postup jejich prolínání se různí. „V některých typech smíšeného výzkumu se používají na úvod

³⁰³ NOVÁKOVÁ, Radka. Mediální obraz prezidentských kandidátů před volbami 2008. Praha, 2009

³⁰⁴ WINFRIED, Schulz.[et al.]. Analýza obsahu mediálních sdělení. [uspořádala Irena Reifová; přeložila Barbara Köpplová]. Praha: Karolinum, 2004. s. 29.

³⁰⁵ TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Metody výzkumu médií. Praha: Portál, 2010, str. 103

³⁰⁶ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005, str. 46

³⁰⁷ STRAUSS, Anselm; CORBINOVÁ, Juliet. Základy kvalitativního výzkumu. Boskovice: Albert, 1999, str. 10

³⁰⁸ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005, str. 49

kvalitativní metody sběru dat, po jejich shromáždění a analýze následuje ³⁰⁹ strukturované šetření, na jehož základě se provede další hloubkový výzkum. Mezi teoretiky zabývajícími se tímto typem výzkumu patří například Newman a Benz (1998), Tashakkori a Teddlie (2003) či Maxwell (2003).

6.2 Výzkum

Ve své práci jsem se zabývala problematikou životního stylu na stránkách časopisu Květy v období od počátku roku 1960 do konce roku 1968, a to zejména z hlediska způsobu prezentace životního stylu časopisem.

Ve své práci jsem se rozhodla jako analytickou metodu využít kombinaci kvalitativního a kvantitativního přístupu.

Poté, co jsem definovala základní výzkumnou otázku, výchozí hypotézy a rozsah zkoumaného materiálu, jsem se věnovala prvotnímu studiu textu a jeho rozřazení do předběžných kategorií. Na základě tohoto předvýzkumu jsem poté stanovila jednotku měření a konstruovala proměnné pro účely kvantitativního výzkumu. Výsledky kvantitativní analýzy jsem použila nejen pro potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz, ale také jako pomůcku pro redukci dat určených pro kvalitativní analýzu. Na základě studia teoretického zakotvení pojmu životní styl a předběžné znalosti zkoumaného textu jsem se rozhodla pro aplikaci kvalitativní metody na příspěvky, jejichž téma je možné zařadit do kategorie životní styl, navíc jsem se rozhodla analyzovat i příspěvky, ve kterých nebylo téma životního stylu hlavním tématem, ale vedlejším. Jelikož je pojem životní styl velmi rozsáhlý, rozhodla jsem se věnovat pouze oblastem bydlení, móda a volný čas. K užší specifikaci jsem přikročila i v případě zkoumání spotřeby volného času, který vnímám jako mimopracovní dobu věnovanou pouze relaxaci, rozptýlení a zábavě. Rozhodla jsem se nevěnovat pozornost aktivitám kulturním (literatura, umění apod.), které mají „sebevzdělávací“ účel a slouží ke kultivaci osobnosti. I když je kultura často řazena mezi aktivity volného času, já jsem se rozhodla taková témata vnímat jako vzdělávací a do kategorie životního stylu je nezařazuji.

³⁰⁹ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005, str. 60

6.2.1 Výzkumné otázky a hypotézy

V kvantitativní části výzkumu jsem vycházela z těchto hypotéz:

1. Podíl příspěvků zabývajících se tématem životní styl je v časopise Květy trvale nižší než podíl příspěvků zabývajících se ostatními tématy.
2. V průběhu sledovaného období podíl příspěvků zabývajících se tématem životní styl roste.
3. Nejvyšší nárůst zveřejněných příspěvků zabývajících se tématem životní styl proběhl na počátku roku 1968.
4. V průběhu sledovaného období narůstala různorodost složek životního stylu, o kterých časopis publikoval.

6.2.2 Základní výběrový soubor

Jako základní výběrový soubor jsem zvolila vydání časopisu Květy v období od počátku roku 1960 do konce roku 1968. Jelikož by byl analyzovaný materiál příliš rozsáhlý, rozhodla jsem se zredukovat analyzovaný vzorek na každé poslední vydání v měsíci. Do analýzy jsem zařadila všechny příspěvky publikované v jednotlivých vydáních.

6.2.3 Kódovací jednotka

Jako základní kódovací jednotku jsem zvolila příspěvek, který je definován jako graficky oddělená relevantní žurnalistická jednotka. Graficky oddělenou jednotkou se rozumí text, fotografie, karikatura nebo jejich kombinace, oddělená od ostatních materiálů zřetelným grafickým předělem, nejčastěji v podobě linky.³¹⁰

6.2.4 Charakteristika proměnných

Proměnná slouží k ujasnění, jaké znaky budeme ve zkoumaném materiálu vyhledávat. Dále slouží k převedení zjištěných informací na měřitelné velikosti a znaky, které musíme při analýze jednoznačně zjistit a „*musí být přiměřené, ale také snadno použitelné.*“

³¹⁰ NOVÁKOVÁ, Radka. Mediální obraz prezidentských kandidátů před volbami 2008. Praha, 2009

Číselné hodnoty, které přidělíme určitým charakteristikám, mohou sloužit jako ryzí pojmenování (nominální škála), mohou ukazovat pořadí mezi určitými jevy (ordinální škála), nebo mohou být „pravými“ hodnotami (metrická škála).

Při použití nominálního škálování není mezi vyhledávaným znakem a přidělenými čísly žádný vztah, neboť čísla jsou pouze náhodně přidělena.³¹¹ V případě metrické škály jsou číselné kódy skutečné hodnoty například v případě měření rozsahu jednotky. U ordinálního škálování číslo získává určitý význam tím, že vyjadřuje určité pořadí. Škála pořadí vypovídá o vzájemné relaci mezi charakteristikami znaků – ve smyslu důležitější nebo méně důležité, větší nebo menší apod.

Dále „rozlišujeme dva typy proměnných: identifikační proměnná a analytická proměnná. První slouží pouze pro identifikaci příspěvků a umožňuje zpětně nalézt v médiích už analyzované příspěvky.“³¹² Zato analytické proměnné mají abstraktnější charakter a jeho využití „slouží k zodpovězení zadaného tématu.“³¹³

6.2.4.1 Proměnné

Při kódování dat byly použity tyto proměnné:

- a) Rok vydání, ve kterém příspěvek vyšel.
- b) Měsíce, ve kterém příspěvek vyšel.
- c) Umístění na stránce časopisu.
- d) Rozsah příspěvku uvedený v počtu stránek.
- e) Hlavní téma příspěvku je pro tento výzkum nejvýznamnější proměnnou. Tato proměnná identifikuje, jaké téma v příspěvku převládá. Jako rozhodující pro určení převládajícího tématu v příspěvku jsem stanovila podmínku, že musí být tématu věnována více než polovina zkoumaného příspěvku. Pokud nebude možné tímto způsobem jednoznačně určit převahu konkrétního tématu, bude téma příspěvku určeno jako nezjistitelné.

Tato proměnná je specifická také tím, že její kódování je vícestupňové. Nejprve je příspěvek zařazen do obecnější kategorie. Některé tyto obecnější kategorie jsou dále děleny na více specifických podkategorie. Pro zařazení příspěvku do podkategorie platí stejná

³¹¹ WINFRIED, Schulz.. Analýza obsahu mediálních sdělení. [uspořádala Irena Reifová; přeložila Barbara Köpplová]. Praha: Karolinum, 2004. s. 41-44.

³¹² WINFRIED, Schulz.. Analýza obsahu mediálních sdělení. [uspořádala Irena Reifová; přeložila Barbara Köpplová]. Praha: Karolinum, 2004. s. 41-44.

³¹³ WINFRIED, Schulz.. Analýza obsahu mediálních sdělení. [uspořádala Irena Reifová; přeložila Barbara Köpplová]. Praha: Karolinum, 2004. s. 41-44.

pravidla jako pro zařazení do kategorie obecnější. Seznam hodnot, které mohou proměnné nabývat a formát kódovací knihy jsou uvedeny v příloze.

7 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

7.1 Interpretace výsledků kvantitativní analýzy

Zpracováno bylo celkem 96 vydání časopisu v průběhu devíti let. Po celou dobu sledovaného období byla periodicitu časopisu týdenní.

V průběhu sledovaného období došlo dvakrát ke změně rozsahu časopisu. V letech 1960 - 1961 měl časopis 28 stran, v roce 1962 byl počet stran zvýšen na 36 (nárůst o 29%) a od roku 1968 vycházel časopis v rozsahu 64 (nárůst o 44%) stran.

Zpracováno bylo 4147 příspěvků v celkovém rozsahu 4031 stránek.

Tabulka 7: Počet zkoumaných článků a jejich rozsah

Rok	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	Celkem
Počet článků	421	435	432	441	437	429	416	467	669	4147
Počet stránek	336	336	432	432	432	431	432	432	768	4031

Průměrná délka jednoho příspěvku se v jednotlivých letech pohyboval okolo jedné stránky. K výraznějšímu nárůstu průměrné délky jednoho článku došlo v roce 1968, a to z důvodu výrazného zvýšení počtu stran časopisu.

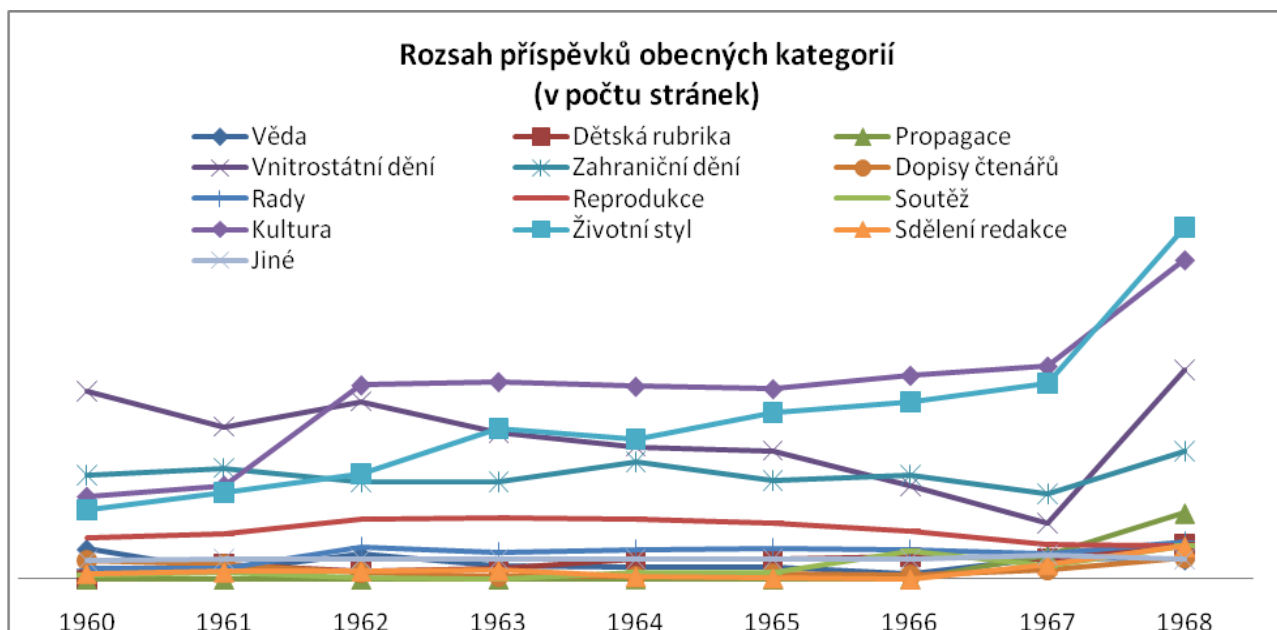
Tabulka 8: Průměrný rozsah jednoho příspěvku (v počtu stran)

Rok	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
Rozsah jednoho příspěvku	0,80	0,77	1,00	0,98	0,99	1,01	1,04	0,93	1,15

7.1.1 Interpretace výsledků hypotézy č. 1

Pro prověření 1. hypotézy „Podíl příspěvků zabývajících se tématem životní styl je v časopise Květy trvale nižší než podíl příspěvků zabývajících se ostatními tématy.“ jsem porovnávala souhrnný rozsah příspěvků jednotlivých obecných kategorií v každém roce. Vývoj rozsahu příspěvků věnovaným tématům zařazeným do kategorie „Životní styl“, je znázorněn v grafu číslo 3, který ukazuje, že rozsah příspěvků tohoto tématu je v průběhu roku 1960 čtvrtým nejrozsáhlejším prezentovaným tématem za tématem „Vnitrostátní dění“, „Zahraniční dění“ a „Kultura“. Naproti nejrozsáhlejší tematické kategorii „Vnitrostátní dění“ je kategorii „Životní styl“ věnováno o 63% méně rozsahu. Mezi lety 1961 a 1963 se prostor věnovaný tématům zahrnutým do kategorie „Životní styl“ zvyšuje. V průběhu roku 1963 je tematická kategorie „Životní styl“ již druhou nejrozsáhlejší kategorií za kategorií „Kultura“, které je věnováno o 24% více prostoru než kategorii „Životní styl“. Až do konce roku 1967 si témata zařazená do kategorie „Životní styl“ drží druhou pozici v rozsahu uveřejněných článků, avšak rozdíl v rozsahu mezi prvními dvěma kategoriemi se stále snižuje a během roku 1967 je kategorii „Kultura“ věnováno jen o 8% více prostoru než tématu „Životní styl“. V roce 1968 byl tématům zařazeným do kategorie „Životní styl“ věnován největší rozsah ze všech uveřejněných tematických kategorií. Kategorie „Životní styl“ zabírala 27% celkového rozsahu časopisu, což je o 9% více než druhé nejrozsáhlejší kategorii „Kultura“.

Graf 3: Vývoj rozsahu tematických kategorií ve sledovaném období (v počtu stránek)

Jaký podíl na celkovém rozsahu časopisu v jednotlivých letech měly ostatní tematické kategorie, můžeme vidět v tabulce číslo 9.

Tabulka 9: Podíl na celkovém rozsahu časopisu podle jednotlivých tematických kategorií

Obecná kategorie tématu	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
Vnitrostátní dění	33%	27%	24%	20%	18%	17%	13%	8%	16%
Zahraniční dění	18%	19%	13%	13%	16%	13%	14%	12%	10%
Kultura	14%	16%	26%	27%	26%	26%	28%	29%	24%
Životní styl	12%	15%	14%	21%	19%	23%	24%	27%	27%
Reprodukce	7%	8%	8%	8%	8%	8%	6%	5%	3%
Jiné	3%	4%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	2%
Dětská rubrika	0%	3%	1%	1%	3%	3%	3%	3%	3%
Dopisy čtenářů	3%	2%	1%	0%	0%	1%	1%	1%	2%
Rady	2%	2%	4%	4%	4%	4%	4%	3%	3%
Věda	5%	1%	3%	2%	2%	2%	1%	3%	1%
Sdělení redakce	1%	1%	1%	1%	0%	0%	0%	2%	2%
Soutěž	1%	1%	0%	0%	1%	1%	4%	2%	3%
Propagace	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	3%	5%

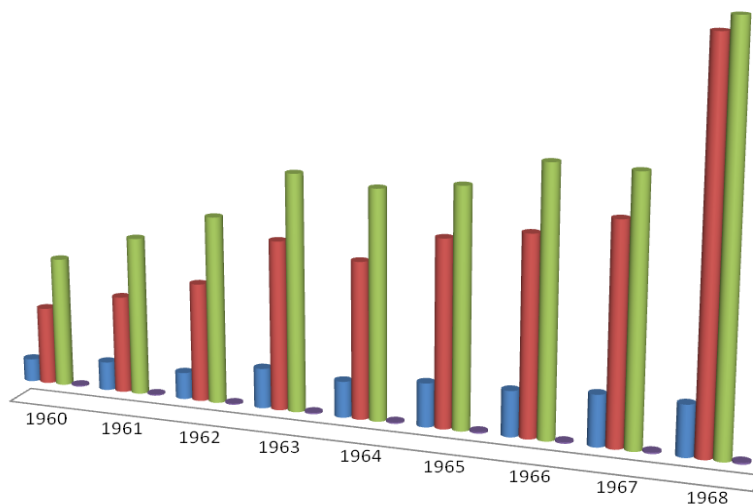
7.1.2 Interpretace výsledků hypotézy č. 2

Pro prověření 2. hypotézy „V průběhu sledovaného období podíl příspěvků zabývajících se tématem životní styl roste.“ jsem pracovala zejména s hodnotami rozsahu příspěvků věnovaných tématům zařazeným do kategorie „Životní styl“ a s hodnotami počtu uveřejněných příspěvků věnovaných tématům zařazeným do kategorie „Životní styl“ v jednotlivých letech. Zajímala jsem se o vývoj uveřejněných příspěvků z hlediska procentuálního podílu na celkovém rozsahu časopisu, rozsahu věnovaných příspěvků, počtu uveřejněných příspěvků a z hlediska průměrného rozsahu jednoho příspěvku v jednotlivých letech. Tyto hodnoty jsou zaznamenány v grafu číslo 4, který znázorňuje, kolik procent celkového rozsahu časopisu bylo věnováno tématům zařazeným do kategorie „Životní styl“ v jednotlivých letech. Toto procento ve sledovaném období rostlo relativně stabilně až na roky 1962 a 1964, kdy došlo ke krátkodobému meziročnímu poklesu. V případě roku 1962 klesl podíl o 1% oproti roku 1961. V případě roku 1964 byl pokles 2%. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán v průběhu roku 1963, kdy se podíl na celkovém rozsahu časopisu věnovaný

tématům zařazeným do kategorie „Životní styl“ zvýšil o 7%, pokud porovnáme nárůst podílu mezi roky 1960 a 1968, uvidíme, že za celé sledované období se více než zdvojnásobil.

Graf 4: Vývoj kategorie „Životní styl“

Vývoj kategorie "Životní styl"

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
■ Životní styl - % podíl na celku	12,00	15,00	14,00	21,00	19,00	23,00	24,00	27,00	27,00
■ Životní styl - rozsah příspěvků	40,62	50,97	62,16	88,66	82,17	97,97	104,29	115,14	207,06
■ Životní styl - počet příspěvků	68	83	98	124	120	125	140	139	215
■ Životní styl - průměrná velikost jednoho příspěvku (v počtu str.)	0,60	0,61	0,63	0,72	0,68	0,78	0,74	0,83	0,96

Pokud se zaměříme na vývoj rozsahu stránek věnovaných tématům zařazeným do kategorie „Životní styl“ v jednotlivých letech, uvidíme, že za celé sledované období došlo k nárůstu o 510%, meziročně rostl rozsah nejvíce v průběhu roku 1963 o 43% a pak v období průběhu roku 1968 o 80% (tento nárůst je však jistým způsobem zkreslený z důvodu výrazného zvýšení počtu stran v časopise). Rozsah příspěvků po celé období vykazuje relativně stabilní růst, až na výjimku v průběhu roku 1964, kdy rozsah příspěvků oproti roku 1963 klesl o 7%. Velice podobný vývoj, jako výše prezentovaní ukazatelé, vykazují i hodnoty počtu uveřejněných příspěvků zařazených do tematické kategorie „Životní styl“ a průměrný rozsah jednoho příspěvku této kategorie. Také tyto ukazatelé zaznamenali ve sledovaném období převážně růst s výjimkou roku 1964. Rozdílné poklesy ve vývoji hodnot vykazuje, v případě nárůstu počtu příspěvků, rok 1967 a v případě průměrné velikosti jednoho příspěvku rok 1966, jak dokládá tabulka číslo 10.

Tabulka 10: Srovnání hodnot vývoje kategorie „Životní styl“ mezi jednotlivými roky

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
Nárůst rozsahu příspěvků oproti roku 1960	100%	125%	153%	218%	202%	241%	257%	283%	510%
Meziroční nárůst rozsahu příspěvků	0%	25%	22%	43%	-7%	19%	6%	10%	80%
Meziroční nárůst podílu na celkovém rozsahu	0%	3%	-1%	7%	-2%	4%	1%	3%	0%
Meziroční nárůst počtu příspěvků	0%	22%	18%	27%	-3%	4%	12%	-1%	55%
Meziroční nárůst průměrného rozsahu jednoho příspěvku	0%	3%	3%	13%	-4%	14%	-5%	11%	16%

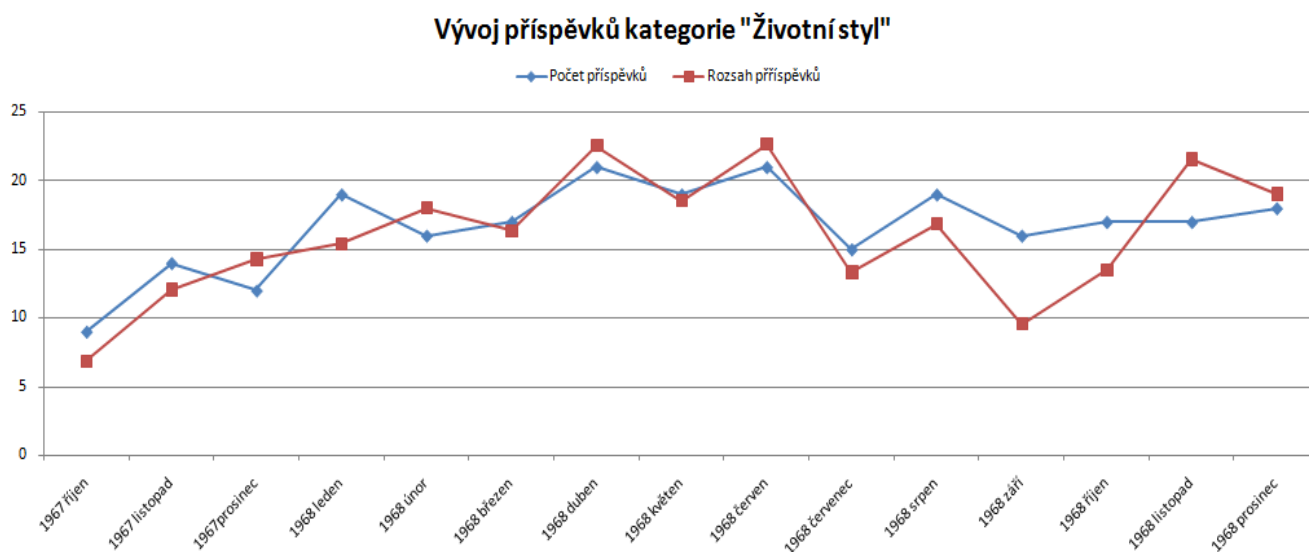
7.1.3 Interpretace výsledků hypotézy č. 3

Pro prověření 3. hypotézy „*Nejvyšší nárůst zveřejněných příspěvků zabývajících se tématem životní styl proběhl na počátku roku 1968.*“ jsem využila výsledky, které jsem prezentovala při prověřování druhé hypotézy v grafu číslo 4 a tabulce číslo 10.

Jednoznačně byl během roku 1968 uveřejněn větší počet příspěvků zařazených do kategorie „Životní styl“ ve větším rozsahu než v jakémkoliv předešlém roce sledovaného období. V roce 1968 však nedošlo k žádnému nárůstu podílu na celkovém rozsahu časopisu oproti předešlému roku.

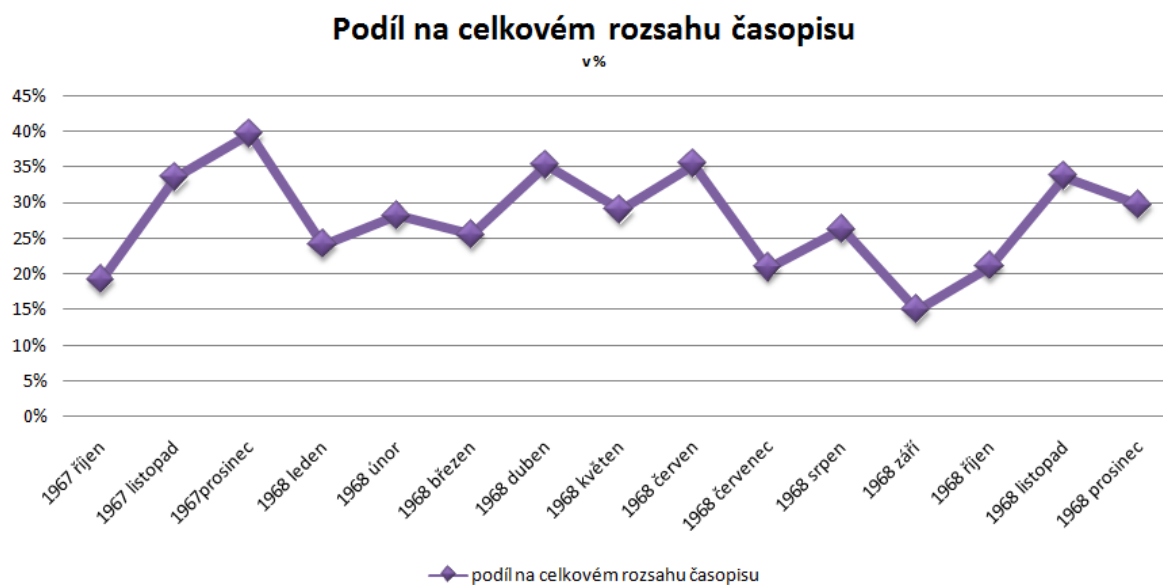
Pro detailnější pohled na rozdíly mezi koncem roku 1967 a rokem 1968 jsem porovnávala rozsah příspěvků a počet příspěvků věnovaných kategorii „Životní styl“ v posledních třech měsících roku 1967 a v jednotlivých měsících roku 1968. Z grafu číslo 5 je patrný stabilní růst rozsahu příspěvků věnovaných kategorii „Životní styl“ od října 1967 do února 1968. V následujících měsících je vývoj velmi rozkolísaný od 22,6 stránek (červen 1968) po pouhých 9,7 stránek (září 1968) věnovaných tématům kategorie „Životní styl“. Během září 1968 došlo v rozsahu příspěvků dokonce k propadu o 43% oproti předešlému měsíci.

Graf 5: Vývoj počtu a rozsahu příspěvků kategorie „Životní styl“ v období 10/1967 – 12/1968

Pokud se zaměříme na podíl příspěvků věnovaných kategorii „Životní styl“ na celkovém rozsahu časopisu v období posledních tří měsíců roku 1967 a v jednotlivých měsících roku 1968, uvidíme nárůst do konce roku 1967, avšak hned v prvním měsíci roku 1968 došlo k velkému propadu a dále pokračoval vývoj velmi kolísavě, jak vidíme v grafu číslo 5 a tabulce 11.

Graf 6: Vývoj podílu příspěvků kategorie „Životní styl“ na celkovém rozsahu časopisu

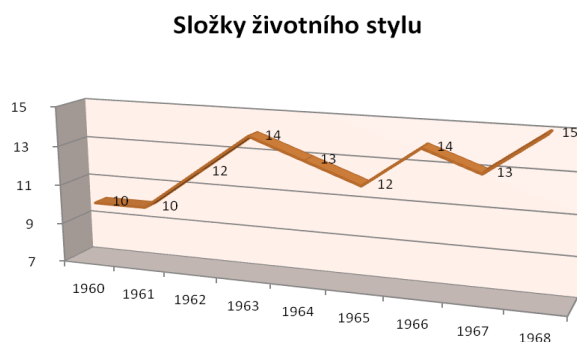
Tabulka 11: Vývoj podílu příspěvků kategorie „Životní styl“ na celkovém rozsahu časopisu a rozdíly mezi měsíci

	10/1967	11/1967	12/1967	1/1968	2/1968	3/1968	4/1968	5/1968
Meziměsíční nárůst	0%	75%	18%	8%	17%	-9%	38%	-18%
Podíl na celkovém rozsahu časopisu	19%	34%	40%	24%	28%	26%	35%	29%
	6/1968	7/1968	8/1968	9/1968	10/1968	11/1968	12/1968	
Meziměsíční nárůst	22%	-41%	26%	-43%	41%	59%	-12%	
Podíl na celkovém rozsahu časopisu	35%	21%	26%	15%	21%	34%	30%	

7.1.4 Interpretace výsledků hypotézy č. 4

Pro prověření 4. hypotézy „V průběhu sledovaného období narůstala různorodost složek životního stylu, o kterých časopis publikoval.“ jsem porovnávala počty využitých proměnných „Hlavní téma“ zahrnutých do kategorie „Životní styl“ v jednotlivých letech. Celkový počet témat zahrnutých do kategorie „Životní styl“ za celé sledované období činil 20 různých témat. Jak je patrné z grafu číslo 7, počet uveřejněných témat zahrnutých do kategorie „Životní styl“ vykazoval mírný a kolísavý růst po celé sledované období. Za celé sledované období došlo k nárůstu počtu uveřejněných témat kategorie „Životní styl“ o 33%.

Graf 7: Počet jednotlivých témat zahrnutých do kategorie „Životní styl“

Dále jsem se pozorovala, jaký podíl je věnovaný jednotlivým tématům z celkového rozsahu časopisu a jaký podíl mají jednotlivá témata ve vztahu k rozsahu věnovanému celé kategorii „Životní styl“. Při sledování jednotlivých let odděleně v tabulce číslo 12 uvidíme, že

nejvyššího podílu na celkovém rozsahu časopisu dosáhlo v roce 1968 v rámci kategorie „Životní styl“ téma „Sport“. „Sport“ dosahoval nejvyššího podílu na celkovém rozsahu časopisu v rámci kategorie „Životní styl“ v letech 1961, 1962, 1963, 1964, 1966, 1967 a 1968.

Tabulka 12: Podíl témat kategorie „Životní styl“ na celkovém rozsahu časopisu

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
Bydlení	2,24%	1,86%	0,47%	1,20%	1,27%	0,81%	2,08%	1,12%	1,04%
Sport	1,99%	2,92%	4,32%	2,78%	2,89%	3,94%	3,39%	2,66%	5,38%
Turistika	1,64%	0,52%	0,00%	1,62%	0,69%	5,21%	3,01%	2,43%	1,76%
Zdraví	1,18%	2,04%	0,19%	1,37%	2,39%	0,93%	0,69%	1,02%	1,17%
Móda	1,04%	1,29%	0,81%	1,50%	1,74%	1,16%	1,58%	1,85%	3,45%
Křížovky	0,82%	0,82%	0,84%	0,94%	0,92%	0,92%	0,96%	0,72%	0,78%
Dovolená	0,60%	0,99%	0,00%	1,50%	1,50%	0,00%	0,00%	0,00%	0,13%
Šachy	0,46%	0,26%	0,54%	0,39%	0,54%	0,61%	0,53%	0,23%	0,35%
Zahradkářství	0,34%	0,00%	1,16%	1,27%	1,17%	1,27%	0,12%	1,54%	0,43%
Hádky	0,23%	0,00%	0,84%	0,92%	0,94%	1,04%	0,96%	0,46%	0,00%
Sběratelství	0,00%	0,60%	0,31%	0,54%	0,38%	0,31%	0,73%	0,44%	1,18%
Krása	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,38%	0,39%
Výtvarnictví	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,20%
Kutilství	0,00%	0,00%	0,70%	1,10%	0,00%	0,00%	0,81%	0,00%	0,17%
Příroda	0,00%	0,29%	0,38%	0,37%	1,45%	0,58%	1,23%	0,27%	0,13%
Chovatelství	0,00%	0,00%	0,00%	0,46%	0,00%	0,00%	0,23%	0,46%	0,03%
Myslivost	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%
Kouzelnictví	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,80%	0,00%	0,03%
Rybaření	0,00%	0,00%	0,35%	0,00%	0,00%	0,23%	0,00%	0,00%	0,02%
Houbařství	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,12%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

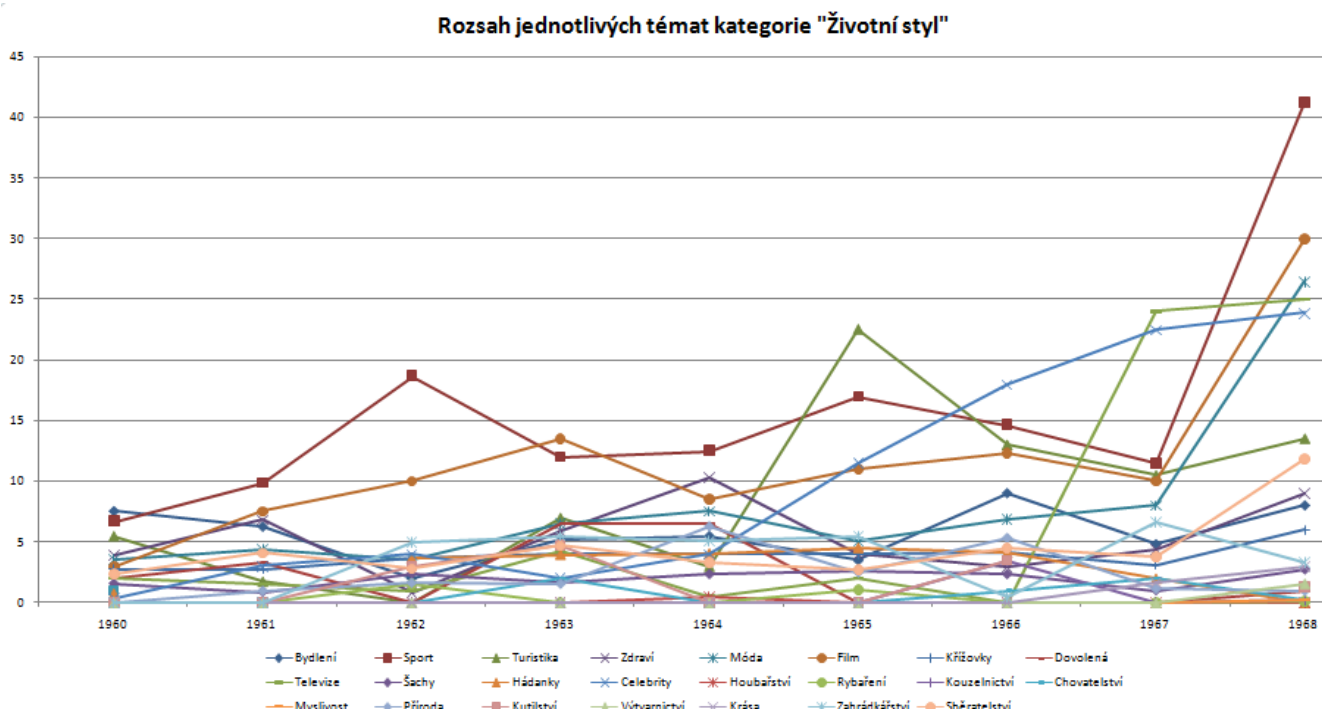
Pokud se zaměříme pouze na rozsah věnovaný kategorii „Životní styl“ je nejčastěji největší prostor věnován také tématu „Sport“, které bylo nejrozsáhlejším tématem v rámci kategorie „Životní styl“, nejrozsáhlejší prostor v kategorii zabíralo toto téma v roce 1962, a to více než 39%.

Tabulka 13: Podíl témat v rámci kategorie „Životní styl“

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
Bydlení	21,28%	16,06%	4,26%	7,50%	7,95%	4,76%	12,17%	8,23%	6,24%
Sport	18,85%	25,20%	39,59%	17,41%	18,07%	23,14%	19,82%	19,57%	32,23%
Turistika	15,55%	4,49%	0,00%	10,16%	4,34%	30,62%	17,57%	17,90%	10,53%
Zdraví	11,19%	17,55%	1,76%	8,58%	14,95%	5,44%	4,06%	7,52%	7,02%
Móda	9,89%	11,14%	7,42%	9,43%	10,84%	6,81%	9,23%	13,64%	20,68%
Křížovky	7,80%	7,08%	7,72%	5,86%	5,75%	5,43%	5,58%	5,34%	4,68%
Dovolená	5,65%	8,55%	0,00%	9,43%	9,40%	0,00%	0,00%	0,00%	0,78%
Šachy	4,35%	2,21%	4,98%	2,44%	3,35%	3,59%	3,12%	1,69%	2,11%
Sběratelství	3,25%	5,18%	2,88%	3,37%	2,39%	1,81%	4,26%	3,22%	7,08%
Hádky	2,18%	0,00%	7,74%	5,75%	5,86%	6,14%	5,58%	3,38%	0,00%
Zahradkářství	0,00%	0,00%	10,58%	7,98%	7,33%	7,47%	0,68%	11,35%	2,61%
Krása	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,78%	2,32%
Výtvarnictví	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,23%
Kutilství	0,00%	0,00%	6,38%	6,89%	0,00%	0,00%	4,73%	0,00%	1,04%
Příroda	0,00%	2,54%	3,50%	2,29%	9,05%	3,42%	7,16%	1,98%	0,78%
Chovatelství	0,00%	0,00%	0,00%	2,90%	0,00%	0,00%	1,35%	3,41%	0,20%
Myslivost	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,20%
Kouzelnictví	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	4,69%	0,00%	0,16%
Rybaření	0,00%	0,00%	3,18%	0,00%	0,00%	1,36%	0,00%	0,00%	0,13%
Houbařství	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,72%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Pro ilustraci přikládám graf číslo 8, který znázorňuje vývoj jednotlivých témat zařazených do kategorie „Životní styl“ v průběhu sledovaného období. Zajímavý je prudký nárůst rozsahu mezi roky 1967 a 1968 v případě témat „Sport“ (260%) a „Móda“ (231%).

Graf 8: Vývoj rozsahu jednotlivých témat kategorie „Životní styl“

7.1.5 Shrnutí

Hypotézu číslo 1. „*Podíl příspěvků zabývajících se tématem životní styl je v časopise Květy trvale nižší než podíl příspěvků zabývajících se ostatními tématy.*“ se prokázat nepodařilo. I když byl podíl příspěvků věnovaných tématům zařazeným do kategorie „Životní styl“ v osmi z devíti sledovaných let nižší než témata zahrnutá do kategorie „Kultura“, v posledním zkoumaném roce 1968 byl podíl uveřejněných příspěvků zařazených kategorie „Životní styl“ nejvyšší ze všech tematických kategorií.

Hypotéza č. 2 „*V průběhu sledovaného období podíl příspěvků zabývajících se tématem životní styl roste.*“ byla potvrzena. Témata zařazená do kategorie „Životní styl“ vykazovala růst ve všech sledovaných aspektech. I přes občasný kolísavý průběh byl vývoj počtu uveřejněných příspěvků, rozsahu uveřejněných příspěvků, podílu uveřejněných příspěvků na celkovém rozsahu časopisu i průměrná velikost příspěvku věnovaných tématům zařazeným do kategorie „Životní styl“ v celém sledovaném období rostoucí. Růst potvrzují i meziroční srovnání jednotlivých výše zmiňovaných zkoumaných ukazatelů.

Hypotéza č. 3 „*Nejvyšší nárůst zveřejněných příspěvků zabývajících se tématem životní styl proběhl na počátku roku 1968.*“ se nepodařilo jednoznačně potvrdit ani vyvrátit. I přes jednoznačné prokázání nejvyššího nárůstu většiny ukazatelů (počet uveřejněných příspěvků, rozsah uveřejněných příspěvků i průměrná velikost jednoho příspěvku věnovaného tématu zařazenému do kategorie „Životní styl“) v roce 1968, nemohu jednoznačně potvrdit hypotézu, a to na základě výsledků zkoumání podílu na celkovém rozsahu časopisu. Tento ukazatel zaznamenal nevyšší meziroční nárůst uveřejněných témat zařazených do kategorie „Životní styl“ v období 1962 – 1963 (z 14% na 21%), naopak mezi roky 1967 a 1968 byl nárůst nulový a hodnota podílu příspěvků na celkovém rozsahu časopisu byla v jak v roce 1967, tak v roce 1968 shodně 27%. Jelikož přisuzuji tomuto ukazateli velkou vypovídající hodnotu, nemohu prohlásit navzdory ostatním údajům hypotézu za prokázanou.

Hypotéza č. 4 „*V průběhu sledovaného období narůstala různorodost složek životního stylu, o kterých časopis publikoval.*“ se potvrdila. Na počátku sledovaného období byl počet témat, která jsou zařazena do kategorie „Životní styl“ 10, na konci sledovaného období bylo uveřejněno 15 různých témat v této kategorii. Růst byl nejvýraznější v průběhu roku 1968. Za celé období se na stránkách časopisu Květy v různých kombinacích vystřídal 20 témat náležících do kategorie „Životní styl“. Nejvýraznějšími tématy byly „Sport“, „Bydlení“ a „Turistika“.

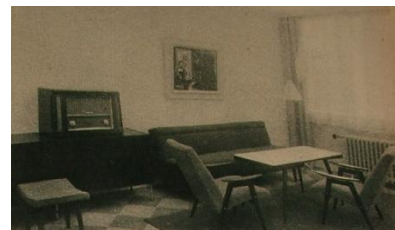
7.2 Interpretace výsledků kvalitativní analýzy

V následujících kapitolách bude popsáno, jakým způsobem prezentoval časopis Květy životní styl v období 1960 – 1968 a jak formoval představu čtenářů o moderních aspektech a jednotlivých oblastech životního stylu. Kapitoly se budou věnovat jednotlivým tematickým celkům. V rámci každého tematického celku bude postupováno s ohledem na chronologii a se snahou o zaznamenání změn mezi jednotlivými roky sledovaného období. Pozornost je zaměřena na témata související s bydlením, módou a volným časem. Tato témata byla sledována ve všech typech příspěvků (publicistických, zpravodajských i propagačních).³¹⁴

7.2.1 Bydlení

V šedesátých letech dvacátého století bylo bydlení nedostatkové. Tento nedostatek se snažila vláda dorovnat výstavbou unifikovaných malometrážních bytů ve velkých sídlištích. Pomocí nových metod využívajících panel mělo být realizováno 60% veškeré bytové výstavby.

Již koncem roku 1960 proběhla experimentální výstavba takových bytů na pražské Invalidovně. Na základě zkušeností z tohoto experimentu vypracoval Projektový ústav ve spolupráci se studijním a typizačním ústavem přes 40 typů bytových jednotek a zároveň navrhly obytné skupiny a domy. Hlavní zásadou bylo účelnější rozdělení prostorů, důmyslnější uspořádání vzhledem k jednotlivým provozním funkcím a zvětšení celkové plochy obydli. Čtenář časopisu Květy se mohl dozvědět nejen o těchto skutečnostech, ale také o novinkách zamýšlených v dispozičním řešení nových bytů. *„Především z obývacího pokoje bylo výsadně vylučováno spaní, dále se u některých typů vhodně spojuje kuchyň s jídelní částí, místnosti mají své samostatné vchody, ve všech případech se vbudovávají bytová jádra s veškerou instalací (kuchyně, koupelna, WC), objevuje se samostatný kout pro pračku a prádlo, skříně se vkládají do stěn (úplně jsou tedy odstraňovány nábytkové skříně), někdy vytvářejí protilehlé stěnové skříně samostatný celek, oddělující místnosti, vytvářejí se občas zvláštní šatní prostory, místo balkonů využívá se vhodnějších lodžii,*

Obrázek č. 1 Květy 1960 č. 39, Nové bydlení

³¹⁴ V práci budou využity citace zkoumaných příspěvků. Pro podporu autentičnosti budou zachována pravopisné náležitosti originálu, které se často liší od současných pravopisných pravidel.

keré se dobře hodí pro odpočinek, event. odstraňující citelný nedostatek půdních a dvorových prostorů. Dobrou vlastností nových bytů jsou také velká okna, otevírající široký pohled do exteriéru. ³¹⁵

Pokud chtěl mít čtenář moderní bydlení, měl se snažit o jednoduchost a funkčnost. Populární byly variabilní přenosné sestava a nepřirodní materiály jako umakart, latex a sklolaminát. *„Část sestavy z obývacího pokoje zařízeného sestavovacím nábytkem. Křeslo s latexovým čalouněním je doplněno konferenčním stolem, jehož deska je polepena barevnou folií z umakartu.* ³¹⁶

V pozdějších letech se v moderním bydlení objevují vlastní prostory pro děti. Nejlépe ve formě samostatné ložnice. Při zařizování takového pokoje mají rodiče myslet zejména na potřeby dítěte. Dbát na zajištění vhodných podmínek pro učení, spánek a hru. Při zařizování dětského pokoje nebo koutu se nemusí rodiče bát ani kombinací různých prvků, jak barevných, tak materiálových. *„Nebojte se spojovat různé odlišné materiály jako dřevo, kov, plastické hmoty a textil. Jednotlivé kusy nábytku jsou velmi jednoduché a účelné dobře přenosné a lze je sestavovat podle potřeby. Celkové barevné ladění je veselé a jasné, netříští však prostor, ani ho nezneklidňuje.* ³¹⁷

K modernímu bydlení patří po celé sledované období i vhodné osvětlení, které není umístěno ve středu pokoje, ale osvětluje každou zónu pokoje zvlášť. Vkusná svítidla jsou však nedostatkové zboží, a tak by čtenář neměl váhat vyrobit si vhodné svítidlo sám. *„Vytváříme si v pokoji jídelní kouty, pracovní kouty, rekreační zákoutí, spací a kuchyňské kouty, proto potřebujeme světlo na více místech. K tomu nám slouží lehká, snadno přemístitelná osvětlovadla (stojanové lampy, stolní lampy, nástěnná osvětlovadla). Vývod na středu využijeme buď pro nenápadné orientační svítidlo, nebo pro stropní přemístitelné osvětlovací těleso. Poněvadž výrobci osvětlovačel zatím z nových potřeb bytového osvětlení nevycházejí a lehká, levná a vkusná svítidla nevyrobí pro náš trh, poradíme si tedy sami.* ³¹⁸

Moderní jsou například pletená svítidla. Později se objevují i propagační texty některých výrobních závodů, které představují své výrobky včetně doporučení jejich vhodného použití v prostoru i nevhodnější žárovky.

Důležité jsou v moderním bytě i dekorace, které by měly být také jednoduché. Baňaté vázy plné umělých květin a zdobné přeplácené sošky již v módě nejsou. Zejména městský

³¹⁵ HLAVÁČEK, Jaroslav. Nové bydlení. In: Květy. - Ročník. 10, č. - 39 - 1960. - str. 27

³¹⁶ HANÁK, Jan. Bytová kultura. In: Květy. - Ročník. 10, č. 8 - 1960. - str. 26

³¹⁷ BOHMANNOVÁ Andrea. Dětský kout. In: Květy. Ročník. 17, č. 39 - 1967. - str. 31

³¹⁸ Nepodepsán. Osvětlení v bytě. In: Květy. Ročník. 10, č. 13 - 1960. - str. 27

čtenář by neměl opomenout květinou výzdobu včetně vkusné vázy. „*Vůbec se nám nelíbí péřové pivoňky, voskové růže a papírové březové listí. Nové vázičky k tak pošetilému počínání ani nevybízejí. Věřte, že květ růže, snítka bezu a pár lučních zvonků vás víc osvěží a potěší než uvádající květinová všehochuť.*“³¹⁹ Nutné je také přemýšlet nad barevností vázy. „*Barvy působí na oko mnohem výrazněji než tvar. Nejméně nebezpečí skrývají vázy z keramiky s přírodním hnědavým nebo tmavým povrchem. Stejně nevtíravé jsou i vázy z bezbarvého nebo slabě nazelenalého skla. Pro mnohé květy, jako např. pro tulipány a růže, se hodí i bílý porcelán, ovšem bez jakýchkoli omalování.*“³²⁰ Květiny však nemusí stát jen ve vázách na jídelních stolech. Čtenáři se mohou inspirovat z příspěvku, který rozšiřuje použití květinové výzdoby do dalších prostor bytu. „*Zelené kapradí v proutěném košíku dá odpočinout unaveným očím, květinový stolec s břechťanem umístěným pod obrazy vytvoří v bytě nové pěkné místo pohody. Orobincový květináč s nenáročnou voděnkou v koutku upraveném pro děti bude i příležitostí sblížit je s přírodou.*“³²¹ Přírodě se může čtenář přiblížit i pomocí balkonových květin, pro tento účel jsou doporučovány například gerbery.

V moderním bytě má být každý dekorativní předmět samostatným uměleckých dílem a nejen dekorativní předměty, ale také předměty každodenní potřeby jako nádobí, textilie apod. jsou zpracovávány umělci. Moderní je zejména lisované sklo. „*Široká oblast užití a rozšíření lisovaného skla je doménou pro konkrétní vyjádření kulturního poslání výroby. Lisované sklo nás obklopuje na každém kroku. Právě takové nejběžnější předměty působí nejvíce na formaci našeho elementárního tvarového cítění.*“³²²

Mezi dekoracemi jsou oblíbené zejména sošky. „*Dnešní člověk, obklopený moderní technikou, vědou i uměním, chtě nechtě přizpůsobuje modernímu slohu a vnímání i své okolí. Vyžaduje, aby tento moderní současný charakter měly i umělecké předměty, kterými si zdobí svůj byt. Vždyť novodobý interiér, to není měšťácký salón, v němž se dusíme uprostřed vitrínek, deček, bohatě zdobených polštářů, přehozů a filigránských porcelánových sošek. To vše patří i s prachem minulému století. Dnešní životní sloh vyžaduje světlý, vkusně a jednoduše zařízený byt, ozdobený stejně jednoduchou, ale dokonale dekorativní plastikou.*“³²³

Vybavení domácnosti nemusí být bezpodmínečně naprosto nové - i lidové umění, ruční keramika či krajkové výšivky jsou stále moderní.

³¹⁹ Nepodepsáno. Květiny ve váze. In: Květy. Ročník. 10, č. 17 – 1960. – str. 27

³²⁰ BERUŠ, Oldřich. Květiny a váza. In: Květy. Ročník. 11, č. 8 – 1961. – str. 27

³²¹ Podepsáno V. Květiny a věci. In: Květy. Ročník. 11, č. 13 – 1961. – str. 27

³²² Podepsáno M. L. Sklo pro všední den. In: Květy. Ročník. 13, č. 4 – 1963. – str. 9

³²³ Podepsáno (bh). Moderní plastika. In: Květy. Ročník. 10, č. 30 – 1960. – str. 27

Po, na tematiku bydlení, bohatém roce 1960 zájem o toto téma výrazně poklesl. Ke změně došlo až v posledním sledovaném roce 1968, kdy byl uveřejněn článek, který poskytuje čtenáři zhodnocení některých prvků bydlení za posledních deset let a náhled do budoucího řešení dosavadních nedostatků. V období konce 60. let bylo ročně postaveno asi 70 000 nových bytů, ke kterým je možné přičíst několik set tisíc bytů ve starších domech, které byly vhodné pro modernizaci. Hojně byla kritizována unifikace výstavby. Experimentálně probíhala výstavba jednoposchodového domu o dvou bytech, kde byl soustředěn výběr prvků vytvářejících v mnoha směrech představu moderního interiéru. Nově byly místnosti rozděleny pevnými či pohyblivými příčkami. Elektroinstalace byla zásadně vedena uvnitř příček. Kuchyňská linka byla plánována přímo na sto dvacetilitrovou lednici. Konstrukce počítala s lokálním zdrojem teplé vody. Téměř nikde se již nenacházela litinová tělesa ústředního topení, byty mohly být vytápěny buď teplovzdušným systémem nebo teplovodním, který byl zabudován ve stropě. Pokud se objevily radiátory ústředního topení, tak pouze jako lehké, estetické konstrukce, v podobě tenkých desek. Inženýři Holub a Velek kritizovali zejména nepovedený koncept bytového jádra, který byl velkým omylem počátku šedesátých let. *„Kuchyně, koupelna a WC — to jsou bytové části, v nichž je prakticky soustředěna plynová, vodovodní a odpadní instalace. Vázání těchto prostor do komplexu tzv. bytového jádra není v bytové výstavbě nové. Budete-li ve svém bytě sledovat, kolikrát použijete služeb bytového jádra, budete překvapeni: je to téměř 90% úkonů bydlíciho. V desetitisících našich bytů jsou bytová jádra, která byla vyvinuta před 10 lety. Vlastně jde o jediný typ, který odpovídá přežitým požadavkům na minimalizaci těchto prostorů. Výsledkem těchto omezení je „minijádro“. V němž kolem vany stěží projdete, umyvadlo je v prostoru nad vanou a WC na zacouvání. Deset let vývoj ustrnul, zahraniční jádra jsou kvalitnější a vybavenější (a pochopitelně až 2,5 krát dražší). Dnes konečně vývoj bytového jádra dostal „zelenou“. V plánech je stavebnicová soustava bytových jader — volné řazení prostor, samostatné odsávání, vysoká zvuková izolace, konečně též respektování světové samozřejmosti v podobě umyvadélek na WC.“³²⁴* Autoři článku představují i některé novinky v bydlení, které mají pomoci zpříjemnit jeho obývání, jako jsou žaluzie, klimatizace nebo nové a originální využití skla. *„S originální aplikací skla pro interiéry přišel v posledních měsících Pražský Výzkumný ústav technického skla. Jsou to příčky sestavené ze skleněných trubic, které mohou být průhledné či neprůhledné, různě zabarvené, mohou vytvářet i zvlněné*

³²⁴ HOLUB, Josef; VELEK, Josef. Luxus nebo nezbytnost pro váš byt. In: Květy. Ročník. 18, č. 30 – 1968. – str. 12 - 15

plochy a prostorové tvary.“³²⁵ Do luxusnější úrovně může čtenář své bydlení posunout i díky bazénku či rybníčku. Časopis uvedl článek plný technických rad a nákresů pro vybudování takového zahradního projektu.

Časopis také uveřejňoval krátké zprávy a pozvánky na nejrůznější výstavy a veletrhy bydlení a ostatního spotřebního zboží. Nejčastěji Květy upozorňovaly na pravidelné výstavy v Ostravě a Brně, kde se každoročně představilo množství československých výrobců s jejich novinkami a zajímavostmi.

O spotřebním zboží se vyskytovaly zmínky nejen v souvislosti s některou z výstav, ale také ve formě reklamy, která představovala konkrétní výrobek. Propagace se začala pravidelně a hojně objevovat až v roce 1967. Mezi prezentovanými výrobky do domácnosti se nejčastěji vyskytovaly chladničky, kamery, fotoaparáty, rádia, televizory, kuchyňské přístroje, psací stroje, potravinářské výrobky, knihy, ale také čisticí prostředky, zubní pasty či kapesníky apod.

V kvalitě a vkusnosti spotřebního zboží se mohl čtenář orientovat i na základě výsledků soutěže o nejlepší design výrobků CID (The Council of Industrial Design), který se v Československu začal pořádat po vzoru Velké Británie v roce 1967.

³²⁵ HOLUB, Josef; VELEK, Josef. Luxus nebo nezbytnost pro váš byt. In: Květy. Ročník. 18, č. 30 – 1968. – str. 12 - 15

7.2.2 Móda

Tématům, která byla ve sledovaném období časopisem Květy řazena do módní oblasti, vévodila móda odívání a s oděvem blízce souvisejících doplňků. Bydlení samozřejmě také podléhalo módním vlivům, jelikož bylo toto téma příliš rozsáhlé, byla mu věnována vlastní kapitola.

V prvním sledovaném roce bylo uveřejněno jen skromné množství příspěvků s módní tematikou. V uveřejněných příspěvcích se mohli čtenáři inspirovat oděvy na zimní období a vhodnými doplňky. Moderní byl tvídový materiál, kožešinové ozdoby a přírodní barvy. Sedmiosminová paleta, sukně, šaty a plášť si získaly oblibu již na jaře. Zima změnila poněkud jejich tvář. Kabáty se zdobí kožešinou a podšívají se plyšovými vložkami v barvách harmonujících k barvě kompletu. *„Toto oblečení se šije na rozdíl od běžných zimních plášťů v barevnějším provedení, v ostře modré, hráškově zelené, béžové a ze strukturálních měkkých látek nebo hrubých vzorovaných tvídů. Častým doplňkem je kožešinová čapka a kožešinový pás na sukni. Pokud není příliš velká zima, je vhodnější nosit k tomuto typu oblečení lodičky s módní špičkou a úzkým podpatkem.“*³²⁶

Z doplňků čtenářka nesměla zapomenout na vhodnou kabelku, pokrývku hlavy či rukavice a pásky. Móda není jen určitá nová linie, ale celek, v němž každý sebemenší detail a doplněk má svou cenu a působivost. Důležitost doplňků stále vzrůstala a v tomto roce módní linie dokonce doplňky zdůrazňovala. K plášťům, které se zdobí kožešinou, přináší móda *„kožešinové čapky ve tvaru helmy, které přiléhají k hlavě. Nezbytným módním doplňkem je kabelka, jejíž vhodná forma zpracování podtrhuje ucelenost oblečení. Módní linie přináší kabelky dvoj až trojnásobně velké proti dřívějšímu. Materiálem je převážně box, který je velmi cenný a zůstává i nadále nejlepším materiálem pro výrobu kabelek. Na večer jsou připraveny módní kabelky různých variací, ze zlaté nebo ze stříbrné kůže, anebo ze stejné látky jako šaty. Rukavice ve všech základních tónech jsou zpracovány z měkké kůže a prodloužené za zápěstí, bez zdůrazněného šití. Pásky, které se nosí ponejvíce v přirozené výšce pasu, mohou být různě široké, modelované podle osobní linie, vykrajované, proštepované a ve všech barvách. Mnohé z nich se zdobí zlatými sponkami.“*³²⁷

V následujícím roce se rozsah módních příspěvků příliš nezvýšil. Nové trendy byly tentokrát převzaty z módní přehlídky československých návrhářů. *„Podzim už přestoupil*

³²⁶ Podepsáno L. M. Zimní Komplety. In: Květy. Ročník. 10, č. 4 – 1960. – str. 27

³²⁷ Podepsáno H. P. Módní doplňky. In: Květy. Ročník. 10, č. 52 – 1960. – str. 27

*práh, módní přehlídky ukazují přeměnu počasí nejnázorněji a tam jsme také pochytili co nového se nosí. Šaty pro den jsou dvoudílné, živůtky u nich prodloužené, volné nebo podkasané sukně zvonové a rovné, i skládané. Štefováním se naznačují šůsky, bolerka, sedla i asymetrické řešení. Módní barvy jsou odkoukány z podzimní přírody – kaštanová hněd', písková, karamelová, rezavá, černohnědá. Materiál je módní ten, který si koupíme podle svého vkusu, ať jsou to smyčkové tkaniny, flauše, tvídy, řezaje, kostkované desény, flanely, velbloudí srst a na večer pak trochu brnění – halenky z kovových vláken nebo toalety ze syntetických vláken. Pláště se zdobí rozparky, hluboko nasazenými kapsami, patkami, proštepovanými švy, koženými i pletenými ozdobami.*³²⁸ V módních příspěvcích se objevila i polemika o pracovním oděvu, který by měl být ukazatelem kultury každého člověka i celé výroby a jeho správná a vkusná forma má pomáhat zlepšit produktivitu práce. Uznání se dostalo i domácím návrhářům, krejčím a švadlenám, kteří jsou stejně schopní a talentovaní jako světové ikony (Dior, Coco Chanell, Schubert, Abarahamovič).

Obrázek č. 2: Květy 1962 č. 35, Dům módy

V průběhu roku 1962 se největší pozornosti dostalo znovu podzimní módě v čele s pláště, kostýmky a kabáty. Jako příklady módních trendů byly dávány modely z Domu módy. Letos mají tvídrové podzimní kostýmy rovný střih a kulatý položený límec. Kabát je kratší a doplňuje se rovnou sukní se záhyby umístěnými vzadu nebo na předním díle. „Pláště jsou z módních materiálů (tkaniny z vyčesaných mohérových vláken) v pastelových i tmavých barvách, zdobí se většími, řídkce rozsazenými knoflíky. Rukávy pláští jsou buď vsazené nebo kimonové, a mohou se ohrnout a nosit jako tříčtvrteční.”³²⁹

Nejoblíbenějším oblečením do podzimních deštivých dnů zůstávají stále balónové pláště z jednobarevného nebo proužkového materiálu. „Fazóny jsou velmi různorodé. Zde na rozdíl od vlněných pláští se objevují často raglánové rukávy, které charakterem svého střihu správně vystihují sportovní typu tohoto oblečení, jako módní detail mají některé pláště v bočních švech umístěny prodloužené rozparky.”³³⁰ Nově se objevily i společenské šaty vhodné na nadcházející plesovou sezónu. „Současná móda přináší mnoho nových prvků, které doplňují večerní oblečení pro nastávající sezónu. Společenské pláště jsou střihově náročné, s bohatými rukávy. Pro odpoledne se nosí opět tuniky, které dosahují délky do poloviny steh

³²⁸ MIKULÁŠKOVÁ, Věra. Listí padá na šaty. In: Květy. Ročník. 11, č. 39 – 1961. – str. 19

³²⁹ Podepsáno L. M. Podzim v domě módy. In: Květy. Ročník. 12, č. 35 – 1962. – str. 23

³³⁰ Podepsáno L. M. Podzim v domě módy. In: Květy. Ročník. 12, č. 35 – 1962. – str. 23

na úzké sukni. Koktejlové šaty a dlouhé večerní toalety jsou velmi úzké nebo bohatě rozšířené, zdobené výšivkami, kožešinami a doplněné šálami a kepy.“³³¹

V dalším roce bylo příspěvků s módní tematikou více a vycházely s větší pravidelností na některé z posledních 5 stránek časopisu. I v módě proběhly změny u oblíbených plášťů, sukni a kostýmů, které mají být nově více ženské. „*Máte ještě v paměti mohutné komplety, například tříčtvrteční rovný plášť a sukni ze silného vlněného tvídu, nebo kostým typicky sportovního vzhledu rovněž s rovným volným kabátkem a rovnou sukni.*“³³² Nové komplety prozrazují velký rozdíl v pojetí těchto oblíbených oděvů. Prozrazují, že nový názor na dámskou módu vychází ze záměru zjemnit a zušlechtit každodenní oblečení a učinit je daleko ženštvějším než bylo v nedávné minulosti. „*Proto přicházejí ke slovu tzv. malé komplety. Malé kostýmky, které se ve většině případů dají nosit i jako malé společenské oblečení.*“³³³ Novinkou je rozšířená sukně, která po letech strohých úzkých sukni znamená osvěžení typické ženské linie. Rozšíření je jednoduché nebo tvořené různými záhyby, bočními díly či plisováním. „*U všech kompletů a kostýmů z módní tvorby Ústavu bytové a oděvní kultury uplatnili návrháři názorné detaily nové módní linie, jako je například lemování, malé fazónky límců a plisování, mírné podkasání živůtků, halenky s ukončením v pase. Nebudou se tedy nosit všeobecně přes sukně, jako v posledním letním období, ale do sukni. Halenka přes sukni však zůstane v odívání jako vzor dobré módy pro ženy silnějších postav. A znovu se přihlásí o slovo bolerka, která jsou vždy mladistvým oděvním doplňkem.*“³³⁴ Nechybí ani zmínka o vkusném doladění oděvu vhodnými doplňky, tentokrát je věnována pozornost Jablonecké bižuterii. „*Hlavní význam bižuterie v současném odívání však pochopí návštěvník nejnázorněji až při módních přehlídkách. V praxi si ověří netradiční způsoby nošení bižuterních doplňků, vkusnost decentních koktejlových broží i slavnostnost bohatých kaskádových náhrdelníků.*“³³⁵

V tomto roce byla letní móda prezentována zejména pro ty, kteří se chystají na dovolenou, kterou budou trávit zejména v plavkách a plážovém oblečení u vody. Kromě klasických dvoudílných plavek se objevují i zahraniční jednodílné plavky v celku se širokými ramínky a delšími nohavičkami. „*Jsou to plavky určené spíše závodním plavkyním, vhodné skutečně k plavání, než k používání i na „souši“ k opalování. Nebudeme se tímto novým módním*

Obrázek č. 3: Květy, 1963
č. 22, Komplety a kostýmy

³³¹ Nepodepsáno. Společenské šaty. In: Květy. Ročník. 12, č. 52 – 1962. – str. 23

³³² Podepsáno -hr-. Komplety a kostýmy. In: Květy. Ročník. 13, č. 22 – 1963. – str. 31

³³³ Podepsáno -hr-. Komplety a kostýmy. In: Květy. Ročník. 13, č. 22 – 1963. – str. 31

³³⁴ Podepsáno -hr-. Komplety a kostýmy. In: Květy. Ročník. 13, č. 22 – 1963. – str. 31

³³⁵ LANGHAMER Antonín. Jablonecká bižuterie. In: Květy. Ročník. 13, č. 30 – 1963. – str. 31

výstřelkem řídit do puntíku, jako jsme se neřídili ani v uplatňování zahraničního pojetí plavek „bikini“, které uvádělo plavky ve dvou úzkých látkových prouzcích. Čs. móda volí střední cestu: řídí se světovou módou, ale obohacuje ji svými specifickými prvky, přizpůsobuje ji svými specifickými prvky, přizpůsobuje ji mentalitě vkusu i proporcím našich lidí. Dobře ušité plavky nezkrusují postavu a jejich nositelce dávají vnitřní uspokojení a dobrý pocit z padnoucího oblečení.³³⁶ Ke slovu se znovu dostaly i společenské šaty, které by měly být nadýchané. Vhodným materiálem je brokát i taft, čisté hedvábí, silon i nylonový tyl, monofil, šifon, ale i samet a vlna a různé jiné druhy látek z umělého i přírodního vlákna. Součástí každého oděvu je i obuv, která musí být nejen estetická, ale také pohodlná a zdravá. Nejdůležitější zásady pro výběr takové obuvi čtenářům samozřejmě Květy poskytly.

V roce 1964 bylo módních příspěvků o něco více a rozšířil se i záběr módních témat. Kromě oděvních novinek, které na jaře přinesly zálibu v černé kůži, hrubých látkách a kombinaci barev. „Zalíbilo se jí v kůži, nejvíce černé. Je to efektní oblečení pro přechodnou dobu, kdy ještě nejsou vedra.“³³⁷ Používají se dále hrubé strukturální látky na kostýmy, pláště a paleta kombinované s jednobarevnou sukní, doplněné jednobarevnými nebo jemně melírovanými svetříky, vestami a halenkami s dlouhým rukávem a širokou manžetou pánského košilového střihu. „Výhody tohoto oblečení ocení zejména dívky a ženy, které rády sportují a pěstují turistiku a výlety, ať už motorizované či pěší. Je to také velmi hezké a praktické oblečení do zaměstnání. Barvy jara jsou letos střízlivé: hodně se uplatňuje hnědá v různých odstínech zelená v menší míře černá, šedá, vínově červená. Tyto barvy jsou zjasněny doplňky pastelovými odstíny, avšak nejraději v odstínu té základní barvy, z níž je volen plášť nebo kostým.“³³⁸ Jako doplněk nesměl chybět koženkový nebo kožený klobouček, obuv, kabelka a bižuterie. V oblasti bižuterie jsou módní náušnice, korálky, náramky a brože, které se stávají i zájmem umělců. Při jejich výrobě se využívají nejrůznější techniky od využití dřeva po moderní metody využívající kov.

Obrázek č. 4: Květy 1964
č. 4, Bude Vám slušet

Nově se do módní oblasti zařadila móda účesů. Moderní je přirozený vzhled a krátce střižené vlasy. Minulostí jsou paruky a stočené copy. „Po první světové válce se začaly nosit vlasy zcela krátké. Říkalo se jim „mikádo“ a účesu úplně chlapeckému „bubi-kupf“. Z toho tedy jasně vidíme, že i účes podléhal módě jako oděv, že byl vlastně jeho součástí a že stejně jako oděv byl projevem své doby, jejího životního stylu a nepřeháníme, řekneme-li že i odrazem myšlení. Dnes se vracíme se

³³⁶ Nepodepsáno. Píseň léta. In: Květy. Ročník. 13, č. 26 – 1963. – str. 31

³³⁷ ZEDNÍKOVÁ, Irma. Jaro je tady. In: Květy. Ročník. 14, č. 17 – 1964. – str. 31

³³⁸ ZEDNÍKOVÁ, Irma. Jaro je tady. In: Květy. Ročník. 14, č. 17 – 1964. – str. 31

k přirozeně zvlněnému, krátce ostříhanému vlasu, dobře umytému, kartáčovanému a pěstěnému, jenž opět získává svou ztracenou krásu. – Ve světě nosí se též dlouhé vlasy, ale upravují se zejména na večer. Současná móda je velmi tolerantní, myslí na různé tváře, s nimiž lidé chodí denně po světě, nechce je měnit a uniformovat, snaží se naopak odlišovat je typově. A nakonec bych vám, milé čtenářky, chtěla ještě prozradit: nosí se přirozená barva vlasů, tak jak vám narostly, jen někdy se vlasy vylepší jemným přelivem. Odstínem barvy vašich vlasů. Uvidíte, jak vynikne váš přirozený půvab. Vlasy si odbarvují blondýnky apod. Tedy – vlasy se více tónují, než sytě barví, ale hlavně dobře se s nimi zachází – pěstují se. A to, co vidíte na našich obrázcích ze zahraničních časopisů, vám stejně dobře učeše váš kadeřník.,³³⁹ Časopis informoval i o kadeřnické soutěži, na které byl nejmódnějším účesem sestřih, při kterém mají být vlasy vzadu a po stranách hlavy kratší a hladké a teprve na temeni přiměřeně zvýšené. Výherce této soutěže se poté zúčastnil mezinárodní kadeřnické soutěže v Bukurešti.

Nově se objevily i krátké články o dětské sportovní módě, o historických šatech a kloboucích a pozvánka na výstavu oděvů v Brně.

Následující rok přinesl novinky zejména v letní módě. V tomto roce byly moderní potištěné látky využité pro nejrůznější druhy oděvů. *„Potištěné tkaniny jsou malou ukázkou současného výtvarného názoru. Jak ukazují snímky modelů Ústavu bytové a oděvní kultury v Praze, převažují v této skupině dámského oblečení náměty z florální oblasti.“³⁴⁰ Tzv. „Paní Móda“ ponechala proto toto léto vkusu opravdu volnou ruku, jak ve volbě střihu, tak i barev a materiálů. Nosí se šaty se sukněmi úzkými, rovnými, rozšířenými i vlnícími s použitím jemného ozdobného prvku, „jako je bílá paspulka, volánek, nástřih s mírným nabráním nebo vynalézavé zajímavé kladení proužků atd.“³⁴¹ Čtenářky se mohly*

Obrázek č. 5: Květy 1965 č. 43, Pařížská móda

inspirovat i za hranicemi a pokusit se svou vynalézavostí „pořídít střízlivé a přitom módní šaty, řekněme třeba do společnosti. Jak rozmanitá může být fantazie, svědčí i naše ukázka několika modelů z Paříže.“³⁴² Znovu se objevilo i téma dětského oblečení, které má být zejména praktické a pohodlné. „Chtějí svůj způsob odívání, svou „mladou módu. Mnoho záleží na vlivu dospělých, mnohdy i na autoritě rodičů. Základem dnešního oblečení dětí a

³³⁹ ZEDNÍKOVÁ, Irma. Bude Vám slušet. In: Květy. Ročník. 14, č. 4 – 1964. – str. 31

³⁴⁰ Podepsáno ja. Na vrcholu léta. In: Květy. Ročník. 15, č. 30 – 1965. – str. 31

³⁴¹ Podepsáno HP. Pestré šaty z bavlny. In: Květy. Ročník. 15, č. 34 – 1965. – str. 31

³⁴² Podepsáno J. Ř. Pařížská móda. In: Květy. Ročník. 15, č. 43 – 1965. – str. 30- 31

*mládeže je účel, pohodlnost a praktičnost. Charakteristický sportovní styl, jednoduchost, možnost kombinací různých součástí oděvů, pestrost a drobné módní prvky.*³⁴³

Rok 1966 byl na různorodost módních témat bohatší. Na zimu se doporučovaly drahé sovětské kožeštinové modely. *„Žena s kočičkou u krku, na hlavě nebo v případě velkého luxusu – ovšem ne do ulic Prahy – i na nohou se vyjímá docela slušně. Ta se i přes svou nepřilíh lidovou cenu stalo nezbytným doplňkem letošní zimy. Jestli si myslíte, že zima bude letos dlouhá, vyberte si některý z moskevských modelů.* „³⁴⁴

Novým světovým módním proudem se staly dva směry: geometrický a romantický. První je módou přísných barevných ploch, čtverců, pruhů, čtverců rozličně na sebe skládaných. Dá se říci, že se jedná o módu strohou. Druhý směr naopak *„hýří vzdušnými volány, labutěnkami, květinami, peřím a vůbec nejrůznějšími zdobeními. Volány a labutěnky se šíjí z lehkých, vzdušných materiálů, zdobí se jimi výstřih, dlouhé rukávy u zápěstí, dolní okraje sukni. Délka sukni se opět zkracuje. Do této abecedy světové módy zařadilo svůj díl i Československo. Je jím krajka, a stalo se tak na tradičním Salónu dámské konfekce v Paříži.*³⁴⁵ Světová móda je neúprosná. Krajkové a háčkované vzory na svetrech, sukniích a šatech byly velmi moderní. V obchodech ale nic podobného běžně k dostání nebylo. Výroba na zakázku byla sice možná, ale délka čekání a zejména cena byly neúnosné. Proto Květy uvedly článek včetně podrobného návodu, jak si takový kousek vytvořit doma. Pro velký úspěch uveřejnila redakce další dva návody na upletení módních svetrů.

Obrázek č. 6: Květy 1966 č. 52, Constanze v Praze

Z doplňků se nosily klobouky ve střízlivém jednoduchém tvaru, hojně se u nich využívaly sportovní prvky. V módě byly i nadále krátké účesy. Květy uvedly i jednoduchý návod, jak si vytvořit módní účes doma za pomoci kamarádky.

O módu projevila zájem i mladá generace dívek. Na žádost čtrnáctiletých a patnáctiletých dívek otiskly Květy několik modelů ze zahraniční kolekce. *„Snad pomohou alespoň těm náročnějším a nejvíc nespokojeným. Nemůžeme přece nechat naše mladé slečny chodit po ulici bez povšimnutí.*³⁴⁶ Moderní jsou vestičkové šaty sportovního střihu doplněné lemováním. Tyto modely jsou nejen moderní, ale i vkusné a praktické.

Velkou událostí byla i módní přehlídka zimní kolekce hamburského časopisu Constanze v Praze, která se představila nedlouho po návštěvě Christiana Diora. *„Již po druhé*

³⁴³ Podepsáno ja. Stránka pro děti a zamyšlení pro rodiče. In: Květy. Ročník. 15, č. 21 – 1965. – str. 31

³⁴⁴ Nepodepsáno. Sovětská móda. In: Květy. Ročník. 16, č. 4 – 1966. – str. 31

³⁴⁵ Podepsáno (db). Dámy ve stylu geometrie či romantiky? In: Květy. Ročník. 16, č. 8 – 1966. – str. 31

³⁴⁶ Podepsáno J. Ř. Móda pro čtrnáctileté. In: Květy. Ročník. 16, č. 17 – 1966. – str. 31

během krátké doby jsme měli možnost porovnat, jak naši módní návrháři drží krok se světovou módou. Zimní sezóna v pojetí Constanze nepřinesla žádné převratné novinky. Geometrický styl, který střídá plochy kontrastních barev, byl nahrazen stylem sportovním, měkce přiléhajícím, vhodným pro každou postavu. Jednoduché elegantní šaty pouzdrovitého střihu ladí barevně s pláští, které jsou často vypracovány oboustranně. Délka sukní se udržuje stále těsně nad koleny. Z barev se nejčastěji objevila žlutá a růžová.³⁴⁷

Obrázek č. 7: Květy 1967 č. 17,
Po jaru léto

O rok později bylo v časopise Květy uveřejněno ještě více příspěvků s módní tematikou, ovšem velká část z nich byla ve formě reklamy. Pro plesovou sezónu byly v roce 1967 vhodné dlouhé šaty, volné pytlivé se zvonovou sukní. V létě vévodily bavlněné letní šaty v pestrých barvách, ohnivá červená, laková a námořnická modrá, chlorofylová zelená, pomerančová a rezavá. „Ženy mohou popustit

uzdu své obrazotvornosti a zvolit prakticky všechno – vzor větší, geometrický nebo oblíbený lidový modrotisk, vlnovkové pruhy a pruhy vůbec, používané vodorovně, svisle i diagonálně. Letní móda holduje mnohobarevnosti. Kombinuje s úspěchem jednobarevnou bavlnu se vzorovanou, uplatňuje jednobarevnou plochu v několika odstínech či naopak v kontrastních kompozicích. Velkou oblibu si získávají dvoudílné šaty.“³⁴⁸ Plavky byly v módě jak dvoudílné, tak jednodílné. Pro méně štíhlé dámy se doporučovaly jednodílné plavky se svislými pruhy.

Na podzim se znovu obrátila pozornost na pláště, vhodné ke kombinaci s šaty nebo kostýmy, nejlépe ve stylu Sherlocka Holmese. „Stylů je celá řada: všechny ovšem vyznávají měkkou splývavost klasických látek: flaušů, tvídů a nejnověji vlněných sametů – vlněné mnohotvárné kostky by si zasloužily zvláštní kapitolu. Barevnost je vskutku podzimní – temná hnědá, zimní modrá, zelená, růžové dřevo, piniová, mechová – z těch jasných vyniká čínská laková červená, rubínová a kachní a olympijská modrá.“³⁴⁹

Mezi doplňky se největší pozornosti těšila bižuterie a kožená galanterie. Módní byly bohaté náhrdelníky i víceřadé náhrdelníky límečkových tvarů, stoupala znovu i obliba náušnic a náramků i různých broží. Inspiraci při výběru doplňků mohli čtenáři načerpat na výstavě „Ostrava 67“.

Objevovalo se hojné množství reklamních příspěvků na módní oblečení často také s možností objednání vybraných kusů poštou, pomocí uvedeného objednávkové formuláře.

³⁴⁷ Podepsáno J. L. Constanze v Praze. In: Květy. Ročník. 16, č. 52 – 1966. – str. 28

³⁴⁸ Nepodepsáno. Po jaru léto. In: Květy. Ročník. 17, č. 17 – 1967. – str. 29

³⁴⁹ KŘEČEK, Zdeněk. Módní pláště 68. In: Květy. Ročník. 17, č. 39 – 1967. – str. 30

Nejčastěji propagovanými módními výrobky bylo spodní prádlo, dále obuv, galanterie a oděvní výrobky závodu Makyta.

V roce 1968 začala vycházet nová rubrika „Květy ženám“, které byl věnován daleko větší prostor než módním příspěvkům v minulých letech. Československá móda se snažila prosadit na světovém trhu. Modely jarní a letní kolekce zaslané do Lipska měly za úkol reprezentovat československou módu v zahraničí. „S pracovníky ze závodu Oděvní služba – Černá růže jsme připravili víc než čtyřicet modelů z materiálů, které Centrotex vyváží. Měli jsme tak již k dispozici nové vzory potištěné i tkané bavlny, froté, manšestr, lehkou vlnu, kašmír a flauše; tyto látky jsou letos určeny pro denní módní odívání. Z okázalých večerních materiálů vyniká – a nikoliv poprvé – naše světoznámá bavlněná krajkovina, zdobená ruční prací a jiskřivými výšivkami, potom brokáty se spoustou třpytivých lesků a také samet – v letošní nejoblíbenější černé a hnědé barvě. Samet vůbec dominuje v dnešní světové módě. Bavlna inspiruje letní sezónu jasnými vzory čistých barev. Vedle šokujících barevných kompozic převládá kombinace bílé se žlutou či oranžovou a oblíbená je tzv. „námořnická“ trojce – bílá s modrou a červenou. Vycházkovým příležitostí patří manšestrové komplety kostýmy, pláště (i bez rukávů) a také vlněné vícedílné komplety, doplněné místo sukni bermudskými šortkami. Vlněné materiály reprezentuje letos kostka a jednobarevné flauše – šedý, temnomodrý, oranžový, jasně zelený. Bílá, jak jsme si již říkali při pařížské módě, je v současné době téměř všudypřítomná. Bílé akcenty jsou časté na pláštích, kostýmech s výstřihy ve tvaru V; jsou na límcích, manžetách, klobouku, rukavicích; Květinou jara a léta je bílá kamélie.“³⁵⁰ Letní móda byla v tomto roce na stránkách časopisu Květy nejčastěji, jak v souvislosti s cestováním a rekreací, dokonce i v souvislosti s letními olympijskými hrami v Mexiku. Oblibě se těšily i příspěvky s návody na pletené a háčkované šaty a halenky. Vyskytl se i příspěvek věnovaný domácímu pohodlnému oblečením a dětskému oblečení.

Zajímavý byl i článek, zachycující focení nových modelů v Paříži a nové trendy v účesech na společenskou příležitost plné vysokých drdolů a kudrlinek.

Stejně jako v minulém roce nechybělo velké množství reklam na nejrůznější oděvní zboží. Zásilkové služby čtenářům nabízejí spodní prádlo, obuv, oblečení na každý den či ponožky a galanterii. Nejčastěji propagovaly své výrobky oděvní závody Femina, Prostějov, Dům módy. V každém vydání pak nesměla chybět reklama na bižuterii a šperky značky KLENOTY.

Obrázek č. 8: Květy 1968 č. 17, Z Prahy do celého světa

³⁵⁰ KŘEČEK, Zdeněk. Z Prahy do celého světa. In: Květy. Ročník. 18, č. 17 – 1968. – str. 48 – 49

S módou blízce souvisí i celková péče o krásu zevnějšku, i když tato témata nevnímal časopis Květy přímo, jako módní budeme jim věnovat pozornost. Péči o zevnějšek rozumíme péči o krásnou pleť, líčení, péči o krásu a zdraví vlasů či starost o zdravou výživu a štíhlou linii.

První příspěvek zabývající se péčí o krásu byl uveřejněn v roce 1966. Jednalo se o péči o krásné vlasy. Čtenářky se mohly dozvědět zajímavosti o ondulaci, vlasových šamponech, vlasových barvách, mužskému plešatění. Dále se mohly inspirovat doporučeními pro péči o mastné vlasy, kudrnaté vlasy, šedivé vlasy, nebo radami v boji proti lupům či vlasům bez lesku. „*Pro lesk vlasů vhod'te hrst omyté petržele do tří čtvrtin litru studené vody, kterou ohřejte na bod varu. Vařte asi 5 až 6 minut! Vodu potom ochlaďte a slejte! Použijte ji jako poslední koupele vlasů po šamponování! Tento způsob dokáže, že vlasy budou zářit.*“³⁵¹

V dalším roce se objevily články věnované kráse jen dva. Jeden článek věnovaný líčení, ve kterém se doporučují kvalitní líčidla, která by měl každý použít s ohledem na typ své pleti a držet se přirozeného vzhledu. „*Kosmetická líčidla mají jen podtrhnout přirozený půvab, barevný odstín pleti, skrýt drobné vady; jsou určena pro světlo denní i umělé a jejich použití vyžaduje míru a vkus. Cílem líčení má být totiž tvář krásnější, mladší a půvabnější.*“³⁵² Ke kráse má čtenářům pomoci finská sauna, která má příznivý vliv na pokožku, hubnutí i celkový zdravotní stav.

V roce 1968 bylo již článků věnovaných kráse více. Nejvíce z nich bylo věnováno péči o pleť, zejména pak o problematickou mladou pleť. Ošetření každé i zdravé normální pleti se skládá z několika základních úkonů. Především je každou pleť nutno čistit, odstraňovat „*odumřelé epithelie povrchu pleti, zaschlý maz a pot, stejně jako prach a špínu z vnějšku. Většina žen dává zatím přednost mýdлу a vodě, pleťové vodě či mléku.*“³⁵³ Důležitá pro pleť je i kvalita stravování a celkové životosprávy. „*Dobrá životospráva upevňuje zdraví a tím udržuje i pěkný vzhled pleti. Zásady spočívají ve správném rozdělení času práce a odpočinku, přiměřené výživě a hygieně. Strava necht' je pestrá, obsahuje dostatečný podíl syrové potravy a vitamínů, za to minimální množství alkoholu a kofeinu. Šetřeme soli i ostrým kořením.*“³⁵⁴ Dále se znovu radilo s problémem padajících vlasů a s chorobami, které způsobují nadměrné vypadávání vlasů. „*Léčení nemocných vlasů patří do péče odborného kožního lékaře. Je to složitá a nevděčná kapitola lékařství. Dnešní medicína zná mnoho*

³⁵¹ Nepodepsáno. O vlasech. In: Květy. Ročník. 16, č. 42 – 1966. – str. 29

³⁵² ŠTĀVA, Z. Rady Kleopatry aneb čím se líčit. In: Květy. Ročník. 17, č. 36 – 1967. – str. 29

³⁵³ FEŘTEK, Otakar. Kosmetická poradna. In: Květy. Ročník. 18, č. 26 – 1968. – str. 53

³⁵⁴ PITHOVA, F. Působí špatná životospráva na pleť? In: Květy. Ročník. 18, č. 30 – 1968. – str. 47

prostředků jak léčit různé příčiny nadměrné suchosti a zvýšeného maštění a s nimi spojeného výpadu vlasů. Jen lékař znalý vlasové problematiky může posoudit, zda padání vlasů není patologického rázu.“³⁵⁵ Nechyběly ani reklamy na kosmetické výrobky, zejména na dekorativní kosmetiku.

S krásou přímo souvisí i péče o tělo a zdraví. V roce 1960 byl uveřejněn článek odrazující čtenáře od alkoholu. O rok později varovala redakce před nadměrným sluněním, které může být nepříznivé pro krásu pokožky. Příznivým i nepříznivým účinkům slunce, které je pro lidský organismus nepostradatelné, se věnoval i příspěvek v roce 1963. Při snaze o krásně hnědou pokožku má být čtenář opatrný. „Sluneční záření působí blahodárně, osvěžuje, otužuje, ovšem, užíváme-li ho opatrně. Někteří lidé však zapominají, že slunce je lékem a že opalování má sloužit k upevnění lidského zdraví. Někdy ve snaze rychle zhnědnout utrpí úžeh. Nejdůležitější složkou slunečního záření je záření ultrafialové, jehož působením může nejprve zčervená a později tvorbou pigmentů zhnědne.“³⁵⁶ V témže roce byl vydán příspěvek věnující se léčbě obezity, která není jen nevzhledná, ale také zdraví nebezpečná. „Zkracuje průměrnou délku života, vede k předčasnému stárnutí a k celé řadě komplikací kloubních, srdečně cévních řadě komplikací kloubních a jiných. Otylost nevzniká nijak tajuplně. Vždy jde buď o přejídání, tedy o nadměrný přívod potravy, nebo naopak o snížený výdej energie pohybem nebo prací. Ve většině případů však jde o kombinaci obou příčin.“³⁵⁷

Květy své čtenáře kromě přejídání a nedostatku pohybu odstrašují také od nadměrné konzumace alkoholu a od kouření. V roce 1964 uveřejnily Květy dokonce tři články s protikuřáckou tematikou. Naopak časopis propagoval dodržování zdravé životosprávy. „Přímo dychtíme po čerstvém vzduchu a slunci, kterých ve městech a zakouřených průmyslových oblastech máme málo, libujeme si v koupání a otužování u vody. Chceme – li zabránit nemilé otylosti, nebudeme konzumovat buchty, koláče a cukrářské výrobky a vyhýbat se budeme tučným pokrmům. Hlavně pak nezapomeneme, že je třeba vydatnějšího pohybu a čilejší přeměny látek s pomocí sportu a tělocviku.“³⁵⁸ Další požadavek správné výživy, vyjádřený heslem „Vhodné jídlo v pravý čas“, zasahuje opět významně do naší celkové životosprávy. Naučíme – li se jíst méně, ale častěji, vyhneme se opět nebezpečí otylosti.“³⁵⁹

K tématu vhodnosti opalování se časopis vrací v roce 1966. „Každé dítě ví, že snědá pleť je výrazem zdraví, pro mladého podnikavce je opálená tvář znakem mužnosti a pro

³⁵⁵ GIRLOVÁ, Hana. Padání vlasů. In: Květy. Ročník. 18, č. 34 – 1968. – str. 47

³⁵⁶ KRÝSA, Josef. Slunce lék – slunce nepřítel. In: Květy. Ročník. 13, č. 30 – 1963. – str. 30

³⁵⁷ KRÝSA, Josef. Léčba otylosti. In: Květy. Ročník. 13, č. 39 – 1963. – str. 31

³⁵⁸ ÚLEHLOVÁ-TILSCHOVÁ. Správně jíst – zdravě žít. In: Květy. Ročník. 14, č. 39 – 1964. – str. 31

³⁵⁹ ÚLEHLOVÁ-TILSCHOVÁ. Správně jíst – zdravě žít. In: Květy. Ročník. 14, č. 39 – 1964. – str. 31

*moderní dívku symbolem elegance.*³⁶⁰ Při nepříznivém působení slunce na kůži se však může kůže na rukou a obličeji ztenčovat a objevují se pigmentové skvrny a ve starším věku se snadno tvoří rakovina kůže. Proti silnému slunci na jaře varuje i další článek v příštím roce.

Hubnutí byla věnována dokonce celá série příspěvků v roce 1967 s názvem „Hubněte s námi“. Příspěvky obsahovaly přesný jídelníček na celý týden včetně gramáží jednotlivých potravin a instrukce, jaký zvolit vhodný fyzický pohyb. Občas byly v rámci rubriky uveřejněny i některé dopisy čtenářů, kteří se svěřovali se svými zkušenostmi a úspěchy v hubnutí. „*Pátek – snídaně (šlehaný tvaroh, chléb, máslo, čaj), přesnídávka (kedlubny), oběd (polévka zeleninová, hovězí závitek, brambory, okurkový salát), svačina (bílá káva), večeře (kapustový nákyp s brambory), 2. večeře (jablko).*“³⁶¹

³⁶⁰ ŠTÁVA, Z. Je opalování zdravé? In: Květy. Ročník. 16, č. 30 – 1966. – str. 29

³⁶¹ Pátrací skupina vykřičník. Hubněte s námi. In: Květy. Ročník. 17, č. 34 – 1967. – str. 25

7.2.3 Volný čas

Časopis věnoval nemalou pozornost aktivitám, které naplňují volný čas čtenářů. Nejdelším kompaktním obdobím v roce, které je věnováno volnému času, tráví lidé zajisté na dovolené. Časopis se zaměřil zejména na letní dovolenou, a to jak na dovolenou trávenou v zahraničí, tak rekreaci v tuzemsku.

První zmínka o letní dovolené se objevila v roce 1960. Jednalo se dovolenou letní trávenou u moře v Bulharsku, zajištěnou podnikem ve spolupráci s cestovní kanceláří Čedok. Rekreace byla prosluněná a plná úžasných zážitků. Starosti cestujícím nedělala ani cizí strava, jelikož s nimi cestovali i čeští kuchaři. „*Tak včera dal si k večeři džuveč, že jako něco opravdu bulharského. Když mu pak zůstala pusa dokořán, divil se. Jo, to není džuveč z našich restaurací. Nemusel si to dávat, když pak prskal, mohl si vybrat třeba vepřovou, vždyť máme naše kuchaře s sebou - a pak, bulharští kuchaři byli u nás na školení. On to ale stejně asi udělal naschvál, aby mohl ostatním vyzunknout to víno. Jako by ho tu bylo málo.*“³⁶² Bez povšimnutí nezůstala ani móda. „*Jeřábnici Mrázkové, co má na sobě ty moderní plavky, to sluší, jen co je pravda, člověk by jí málem ani nepoznal.*“³⁶³ Do příspěvku byla zakomponována i politika obhajující náklonnost k východu. „*Tak jsme si pomysleli pod tím pestrým slunečником na pláži u Zlatých Písků: měl pravdu ten švédský novinář, co o nás napsal, že naši životní úrovní nelze nic vytknout, než že jsme se „jaksi orientovali na Východ.“ Opravdu, milý pane žurnalisto, jsme plně spokojeni právě s touto orientací. Tady v Bulharsku, v Sovětském svazu, v Polsku, Rumunsku a Německé demokratické republice máme své Riviéry, Benátky a Floridy se vším pohodlím a komfortem, a navíc - u přátel. To všechno díky té orientaci.*“³⁶⁴

Obrázek č. 9: Květy 1960 č. 3, Zlaté písky

V dalším roce byla doporučována tuzemská rekreace, která je vhodná, ať má čtenář zájem o vodu, hory a les, relaxaci u knihy nebo památky. Nejlepší pro čtenáře je nechat zařizování dovolené na odbornících z nejrůznějších organizací a institucí, které se na tuto činnost specializují. „*Vždyť jenom ROH umožňuje dovolenou více než půl miliónu občanů ročně. A nespočet je těch, kteří jedou na dovolenou s tělovýchovnými jednotami, Turistou atd. Nabídky jsou víc než lákavé. Rozmýšlíte se, zda je lepší vydat se pěšky do hor nebo lodí po řece; váháte, zda se ubytovat ve stanovém nebo srubovém městečku; uvažujete, pojedete – li*

³⁶² ŠKARÝD, Milan. Zlaté písky pohody. In: Květy. Ročník. 10, č. 36 – 1960. – str. 15 - 16

³⁶³ ŠKARÝD, Milan. Zlaté písky pohody. In: Květy. Ročník. 10, č. 36 – 1960. – str. 15 - 16

³⁶⁴ ŠKARÝD, Milan. Zlaté písky pohody. In: Květy. Ročník. 10, č. 36 – 1960. – str. 15 - 16

do pojízdného stanového městečka s autokarem, či vyjedete – li si na motorce nebo vlastním autem. Dobrodružství čekají ... Vyjedeš si třeba napříč Slovenskem. ³⁶⁵

Rekreace je velmi důležitá pro každého člověka nejen kvůli obnově fyzických sil, ale také pro psychickou pohodu. Samozřejmě, že forma rekreace závisí na hospodářské a kulturní úrovni jedince i celé společnosti, ale do značné míry se tu uplatňuje „*životní styl každého z nás. Cestu do hor, do zahraničí, k moři je možné naplánovat a uskutečnit případně získat jako uznání za vzornou práci. Nelze však zapomínat, že tyto podmínky mně mohou poskytnout jen tolik, kolik jsem schopen přijmout; že povrchní jedinec může chodit kolem vrcholných krás přírody jako s klapkami na očích a že rozvrácené osobnosti může být dovolená zdrojem dalších konfliktů a nespokojenosti. Z hlediska hygieny duševního života má dovolená znamenat především příjemnou změnu a uvolnění napětí. Po takové rekreaci se vracíme s novými silami a s jemnějším porozuměním pro lidi kolem nás.*“ ³⁶⁶

Další příspěvek s tematikou dovolené byl uveřejněn až v roce 1963. Jeho autorem byl sám šéfredaktor Vojtěch Dolejší. Zabýval se možnostmi trávení dovolené a kvalitou jednotlivých možností. Srovnával současné možnosti dovolené za dob „buržoazní republiky“, kdy se začaly „*stavět podél břehů Vltavy, Sázavy a Berounky rekreační chaty. A příslušníci bohatších i středních vrstev začali jezdit nejen do krásných míst naší vlasti, ale i k moři, ti nejbohatší na francouzskou Riviéru, jiní a Jadran do Jugoslávie. Pro dělníky to ovšem nebylo. A tak pro většinu dělníků jediná prakticky možná rekreace – to bylo sednout si v neděli do zahradní restaurace ke sklenici piva, nebo pokud šlo o Prahu, lehnout si k vodě u Braníka či u Modřan na vltavské navigaci.*“ Na tyto poměry si podle svých slov vzpomněl, „*když jsem na hlavním nádraží v Praze viděl zástupy lidí, kteří zvláštními vlaky odjížděli na výběrovou rekreaci ROH, když jsem viděl letadla s rekreanty, kteří letěli s Čedokem k Černému moři a když na Těšnově v Praze jsem si všiml fronty několika stovek lidí, kteří přišli, aby si u podniku Rekrea objednali rekreační pobyt. Rekreace se stala již samozřejmou věcí. Na výběrovou rekreaci ROH odjíždí ročně na 300 000 lidí. Závodní rekreace se loni zúčastnilo 70 000 pracujících, léčebné péče ROH na 200 000 osob a pionýrské rekreace 30 0000 dětí. Celkem tedy vysílají odbory na zotavenou ročně na jeden a půl miliónu osob, v čemž jsou ovšem i rodinní příslušníci. Je to velmi mnoho, ale stále to nestačí.*“ ³⁶⁷ Jelikož bylo v roce 1963 asi 5 miliónů zaměstnaných a organizovaná rekreace se dostala pouze na milion a půl z nich, ostatní si museli zajistit své dovolené sami. Kromě toho byla velký problém i nedělní

³⁶⁵ PECHAROVÁ, Helena. Chvála létu. In: Květy. Ročník. 17, č. 30 – 1967. – str. 12 -13

³⁶⁶ ŠVANCARA, Josef. Životní styl a duševní zdraví. In: Květy. Ročník. 11, č. 30 – 1961. – str. 19

³⁶⁷ DOLEJŠÍ, Vojtěch. Rekreace pro všechny. In: Květy. Ročník. 13, č. 30 – 1963. – str. 5

rekreace. Kolem Prahy, Brna, Ostravy a jiných větších měst rostou soukromé rekreační chaty. „Většina městských rodin ovšem nemá ani vlastní rekreační chatu, ani osobní auto, aby si vyjeli dál od Prahy. Každou letní neděli jsou břehy Vltavy, Berounky a Sázavy obleženy desetitíscí lidí. O jejich rekreaci je postaráno nejhůře. Kolem Vltavy od Modřan do Zbraslavi, kde bývaly desítky stánků s občerstvením, nezůstal z nich ani jeden. Pro desetitíscí lidí není zde ani jeden záchodek.“³⁶⁸

Dolejší se věnoval problematice dovolené i v dalším roce, kdy se pozastavoval nad neaktivním trávením dovolené, kterou by neměl čtenář trávit jen pasivním povalováním u vody. „Přesto však myslím, že dovolená na zotavenou se nemá proležet. Několik hodin denně u vody, když je pěkně to jistě ano (ovšem pozor co říká lékař), ale ležet tři nebo čtyři týdny? Mnozí dovolenci chtějí raději něco dělat, ovšem něco úplně jiného, než při svém zaměstnání. Duševní pracující si nejlépe odpočinou při lehčí fyzické práci. A což teprve, jaký je to odpočinek při hledání hub, kdy člověk zapomene na všechno ostatní!“³⁶⁹ V témže roce byl uveřejněn i velký článek věnovaný krásám a zážitkům z tří nejoblíbenějších zahraničních destinací Jadran, Balt a Černé moře. „Tři pojmy, které i letos vyvolají u desetitísců našich občanů předem slastné mrazení, přinutí je přepočítat dny, které je dělí od zasloužené dovolené – a pak už jen dojmy. Náležíš – li, čtenáři, mezi takové, tedy ti upřímně závidím. Domnívám se, že jedeš opravdu za sluncem, mořem i vzduchem, který večer co večer voní jako čerstvě upražená káva, že chceš z příštích dnů sestavit duhovou mozaiku nezapomenutelných vzpomínek.“³⁷⁰ Tuzemské rekreaci vévodilo táboření, camping a turistika. „Blíž k přírodě“ je zásada, která se u nás stává pomalu masovým vyznáním. Bydlení ve stanu, camping, turistika patří ještě k nejspolehlivějším zdrojům osvěžení a odpočinku.“³⁷¹

V dalších letech nebyl v časopise uveden ani jeden příspěvek věnovaný dovoleným.

Až v roce 1968 se objevilo několik reklamních sdělení propagujících campingové tábory, chatové areály, motoresty a objevila se i velká reklama na dovolenou v Bulharsku, která informovala, jak o jeho krásách, tak o nabídkách nejrůznějších cestovních kanceláří. Nabídka to byla široká od leteckých zájezdů s plnou penzí, přes rekreace pro mládež, až po pobyty v campingových

Obrázek č. 10: Květy 1968, č. 4, Bulharsko výsluní Evropy

³⁶⁸ DOLEJŠÍ, Vojtěch. Rekreace pro všechny. In: Květy. Ročník. 13, č. 30 – 1963. – str. 5

³⁶⁹ DOLEJŠÍ, Vojtěch. Na dovolené. In: Květy. Ročník. 14, č. 30 – 1964. – str. 5

³⁷⁰ ŠUPICH, Zvonimír. Od tří moří rekreačním perem. In: Květy. Ročník. 14, č. 30 – 1964. – str. 19

³⁷¹ Podepsáno T. Z. Co s sebou na dovolenou. In: Květy. Ročník. 14, č. 30 – 1964. – str. 31

táborech či pod stanem. „Čedok: podle záliby a finančních možností si zvolíte zájezd s ubytováním v hotelu, chatě, víkendovém domku při plné penzi nebo polopenzi, s dopravou letadlem nebo lehátkovým vlakem, Rekrea: nabízí 12 -19 denní pobyty u moře s ubytováním v hotelu nebo v chatě a dopravou letadlem nebo lehátkovým vlakem, CKM: cestovní kancelář ČSM má k dispozici pro mládež od 15 let pobyty u moře v sezóně i mimo sezón a pobyty v Mezinárodním mládežnickém táboře v Primorsku, Sport-Turist: uspořádá zimní i letní zájezdy do hor a zájezdy k moři s ubytováním v chatě nebo pod stanem, Autoturist: zve motoristy k čtrnáctidenní pobytům u moře v campingu nebo v hotelu. Jako službu motoristům zavedla prodej poukázek na místo v bulharských autocampingových táborech.“³⁷²

Pokud se zaměříme na volný čas, s kterým mohl čtenář nakládat během klasického pracovního týdne, jednoznačně nejčastěji informoval časopis Květy o sportovních aktivitách.

Během roku 1960 byly v časopise publikovány příspěvky o méně masových sportech (chůze, motorismus, vzdušná akrobacie) a nezávodních aktivitách (vodáctví). Člověk má být hrdý na úspěchy československý sportovců a sportovců spřátelených socialistických zemí³⁷³, měl by vnímat sportovní aktivity jako prostředek pro sblížení s ostatními lidmi a jako prostředek pro budování přátelství mezi socialistickými zeměmi. Zajímavý byl velmi nízký počet příspěvků věnovaných letním olympijským hrám³⁷⁴.

V průběhu roku 1961 pokračují sportovní příspěvky ve stejném duchu. Presentovány jsou méně známé sporty (box, motokáry, veslování atd.), úspěchy našich a sovětských sportovců v mezinárodním měřítku a doporučení pro sportovní aktivity pro volný čas čtenáře (horolezectví, projížďky kánoí). „Nádherná věc, ten aktivní odpočinek. Mnozí sice zatím nemohou této formě odpočinku přijít na chuť, ale ... Ale i aktivní odpočinek je možno chápat různě. Někdo se vypraví k vodě, kde kromě koupání si zahraje třeba odbíjenou, jiný se zase pachtí na zahrádce, další svými tretry otiskuje řádku stop na běžecké dráze. Kolik lidí – tolik zájmů ... Naši horolezci, kteří využívají svůj volný čas mezi skalními útvary cvičných terénu, aby se připravili pro vrcholné výkony ve ,‘Vysokých Tatrách nebo na ledovci sovětských velehor.“³⁷⁵ Nechybí ani pochvalné příspěvky na adresu sovětských sportovců.

V dalším roce došlo ke dvěma změnám oproti minulému roku. Okrajové sporty a doplňkové zajímavosti související se sportem se soustřeďují do rubriky „Na okraji sportu“ a

³⁷² Nepodepsáno, Bulharsko výsluní Evropy. In: Květy. Ročník. 18, č. 4 – 1968. – str. 14

³⁷³ V minulosti mezi socialistické státy patřily také Československá socialistická republika, SSSR, Polská lidová republika, Maďarská lidová republika, Bulharská lidová republika, Rumunská socialistická republika, Albánská lidová republika, Socialistická federativní republika Jugoslávie, Německá demokratická republika, dočasně (1975-1989) Kambodža.

³⁷⁴ Letní XVII. Olympijské hry byly zahájeny 25. srpna 1960 v italském Římě. Her se zúčastnilo 5348 sportovců. Z ČSSR přijelo do Říma 120 sportovců. Celkem se soutěžilo ve 150 disciplínách. (KOLEKTIV AUTORŮ. 20. století: kronika 1900-1999. Praha: Fortuna Print, 2000 str. 882)

³⁷⁵ GAVELKA, Ota. Horolezecká neděle. In: Květy. - Ročník. 11, č. - 35 1961. - str. 20

začaly se objevovat i příspěvky s fotbalovou tematikou. Poprvé v souvislosti s fotbalovým utkáním československého týmu ve finále Mistrovství světa v Chile³⁷⁶. Květy neinformovaly jen o utkání, ale také o cestě sportovců do Chile, doporučovaly vhodné chování fanoušků na fotbalových zápasech obecně a vyzdvihovaly úspěchy vesnického fotbalového týmu při obnově jejich fotbalového hřiště.

V příštím roce byla kopaná již suverénně nejčastěji prezentovaným sportem. Nadále však nechyběly ani okrajovější sporty, úspěchy Československých sportovců v jiných sportech a sportovní aktivity spojené se zahraničními sousedy³⁷⁷. Přípravovaným zimním olympijským hrám v Innsbrucku³⁷⁸ byl věnován pouze jeden článek.

V následujícím roce se letním olympijským hrám v Tokiu³⁷⁹ věnovalo podstatně více příspěvků z nejrůznějších úhlů. Uvedené příspěvky se zabývaly zejména úspěchy Věry Čáslavské³⁸⁰. Také byl uveden příspěvek, ve kterém se vzpomínalo na Československé úspěchy v minulých olympijských hrách, naopak do budoucna se díval příspěvek o letní přípravě hokejového týmu a ambicích do příštích her. V tomto roce úplně chyběla fotbalová tematika. Dále pokračovaly i příspěvky inspirující čtenáře při aktivním trávení volného času a rubrika „Na okraji sportu“, která se tentokrát věnovala motocyklismu, skokům na lyžích a skokům s padákem.

Rok 1965 byl zejména věnován rubrice „Na okraji sportu“, ve které byl představen nový sport softbal, zajímavosti z krasobruslení, lukostřelby a novinky ve fotbalových pravidlech. *„Našich lukostřelců je asi 700. Těch registrovaných. To určitě není mnoho, a přece již udělali pořádnou díru do světa. Čechoslováci byli již mistry světa! František Hadaš v r. 1938, družstvo dokonce čtyřikrát, naposledy v r. 1949 v Paříži. Ženy získaly světové prvenství v r. 1948 v Londýně.“*³⁸¹

I v následujícím roce vévodila rubrika „Na okraji sportu“ a v ní fotbalová témata, počínaje údržbou trávníku až po přestupy hráčů v Jugoslávii. Objevil se příspěvek, který vyzdvihuje ženské úspěchy v mužských sportech, tentokrát v basketbale. Bez povšimnutí

³⁷⁶ Mistrovství světa ve fotbale Chile 1962. Finálový zápas proběhl 17. 06. 1962 mezi týmy Brazílie a Československo. Zvítězila Brazílie 3:1.

³⁷⁷ Například cyklistický závod míru. Závod míru byl největší amatérský cyklistický závod po 2. světové válce ve Východní Evropě. Probíhá v květnu od roku 1948, nejdříve na trase Varšava – Praha a Praha – Varšava. Byl organizovaný deníky-orgány komunistických stran: Trybuna Ludu (Polsko, dříve Głos Ludu) a Rudé právo (Československo) a také cyklistickými svazy Polska a Československa. Od roku 1952 se stal spoluorganizátorem deník-orgán SED Neues Deutschland a cyklistický svaz NDR. Od té doby vedla trasa závodu mezi městy Varšava, Berlín a Praha (každoročně začínal v jednom z nich).

³⁷⁸ Zimní olympijské hry byly zahájeny 29. ledna 1964 v Innsbrucku. Soutěžilo na nich 1332 sportovců v rekordních 34 disciplínách. (KOLEKTIV AUTORŮ. 20. století: kronika 1900-1999. Praha: Fortuna Print, 2000 str. 4)

³⁷⁹ Letní XVIII. olympijské hry se konaly v japonském hlavním městě, Tokiu. Zúčastnilo se jich 5556 sportovců, kteří soutěžili v dvaceti družích sportu, což byl doposud největší počet soutěží zařazených na letní olympijské hry. (KOLEKTIV AUTORŮ. 20. století: kronika 1900-1999. Praha: Fortuna Print, 2000 str.944)

³⁸⁰ Věra Čáslavská získala na olympijských hrách v Tokiu tři zlaté medaile (kladina, přeskok, osmiboj).

³⁸¹ POLEŠOVSKÝ, Jan. Uděláme zas díru do světa? In: Květy. - Ročník. 15, č. - 16 1965. - str. 15

nezůstal ani hokej, který je čím dál populárnější mezi mládeží. *“Ruch v tělocvičně ustal. Pomalu se všichni soustřeďují kolem svého trenéra: hodnotí se další uplynulý den. Ještě zítra - a pak soustředění v ústřední tělovýchovné škole ČSTV v Nymburce; tak vyvrcholila letní příprava dorosteneckých hokejových nadějí kladenského SONP.*“³⁸² V tomto roce se neobjevil ani jeden příspěvek věnovaný sblížení se socialistickými státy či úspěchy jejich sportovců.

Jednoznačně převažovalo fotbalové téma i v roce 1967 jak z domácího prostředí, tak ze zahraničního. Rubrika „Na okraji sportu“ informovala o atletice, gymnastice a jeskyňářství.

Poslednímu sledovanému roku vévodilo olympijské dění, jak na zimních olympijských hrách³⁸³ ve Francouzském Grenoble, tak na letní hrách v Mexiku³⁸⁴. Letním Olympijským hrám v Mexiku byl věnován desetistránkový článek, ve kterém se čtenář mohl dozvědět vše o místu konání, jednotlivých sportovištích, sportovních výsledcích i zákulisních zajímavostech. Dále byly uveřejněny příspěvky s fotbalovou tematikou a příspěvky o sportech vhodných i pro volný čas čtenářů, kterým se věnují sportovci i na mistrovské úrovni (minigolf, rybaření a maraton). *“Na první minigolfově hřiště u nás se prochází halou hotelu International v Praze a je o něj až nečekaně velký zájem. Dříve málo využívaná zahrada hotelu se zcela změnila. Slavia-Sport, která je nositelem licence, postavila 18 odvozenin velkých drah s dokonalým umělým osvětlením, které umožňuje hrát od 10 hodin dopoledne do 22 hodin večer. Začalo se opravdu vážně – 1. Ročníkem mezinárodního turnaje. Startovalo několik desítek účastníků z domova, z NSR a z Rakouska.*“³⁸⁵

Další oblíbenou, i když méně často uváděnou, aktivitou pro volný čas byla turistika. Časopis se v letech 1960 až 1963 věnoval tomuto téma velmi málo. Bylo otištěno jen několik článků, které zvaly k prohlídce zejména zajímavostí a pamětihodností v Praze. *„Nejprve projdeme Zlatou uličkou, která vlastně vznikla na parkánu mezi oběma hradbami. Každého z návštěvníků ovšem nejvíce zajímají filigránské domečky pestře zbarvené, které jsou snad nejpopulárnějšími stavbami celé Prahy.*“³⁸⁶

V roce 1964 se začaly objevovat doporučení návštěvy i jiných zajímavých měst Československa, například Jindřichova Hradce a Kouřimi. V roce 1965 zajímavých tipů na výlet přibývalo (Znojmo, Lázně Nimnice, hrad Bezděz či Bítov, Krušovice, Vysoké nad

³⁸² FIŠER, František. Led je jejich živel autor František Fišer. In: Květy. - Ročník. 16, č. 47 - 1966. - str. 13

³⁸³ Zimní olympijské hry byly zahájeny 6. února ve Francouzském městě Grenoble. Grenoble potěšil i čs. sportovce – skokan na lyžích Jiří Raška získal jako vůbec první Čech zlatou medaili na zimní olympiádě. Další stříbrnou získali čs. hokejisté, kteří mj. porazili i SSSR 5:4. (KOLEKTIV AUTORŮ. 20. století: kronika 1900-1999. Praha: Fortuna Print, 2000 str. 988)

³⁸⁴ Letní XIX. olympijské hry v Mexiko City byly zahájeny 12. října 1968. Vešly do dějin jako festival rekordů. V nadmořské výšce kolem 2265 m se utkalo skoro 7000 sportovců a sportekyň ze 112 zemí – tolik se jich na olympijských hrách dosud nikdy nesešlo. Československo získalo celkem 7 zlatých medailí z toho čtyři vybojovala Věra Čáslavská. (KOLEKTIV AUTORŮ. 20. století: kronika 1900-1999. Praha: Fortuna Print, 2000 str. 997)

³⁸⁵ SUCHÁNEK, Jaroslav. Mini sport za velké peníze. In: Květy. - Ročník. 18, č. 34 - 1966. - str. 51

³⁸⁶ HLAVÁČEK, Jaroslav. Uličkami a dvorky pražského hradu. In: Květy. Ročník. 110, č. 43 - 1960. - str. 8 - 9

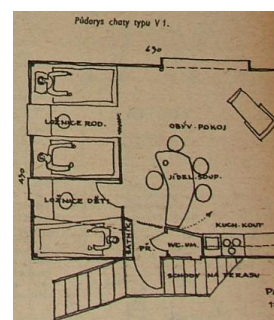
Jizerou atd. „Vysoké nadto má velmi dobré autobusové spojení, takže za jeden den je možno navštívit Liberec, kde je skutečně dobrá galerie a muzeum a vynikající botanická zahrada, pak Turnov, kde v muzeu je bohatá sbírka místních polodrahokamů nebo Železný Brod s jeho sklem a Jablonec s muzeem a jeho známou bižutérií. Jádrem zájmu jak pro turisty, tak i pro trochu citlivého návštěvníka však bude spočívat v objevení množství pololidových a řemeslně dobrých soch, které jsou roztroušeny v blízkém a vzdálenějším okolí.“³⁸⁷ V témže roce obohatily turismus i výlety do přírody (Beskydy, Krkonoše, Jizerské hory atd.).

Obrázek č. 11: Květy 1968 č. 18, Trasy květů

Velký úspěch zaznamenala turistická rubrika „Turistické trasy Květů“, která začala vycházet v roce 1967 a vycházela až do konce sledovaného období. Květy informovaly o všech částech Československa a zajímavostech v nich, včetně dopravy na místo, fotografií a historického výkladu. „Celou dnešní oblast vyplňuje severní část Českomoravské vrchoviny, která je tvořena převážně rulami a žulami a má nadmořskou výšku kolem 500 metrů. V oblasti jsou dvě výrazné skupiny: Železné hory a Žďárské vrchy. Východištěm do Železných hor je Čáslav se známou potravinářskou výrobou, s baštami i jinými částmi hradeb a s gotickým kostelem, v němž byl pohřben Jan Žižka z Trocnova.“³⁸⁸

Další výraznější aktivita pro volný čas, které věnoval časopis Květy pozornost, byla část určená kutilům. Nejčastěji se jednalo o vícedílné návody na konstrukci nejrůznějších předmětů. V roce 1962 byly otištěny plány a rady pro stavbu motokáry a v roce 1963 pro stavbu modelu „Myš v bludišti“. Velkého ohlasu se dočkal článek pro chatáře „Chaty na muřích nožkách“, uveřejněný v roce 1963. „Ve 33. čísle Květy, které vyšlo 15. srpna, jsme přinesli článek Chaty na muřích nožkách. Došlo nám do redakce mnoho dopisů i telefonických dotazů – kdo chaty vyrábí, jaký je jejich půdorys, jaká je cena atd. Uveřejňujeme tedy dnes souhrnnou odpověď. Nejmenším typem konstrukce chat na muřích nožkách je typ V1.“³⁸⁹ Uvnitř je obytná místnost s kuchyňským koutem, dvě malé ložnice a další příslušenství včetně sprchového koutu a nádrže na 500 l vody.

Obrázek č. 12: Květy 1963 č. 13, Chaty na muřích nožkách

V dalších letech byly uveřejňovány spíše kratší příspěvky o novinkách ve vylepšování domácnosti, v péči o automobily a různé nové vynálezy a zajímavosti pro byt i dům.

Tvůrci časopisu Květy nezapomněli ani na milovníky přírody. Pravidelně byly uveřejňovány příspěvky, které se zabývaly zajímavostmi z říše rostlin a zvířat, jak z našeho

³⁸⁷ MELNIKOVÁ-PAPOUŠKOVÁ, N. V kraji hříšných soch a lidské pokory. In: Květy. Ročník. 15, č. 47 – 1965. – str. 19

³⁸⁸ ROT, David. Trasy květů. In: Květy. Ročník. 18, č. 21 – 1968. – str. 29

³⁸⁹ VACULÍK, J. Chaty na muřích nožkách. In: Květy. Ročník. 13, č. 39 – 1963. – str. 31

podnebí, tak z exotických míst. Téměř v každém vydání byl i příspěvek věnovaný péči o zahradu zpravidla v rubrice „Zahrádkáři“. V těchto příspěvcích se objevovaly rady pro péči o zahradu v každém ročním období, pro veškeré druhy rostlin okrasných i užitkových, které se na zahradě mohou vyskytnout. *„Také na podzim chceme mít na zahrádce hýřivou krásu květů. Dnes již máme dost trvalek, jež mohou toto naše přání splnit. Jsou to např. podzimní sasanky.“*³⁹⁰ Nechyběly ani rady a novinky v péči o bytové nebo balkonové rostliny.

Velmi pravidelně časopis uváděl i příspěvky pro milovníky šachu, ve kterých si čtenář přečetl o významných utkáních ze současnosti i minulosti, nebo se mohl přiučit některé z šachových taktik. *„Jedním z nejpoužívanějších taktických prvků je oběť kvality. Jejím cílem bývá porušení rovnováhy pozice, jež umožňuje nejrůznější taktické obraty.“*³⁹¹

Ani sběratelé nepřišli zkrátka. Největší množství příspěvků bylo zajímavé pro milovníky filatelie, kteří se mohli dozvědět o nově vydaných známkách nebo sběratelských setkání. *„Velký úspěch loňské známkové emise „Výzkum Vesmíru“ podle zdařilých návrhů akademického malíře Františka Hudečka dal naší poštovní správě podnět k vydání další série.“*³⁹²

Tím však výčet zájmových skupin, kterým byly věnovány některé příspěvky, nekončí. Ojedinele vycházely příspěvky určené výtvarníkům, chovatelům, rybářům, kouzelníkům, houbařům či myslivcům.

Pro pobavení čtenářů byly téměř v každém čísle uveřejněny křížovky, které dávaly úspěšným luštitelům možnost občasných hodnotných výher. Často byly otištěny i logické či matematické hádanky nejrůznějších typů a obtížností v rubrice „Chvilé hádanek“.

Přesto, že jsem se rozhodla v této práci kulturní aktivity nezkoumat, pro větší celistvost práce uvádím stručný popis kulturních témat vyskytujících se v časopise Květy ve sledovaném období.

Blízko k relaxační a zábavné funkci v šedesátých letech dvacátého století měla televize. I když její funkce byla oficiálně výchovná a propagandistická, postupem sledovaného období se zábavná programová složka rozšiřovala. *„Poslání televize v socialistickém světě a v kapitalistických zemích je zcela odlišné. U nás má televize vysoké výchovné a kulturní poslání, slouží vědě, technice. Na západě se pachtí za senzacími a humbukem, což mnohdy hraničí s propagací zločinu, rozšiřuje pakulturu a honí se za maximálním ziskem televizních společností. U nás televize informuje o domově i cizině a*

³⁹⁰ HÁLA, Bedřich. Zahrádkářům. In: Květy. Ročník. 16, č. 38 – 1966. – str. 32

³⁹¹ STULÍK, Vlastimil. Šachy. In: Květy. Ročník. 17, č. 12 – 1967. – str. 35

³⁹² HRUBÝ, K. Filatelie. In: Květy. Ročník. 12, č. 13 – 1962. – str. 33

účinně napomáhá k rozvoji kulturního života i v nejdlehlších místech země. U nich dezorientuje diváky a odvádí jejich pozornost od všech vážných problémů domácích i zahraničních ohlupuje lidi a umrtvuje kulturní život. Podle toho vypadá i technický vývoj televize. V první fázi jejího vývoje, tj. při zavádění černé televize, měly USA předstih, který nyní Sovětský svaz postupně vyrovnává. V další fázi vývoje televizního vysílání, v přípravě zavedení barevného televizoru, budou v blízké budoucnosti Spojené státy, kde je vývoj brzděn konkurenčním bojem televizních společností, nepochybně předstiženy Sovětským svazem.“³⁹³

Časopis v roce 1961 informoval pouze o několika vybraných pořadech, které byly „hodnotné“. V rubrice „Od pátku do čtvrtka“ s podtitulem přehled nejzajímavějších pořadů Čs. rozhlasu a televize, byly uvedeny krátké anotace jednoho pořadu pro každý den. „Pátek 26. 5. – 20.00 Zlatý Budha. Původní televizní dramatizace románu Josefa Nesvadby, zachycující detektivní formou události, souvisící se svárovskou stávkou a s počátky dělnického sociálního hnutí sedmdesátých let minulého století. V režii Františka Filipa účinkují v hlavních rolích: Lubomír Lipský, Myriam Hynková, Václav Voska a Stanislav Fišer.“³⁹⁴

V roce 1962 se televizi věnoval pouze jeden příspěvek, který představoval nový televizní pořad „Malá noční povídka“. Jednalo se o pořad, ve kterém herecké osobnosti (Jan Tříska, Jan Werich a další) četly povídky od nejrůznějších autorů. „V televizi nám nechtěli říci, jaké povídky budou herci číst, že prý to je překvapení. To aby lidé byli v neděli zvědaví. Ale můžeme vám prozradit, že jsou to povídky těch největších mistrů povídek: Karla Čapka, A. P. Čechova, Jaroslava Haška, Ignáta Herrmanna, Erskina Caldwell. Televizní pracovníci nenatáčejí tento pořad v televizním studiu, ale nastěhovali se na čas svými přístroji do soukromí herců, do jejich bytů. I tím je pořad „Malá noční povídka“ nový.“³⁹⁵

Obrázek č. 13: Květy 1962
č. 12, Malá noční povídka

V následujícím roce vycházela nová rubrika „Tváře z obrazovky“, která se věnovala osobnostem objevujícím se v některém televizním pořadu. Pozornost získali zejména sovětští umělci, ale také tváře z USA a domácího prostředí. „Známý sovětský básník Jergenij Bolmatovskij, který je často na návštěvě u nás, přednesl televizním divákům některé své nové verše. Významnou televizní inscenací minulých dnů byla dramatizace díla amerického autora Artura Millera „Ohnisko nenávisti“. V hlavních úlohách jsme spatřili Irenu Kačírkovou a

³⁹³ BEŇO, Miroslav. Televizi z různých stran. In: Květy. Ročník. 10, č. 25 – 1960. – str. 23

³⁹⁴ Nepodepsáno. Od pátku do čtvrtka. In: Květy. Ročník. 11, č. 21 – 1961. – str. 25

³⁹⁵ Podepsáno Ši. Malá noční povídka. In: Květy. Ročník. 12, č. 4 – 1962. – str. 9

Václava Vosku. Režii měla Eva Sadková. Miriam Hynková a Josef Štefl v zajímavé televizní hře M. Rejnuše „Na zemi“, připravené s úspěchem brněnskou stanicí.“³⁹⁶

V dalších letech se objevovaly pouze občasné příspěvky prezentující nějaký nový zajímavý televizní projekt. Od roku 1967 začal v každém čísle časopisu vycházet televizní program na celý týden. Součástí každého programu byl i krátký článek věnovaný nějaké zajímavosti z televizního prostředí. Nejčastěji se jednalo o programovou oblast, zajímavé profese televizního světa apod. „Mezinárodní dny čs. televize přináší skutečně vítanou změnu do našeho programu. Možná, že si také doma říkáte, takhle by to mělo jít pořád, jeden večer z Paříže, druhý z Moskvy, třetí z Havany. A pak dokonce za pouhé dvě hodiny v jediném pořadu „oblétnout“ celou zeměkouli v přímém přenosu.“³⁹⁷

Obrázek č. 14: Květy 1967
č. 25, Televizní program

V roce 1968 se v těchto televizních člancích objevily i projevy uvolnění politického vlivu na média. „Té televizní ovšem také. Damoklův meč hrozby, že umělecké kritiky bude použito jako ideologického biče na tvůrce a jako trestního důkazu k administrativnímu či ještě horšímu zásahu, visel nad autonomní oblastí tvorby a její kritiky, vytvářel nenormální poměry. Zdá se mi, že televizní kritika vcelku prokázala zdrženlivost a pokud jen trochu cítila, že by její spravedlivý soud mohl být zneužit, hledala vyjádření, které by tomu zabránilo.“³⁹⁸ Do televizní rubriky se promítly i události srpna 1968 a jejich následky. „Žezlo hlavního informátora převzal v minulých tragických dnech československý rozhlas. Nyní se tedy znovu rozsvítily obrazovky. Uvědomujeme si, že přerušení programu v třetím srpnovém týdnu není prostou, byť vynucenou přestávkou, po které lze jednoduše pokračovat. Začínáme prakticky všude znovu a ještě přesně nevíme, zda ve všem tom, co bylo po lednu dobré, budeme moci pokračovat. I televize začíná znovu a z trosek relativně bezstarostných plánů shromažďuje téměř pionýrské síly pro další činnost. V této chvíli by bylo přinejmenším pošetilé, kdybychom se i v televizním sloupku Květů tvářili, že se snad nic nestalo. Sbíráám těžce slova. Duše bolí a mysl se neustále rozptyluje příliš živými obrazy náhlých událostí. Ale je tu zároveň usilovná vůle, která přikazuje hledat v dané realitě východiska. Není jiné cesty.“³⁹⁹

Další kulturní oblast se zábavnými a relaxačními aspekty, které se časopis Květy věnoval, byla film.

³⁹⁶ ČIHÁK, Fr. Tváře z obrazovky In: Květy. Ročník. 13, č. 36 – 1963. – str. 8

³⁹⁷ PLESKOTOVÁ, Eva. Televize. In: Květy. Ročník. 17, č. 25 – 1967. – str. 32

³⁹⁸ HAVLÍČEK, Dušan. Umělecké kritice se volněji dýchá. In: Květy. Ročník. 18, č. 13 – 1968. – str. 54

³⁹⁹ HAVLÍČEK, Dušan. Televize je opět s námi. In: Květy. Ročník. 18, č. 42 – 1968. – str. 56

V roce 1960 se vyskytovaly pouze krátké příspěvky věnované filmovým novinkám, případně zajímavostem z natáčení některého československého filmu. Časopis informoval nejvíce o filmových novinkách z československé nebo sovětské produkce. *“Z několika nových sovětských filmů, které mají vesměs velmi dobrou úroveň, připomínáme divákům především film Vlaky se vracejí, vyprávějící s nesmírnou lidskostí příběh dvou vojáků.”*⁴⁰⁰

V následujícím roce byly uveřejněny pouze nepravidelné příspěvky věnované zajímavostem z natáčení či filmovému festivalu pracujících. *„Již za několik dnů zazní v čtyřadvaceti místech naší republiky slavnostní znělka dvanáctého ročníku filmového festivalu pracujících. Významné místo v jeho programu zaujme sovětský film „Lette, holubi!”*⁴⁰¹ I v tomto roce převažují v časopise v rámci zahraniční produkce sovětské filmy.

Další dva roky byly z pohledu filmových témat velmi podobné. Jen v roce 1962 filmový festival pracujících vystřídal filmový festival dětského filmu v Gottwaldově a v roce 1963 vyčníval článek o novém československém filmu Limonádový Joe. *„Nápad Jiřího Brdečka a Oldřicha Lipského – natočit film, který by bojoval proti romantismu westernů, vznikl spontánně již na divadelní půdě. Mnoho scén v Limonádovém Joe bude vytvořeno pomocí techniky animovaného filmu. Skutečně, jako by všechny filmové triky byly shrnuty v tomto novém filmu – zrychlování, dvoj i vícenásobná expozice, mrtvolky, animace stoptrikem, zkrátka triky, které propůjčí tomuto filmu určité groteskové nadsazení.”*⁴⁰²

Obrázek č. 15: Květy 1963
č. 52, Limonádový Joe

Od roku 1964 se pravidelně objevovala rubrika „Nové filmy v kinech“. Mezi filmovými novinkami z řad zahraničních snímků se, kromě sovětské produkce, objevily i filmy z produkce italské či jugoslávské.

V následujícím roce se dostávalo čím dál tím méně pozornosti sovětským snímkům a začala převažovat mezi zahraniční produkcí různorodost. Uveřejněny byly příspěvky, ve kterých figurovali umělci i z Mexika, USA, Indie, Španělska atd. V roce 1965 byl úspěšný například americký muzikál West Side Story a filmy Vinnetua a Shatterhanda. K slavným zahraničním osobnostem se řadila Brigitte Bardotová, Ava Gardnerová, Cliff Richard, Peter Sellerse a další. Z československých umělců se velké oblibě těšila dvojice Voskovec a Werich a z filmových snímků úspěšný Obchod na korze Ladislava Grosmana. Z festivalů byla věnována pozornost francouzskému mezinárodnímu filmovému festivalu v Cannes.

⁴⁰⁰ Nepodepsáno. Z nových filmů. In: Květy. Ročník. 10, č. 17 – 1960. – str. 25

⁴⁰¹ MORAVA, Kare. Co uvidí diváci na XII. FFP. In: Květy. Ročník. 11, č. 21 – 1961. – str. 15

⁴⁰² Podepsáno M. K. Limonádový Joe, In: Květy. Ročník. 13, č. 52 – 1963. – str. 6 - 8

Další rok byla filmová témata prezentována velice podrobně. Do československých úspěšných filmů *Kdyby tisíc klarinetů* a *Ostře sledované vlaky* se proboujeli i slavní zpěváci Waldemar Matuška, Václav Neckář či Karel Gott. Významnými a oceňovanými režiséry se stali V. Chytilová, J. Němec a H. Bočan.

K velkému nárůstu filmových příspěvků došlo až v roce 1968, kdy začala být pravidelně uváděna rubrika filmových novinek, ale také rubrika významných filmových osobností „Malý filmový slovník od A až do Z“. Pravidelně byly uveřejněny i články věnované natáčení nových československých filmů, jako byly „Hrátky s čertem“. Časopis *Květy* se již plně věnoval filmové produkci z celého světa a mírně upřednostňoval hollywoodskou produkci.

Časopis se věnoval i dalším kulturním tématům, kterým se mohl čtenář věnovat ve volném čase. *Květy* uveřejňovaly příspěvky o nejrůznějších uměleckých dílech malířů, sochařů, fotografů a dalších výtvarníků. Poskytovaly i příspěvky věnované historii kultury a kulturním osobnostem. Největší prostor byl však poskytnut literatuře. *Květy* uveřejňovaly poezii, povídky, novely na pokračování, humorné příběhy a další.

7.2.4 Shrnutí

Časopis Květy se v období let 1960 – 1968 věnoval životnímu stylu v oblastech bydlení, módy a volného času. Z oblasti bydlení časopis informoval o nových trendech ve výstavbě a stavebních dispozicích bytů. Dále věnoval pozornost vybavení bytu nábytkem a dekoracemi a uměleckému zpracování předmětů denní potřeby. Vybavení domácností spotřebním zbožím byla prezentována zejména v podobě propagace. Z počátku šedesátých let Květy nabádaly ke skromnosti a jednoduchosti, objevila se i kritika tzv. „měšťáctví“. V dalších letech bylo uvedeno malé množství příspěvků, pro které byl společný důraz na jednoduchost skromnost a funkčnost. Nedostatek zboží v obchodech se projevil i v Květech, které uveřejnily několik příspěvků, ve kterých se věnují svépomocné výrobě nábytku či dekorací. Až v roce 1968 byl uveřejněn článek věnovaný celkovému pojetí bydlení, ve kterém se projevila nespokojenost s dosavadním prakticky nulovým vývojem dispozičního pojetí bydlení a touha po větším prostoru a modernějších stavebních postupech a větším pohodlí. Byl patrný i příklon k zahraničním vzorům.

V módě se projevilo uvolnění poměrů v druhé polovině šedesátých let hlavně v podobě většího přibližování k zahraničí, toto přiblížení se projevilo například při módních přehlídkách zahraničních návrhářů v Praze nebo ve snaze zapůsobit československou módou na zahraničním trhu. Měnila se i postava manekýnky, která se v druhé polovině šedesátých let změnila z dívky „krev a mlíko“ na štíhlou krásku ve svůdné póze. I v módě Květy reagovaly na nedostatky v nabídce obchodů a poskytovaly příspěvky, které radí jak si vytvořit módní kusy doma. Větší zájem o módu a její obsáhlejší pojetí dokládá i rozšíření módních příspěvků o módu účesů a péči o krásu a zdraví. Významný byl i nárůst propagačních příspěvků v letech 1967 a 1968, které měly často formu velkých článků někdy i celostránkových.

Volný čas byla nejobsáhlejší oblast životního stylu. Časopis se věnoval dovolené v zahraničí i v tuzemsku, volnému času v průběhu pracovního týdne a víkendů, určenému k relaxaci a zábavě i kulturním aktivitám vhodným pro sebevzdělávání a kultivaci osobnosti. Co se týká rekreace o dovolené, Květy jí věnovaly pozornost více v první polovině sledovaného období. Vycházely příspěvky velebící jak zahraničí (nejčastěji destinace v Bulharsku, dále pak oblasti Baltské moře⁴⁰³, Jaderské moře⁴⁰⁴ a Černé moře⁴⁰⁵), tak

⁴⁰³ Evropská pevnina k Baltskému moři přiléhá z jihu pobřežím Německa a Polska, na západě leží Dánsko, na severozápadě Švédsko a na východě postupně (od severu k jihu) Finsko, Rusko, Estonsko, Lotyšsko, Litva a znova Rusko.

⁴⁰⁴ K Jaderskému moři přiléhají Itálie, Slovinsko, Chorvatsko, Bosna a Hercegovina (úzkým koridorem u města Neum), Černá Hora, Albánie a svými ostrovy i Řecko.

Československo, ve všech příspěvcích se jednalo o rekreaci zajišťovanou nějakou institucí nebo organizací nejčastěji ROH⁴⁰⁶. Květy se dotýkají také špatných podmínek rekreace těch občanů, kteří na zprostředkovanou dovolenou nedosáhli a jejich možnosti jim ani neumožňují pořídit si, v té době velmi oblíbenou, víkendovou chatu či vyjet mimo město automobilem. Od roku 1964 příspěvky věnované dovolené prakticky vymizely, až v roce 1968 se objevilo několik propagačních příspěvků. Jednalo se o propagaci motorestů, campingových táborů apod. Zahraniční rekreaci se věnoval pouze jeden příspěvek, také z reklamní oblasti, který uváděl nabídky pobytů několika zprostředkovatelů v Bulharsku. Od roku 1964 se o ROH neobjevila jediná zmínka, všechny příspěvky se věnovaly samostatně organizované rekreaci. Dovolenu pro děti a mládež se Květy zabývaly pouze okrajově, mladí rekreanti trávili své volno nejčastěji na letních táborech v tuzemsku. V roce 1968 se v rámci reklamy na dovolenou v Bulharsku se objevila i možnost rekreace mládeže.

Pro volný čas, který měl čtenář k dispozici po pracovní době či o volných dnech, nabízel časopis Květy informace o velkém množství relaxačních a zábavných aktivit. Mezi tyto aktivity patřil sport, turistika, kutilství, starost o zahradu, sběratelství či křížovky a hádanky. Do kutilských a zahrádkářských příspěvků se nejvíce promítla obliba chataření, v podobě rad pro vylepšení své chatičky a zahrádky. Množství příspěvků věnovaných volnému času stoupal od roku 1961, důvodem bylo i zkracování pracovní doby a zavedení pětidenního pracovního týdne, a tím větší časový fond využitelný pro relaxaci a zábavu. Zejména ve sportu se od druhé poloviny šedesátých let projevil odklon od velebení Sovětského svazu a socialistických přátel a otevřel se prostor pro působení různorodějších zahraničních vlivů.

Kulturní oblast byla na společensko-politické změny nejcitlivější ze všech výše uvedených témat. Nejlépe je to patrné z televizních článků uváděných v letech 1967 a 1968, které reagovaly na uvolnění cenzury i na události srpna 1968. Kulturní volnočasové aktivity však nebyly předmětem této práce, proto se jim nebudu dále věnovat.

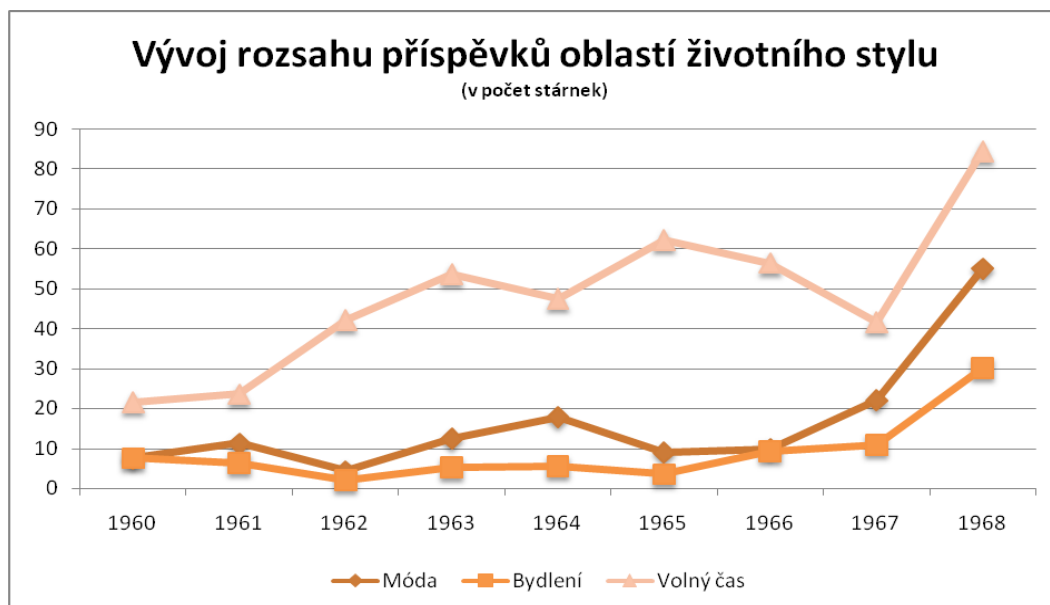
Zajímavé srovnání může poskytnout, na základě kvalitativní analýzy, vypracovaný graf číslo 8, který ukazuje vývoj rozsahu příspěvků věnovaných oblastem životního stylu (oblast bydlení, móda, volný čas). Do jednotlivých oblastí jsem, pouze pro účely tohoto

⁴⁰⁵ Kolem moře se rozkládají následující země: na západě balkánské státy Bulharsko a Rumunsko, na severu Ukrajina, na severovýchodě Rusko, na východě Gruzie, na jihu Turecko.

⁴⁰⁶ Revoluční odborové hnutí (ROH) byla monopolní odborová organizace, která byla zároveň nejmasovější společenskou organizací v socialistickém Československu. Mnohde bylo členství zaměstnanců v ROH prakticky povinné a automatické.

grafu⁴⁰⁷, zahrnuje i údaje i z reklamních příspěvků, které se věnovaly některému z uvedených oblastí.

Graf 9: Vývoj rozsahu příspěvků jednotlivých oblastí životního stylu

⁴⁰⁷ Propagační příspěvky jsou ve zbytku kvantitativní analýzy uváděny jako samostatná kategorie.

8 ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo popsat, jakým způsobem prezentoval časopis Květy životní styl v letech 1960 – 1968 a jak pomáhal utvářet představy čtenářů o životním stylu. Časopis Květy měl ve sledovaném období spíše zábavnou podobu, přesto nechybělo v časopise ani politické dění z domova i zahraničí.

Obsah časopisu byl zkoumán pomocí obsahové analýzy. Byla zvolena kombinace metod kvantitativního a kvalitativního přístupu. Z důvodu značného rozsahu tématu životní styl se práce zaměřila pouze na oblast bydlení, módy a volného času. Pojetí volného času bylo zúženo na aktivity určené pro relaxaci, zábavu a rozptýlení, jako součást volného času nebyly vnímány kulturní aktivity, které považují za součást vzdělávání.

Kvantitativní analýza byla využita pro znázornění vývoje a rozsahu témat životního stylu. V rámci kvantitativní analýzy byly stanoveny čtyři výzkumné hypotézy:

1. Podíl příspěvků zabývajících se tématem životní styl je v časopise Květy trvale nižší než podíl příspěvků zabývajících se ostatními tématy.
2. V průběhu sledovaného období podíl příspěvků zabývajících se tématem životní styl roste.
3. Nejvyšší nárůst zveřejněných příspěvků zabývajících se tématem životní styl proběhl na počátku roku 1968.
4. V průběhu sledovaného období narůstala různorodost složek životního stylu, o kterých časopis publikoval.

Prověřování těchto hypotéz vedlo k závěrům, že témata životního stylu zaujímalala vždy podstatnou část rozsahu časopisu. Nejméně pozornosti bylo tématům životního stylu věnováno během roku 1960, kdy byla tematická oblast životního stylu čtvrtá nejrozsáhlejší. V dalších letech věnovaný prostor životnímu stylu rostl. V průběhu roku 1968 byl životní styl nejrozsáhlejší tematickou oblastí v časopise. Porovnání meziročních údajů ukázalo, že nejvyšší nárůst zaznamenal rozsah životního styl v období 1962 – 1963. Během sledovaného období rostla i rozmanitost jednotlivých témat zařazených do životního stylu.

O obsahu konkrétních témat životního stylu referuje kvalitativní analýza. V oblasti bydlení se časopis věnoval novým trendům ve výstavbě a dispozičním řešení bytů, dále také vybavení bytů nábytkem, dekoracím a umělecky zpracovaných předmětům denní potřeby. Spotřebnímu zboží do domácnosti se věnovaly příspěvky v podobě reklamy. V moderním

bydlení měl čtenář dbát na skromnost, jednoduchost a funkčnost. V roce 1968 se objevila kritika dosavadního dispozičního řešení bytů, hlavně bytového jádra.

V oblasti módy časopis prezentoval převážně ženskou módu. V průběhu sledovaného období se v módě projevovalo uvolnění společenských poměrů v podobě vřelejšího vztahu k zahraničí. Květy se začaly inspirovat v druhé polovině šedesátých let zahraničními trendy a informovaly i o módních přehlídkách zahraničních tvůrců v Československu. Módní oblast zahrnovala nejen odívání, ale také doplňky, účesy a péči o krásu a zdraví. V letech 1967 a 1968 se výrazně prosadily propagační příspěvky.

V oblasti módy i v oblasti bydlení se projeví nedostatky v sortimentu a množství produktů v obchodech.

Nejrozsáhlejší oblastí životního stylu byl volný čas. Časopis přinášel inspiraci pro zahraniční i tuzemskou rekreaci. Zahraniční dovolené vévodilo Bulharsko, tuzemské rekreaci pobyt v přírodě. Aktivity volného času v průběhu pracovního procesu nejčastěji reprezentoval sport, dále se objevovala turistika, chataření, zahrádkářství, kutilství, sběratelství, křížovky či hádanky.

Práce se věnovala také zakotvení pojmu životní styl z teoretického hlediska, životnímu stylu v Československu v 60. letech 20. století, charakteristice časopisu Květy a mediální či společensko-politické situaci šedesátých let v Československu.

9 SUMMARY

The aim of this thesis was to describe how the magazine Květy presented the lifestyle in the years 1960 - 1968 and how it shaped the lifestyle of its readers.

The content of the magazine was examined by using the content analysis. Combination of qualitative and quantitative approach was applied. Due to the extensive topic of lifestyle, this thesis has been focused solely on housing, leisure and fashion. The concept of free time has been narrowed down to activities designed for relaxation, entertainment and amusement. Cultural activities were not considered as free time activities but as educational ones.

Quantitative analysis was used to illustrate the range and development of lifestyle topics. During quantitative analysis four research hypotheses were established:

1. The percentage of articles in weekly Květy covering lifestyle topics is consistently lower than the percentage of other articles dealing with other topics.
2. During the examined period share of the articles covering lifestyle topics is increasing.
3. The steepest increase in percentage of articles concentrated on lifestyle topics happened in the beginning of 1968.
4. During observed period the variety of different lifestyle topics has increased.

Verification of these hypotheses led to the conclusion that lifestyle topics have always occupied a substantial part of the content of the magazine. The least attention was paid to lifestyle topics during 1960, when the area of lifestyle ranked fourth. Share dedicated to the lifestyle grew in the following years. In 1968, the lifestyle ranked 1st among magazine's topics. Comparison of year on year data showed that the highest increase occurred in the period 1962-1963. The diversity of topics included in the lifestyle area has increased during the examined period.

The qualitative analysis reports on specific lifestyle themes. In the housing sector, the magazine was devoted to new trends in construction and layout of flats and houses, as well as furniture, furnishings, decoration and items of daily use. Consumer goods were advertised in the weekly. The reader should take care of modesty, simplicity and functionality in the modern living. In 1968 a criticism of the current layout of flats appeared; especially of use of plastic building materials in bathrooms.

In the area of fashion, magazine focused on female clothing and fashion. Weekly showed gradual relaxation of societal climate by demonstrating warmer attitude to foreign countries during the examined period. The weekly Květy began to take inspiration abroad and referred

about fashion shows of foreign fashion designers in Czechoslovakia in the second half of 60th. Fashion area included not only clothing but also accessories, hairstyles and beauty care and health. Between 1967 and 1968 share of commercials increased sharply.

Articles focused on both; fashion and living comment on the lack of goods in stores and their poor quality.

The largest area of lifestyle was free time. The magazine brought inspiration for both foreign and domestic holidays. Foreign holidays were dominated by Bulgaria, domestic ones by hiking. Leisure time activities during the working weeks were represented by the sports, hiking, gardening, DIY, collecting, summer housing and crossword puzzles.

The thesis also focused on anchoring of the concept of lifestyle from a theoretical standpoint, a lifestyle of Czechoslovakia in the 60s 20th century, the characteristic of magazine and media Květy and socio-political situation of the sixties in Czechoslovakia.

10 POUŽITÁ LITERATURA

10.1 Publikace

BOUDON, Raymond. Sociologický slovník. Univerzita Palackého. Olomouc: 2004, 253 s.

Zdroj: Český statistický úřad, Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1971, Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury; Bratislava: ALFA - Vydavatelství technickej a ekonomickej literatúry, 1971, 618 s.

ČIHOVSKÝ, Jaroslav. Životní styl jako mnohoaspektový fenomén. In: Aktuální problémy životního stylu: sborník referátů a příspěvků ze semináře sekce Sociologie integrálního zkoumání člověka a sekce Sociologie kultury a volného času: Praha 6. 10. 2005. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta pro Masarykovu českou sociologickou společnost při AV ČR, Praha: 2006, 136 s.

DENEMARKOVÁ, Radka. Zlatá šedesátá: česká literatura a společnost v letech tání, kolotání a zklamání. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2000, 420 s.

DOHNALOVÁ, Marie; MALINA, Jaroslav. Slovník antropologie občanské společnosti. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2006, 778 s.

DOUDĚRA, Karel. Naše Rudé právo, Praha: Rudé právo, 1980, 346 s.

DUFFKOVÁ, Jana; URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef. Sociologie životního stylu. Aleš Čeněk, Praha: 2008, 237 s.

FILIPCOVÁ, Blanka. Člověk, práce, volný čas. Praha: Svoboda, 1966, 155 s.

FILIPCOVÁ, Blanka. Různoběžky života. Svoboda, Praha: 1976, 424 s.

FROMM, Erich. Mít nebo být? Naše vojsko, Praha: 1992, 170 s.

FROMM, Erich. Strach ze svobody. Naše vojsko, Praha: 1993, 158 s.

GALBRAITH, John Kenneth. Společnost hojnosti. Svoboda, Praha: 1967, 335 s.

HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2009, 774 s.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005, 407 s.

HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Česká móda 1940/1970: Zrcadlo doby. Umělecko-průmyslové muzeum a Olympia, Praha: 2000, 125 s.

HONZÍK, Karel. Z tvorby životního slohu. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965, 292 s.

JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2007, 285 s.

JANOUSEK, Pavel. Dějiny české literatury 1945-1989. III. 1958-1969. Academia, Praha: 2008

- KACHLÍK, Alfons; HÄKL, Bohuš; PAVLŮ, Dušan. Úvod do teorie socialistické propagace, Praha: 1974, 44 s.
- KAMEROVÁ, Daniela. Bruselský sen: Československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let. Arbor vitae: Praha: 2008, 12 s.
- KLEIN, Ota. Životní styl a moderní civilizace. Sympisum, Praha: 1969, 165 s.
- Kolektiv autorů, Velký sociologický slovník, vedoucí redakční skupiny Jiří Linhart. Karolinum, Praha: 1996
- Kolektiv, Slovníková příručka k Československým dějinám 1948 – 1989. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006
- KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. století. Portál, Praha: 2010, 310 s.
- KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim. Česká média a česká společnost v 60. letech. Radioservis, Praha: 2008, 170 s.
- KÖPPLOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo. Karolinum, Praha: 2003, 461 s.
- KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Grada, Praha: 2010, 272 s.
- KYBALOVÁ, Ludmila; LAMAROVÁ, Milena. Estetika odievania: pre stredné odborné učilišťa a stredné odborné školy. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava: 1988, 121 s.
- LAMAROVÁ, Milena. Oděvní tvorba. Odeon, Praha: 1986, 71 s.
- LAMAROVÁ, Milena. Průmyslový design: stroje, nástroje, průmyslové výrobky. Odeon, Praha: 1985, 71 s.
- LIPOVETSKY, Gilles, Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech. Prostor, Praha: 2002, 446 s.
- MARÁDOVÁ, Eva. Oděvní a bytová kultura. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1989, 86 s.
- MARCUSE, Herbert. Jednorozměrný člověk: studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti. Naše vojsko, Praha: 1991, 190 s.
- OSVALD, V. Novinář Josef Kajetán Tyl. Novinář, Praha: 1972, 159 s.
- Odbor statistiky obyvatelstva a životní úrovně, Výsledky šetření o využití časového fondu u zpravodajského souboru statistiky životní úrovně domácností v roce 1967, Praha: 1970
- PÁČL, Pavel. Socialistický způsob života v časové dimenzi. Univerzita J. E. Purkyně, Brno: 1979, 154 s.
- PÁČL, Pavel. Socialistický způsob života. Univerzita J. E. Purkyně, Brno: 1988
- PAUER, Jan. Praha 1968, Vpád Varšavské smlouvy. Argo, Praha: 2004, 358 s.

- PETRUSEK, Miloslav. Poznámky o životním stylu v časech postmodernity. In: Aktuální problémy životního stylu: sborník referátů a příspěvků ze semináře sekce Sociologie integrálního zkoumání člověka a sekce Sociologie kultury a volného času: Praha 6. 10. 2005. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta pro Masarykovu českou sociologickou společnost při AV ČR, Praha: 2006, 136 s.
- PICHL, J. B. Vlastenecké vzpomínky. Fr. Borový, Praha: 1936, 260 s.
- PILÁT, J.: Redaktorská činnost Josefa Kajetána Tyla. Orbis, Praha: 1955, 84 s.
- SKARLANTOVÁ, Jana. Kultura odívání mládeže jako součást socialistického životního způsobu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1984, 149 s.
- SOJKA, J. E.: Naši mužové. Melantrich, Praha: 1953, 429 s.
- STRAUSS, Anselm; CORBINOVÁ, Juliet. Základy kvalitativního výzkumu. Albert, Boskovice: 1999, 196 s.
- SZLENDAK, Tomasz. Supermarketyzacja: Religia i obyczaje seksualne mlodziety w kultuze konsumpejnej. Wydawnictwo Uniwersyteru Wroclawskiego, Wroclaw: 2004
- ŠVIGOVÁ, Milada. Volný čas a my. Svobodné slovo, Praha: 1967, 155 s.
- TLUSTÝ, Vojtěch; KLOFÁČ, Jaroslav. Soudobá sociologie. Svoboda, Praha: 1967, 480 s.
- TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Metody výzkumu médií. Portál, Praha: 2010, 293 s.
- VALENTA, Jiří. Sovětská intervence v Československu 1968. Nakladatelství Svoboda, Praha: 1991, 192 s.
- Vývoj způsobu života, ÚPS ČSAV, Praha 1973
- WINFRIED, Schulz. Analýza obsahu mediálních sdělení. Karolinum, Praha: 2004, 149 s.

10.2 Články

- BEŇO, Miroslav. Televizi z různých stran. In: Květy. Ročník 10, č. 25 – 1960, str. 23
- BERÁNKOVÁ, Milena. Květy známé a neznámé. In Květy. Ročník 22, č. 1 - 1972, str. 28- 29
- BERÁNKOVÁ, Milena. Květy známé a neznámé. In Květy. Ročník 22, č. 3 – 1972, str. 28- 29
- BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 10 – 1984, str. 36-37
- BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 12 – 1984, str. 36-37
- BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 14 – 1984, str. 36-37
- BERÁNKOVÁ, Milena. Sto padesát let Květů. In: Květy. Ročník 34, č. 8 – 1984, str. 36-37
- BERÁNKOVÁ, Milena. Tylovy nelehké začátky. In Květy. Ročník 34, č. 2 - 1984, str. 36 - 37
- BERUŠ, Oldřich. Květiny a váza. In: Květy. Ročník 11, č. 8 – 1961, str. 27

BOHMANNOVÁ Andrea. Dětský kout. In: Květy. Ročník 17, č. 39 – 1967, str. 31

ČIHÁK, Fr. Tváře z obrazovky In: Květy. Ročník 13, č. 36 – 1963, str. 8

DOLEJŠÍ, Vojtěch. Na dovolené. In: Květy. Ročník 14, č. 30 – 1964, str. 5

DOLEJŠÍ, Vojtěch. Rekreační pro všechny. In: Květy. Ročník 13, č. 30 – 1963, str. 5

FEŘTEK, Otakar. Kosmetická poradna. In: Květy. Ročník 18, č. 26 – 1968, str. 53

FÍŠER, František. Led je jejich živel autor František Fišer. In: Květy. Ročník 16, č. 47 - 1966, str. 13

GAVELKA, Ota. Horolezecká neděle. In: Květy. Ročník 11, č. - 35 1961, str. 20

GIRLOVÁ, Hana. Padání vlasů. In: Květy. Ročník 18, č. 34 – 1968, str. 47

HÁLA, Bedřich. Zahrádkářům. In: Květy. Ročník 16, č. 38 – 1966, str. 32

HANÁK, Jan. Bytová kultura. In: Květy. Ročník 10, č. 8 - 1960, str. 26

HAVLÍČEK, Dušan. Televize je opět s námi. In: Květy. Ročník 18, č. 42 – 1968, str. 56

HAVLÍČEK, Dušan. Umělecké kritice se volněji dýchá. In: Květy. Ročník 18, č. 13 – 1968, str. 54

HLAVÁČEK, Jaroslav. Nové bydlení. In: Květy. - Ročník 10, č. - 39 – 1960, str. 27

HLAVÁČEK, Jaroslav. Uličkami a dvorky pražského hradu. In: Květy. Ročník 10, č. 43 – 1960, str. 8 – 9

HOLUB, Josef; VELEK, Josef. Luxus nebo nezbytnost pro váš byt. In: Květy. Ročník. 18, č. 30 – 1968, str. 12 - 15

HRUBÝ, K. Filatelie. In: Květy. Ročník 12, č. 13 – 1962, str. 33

KRÝSA, Josef. Léčba otylosti. In: Květy. Ročník 13, č. 39 – 1963, str. 31

KRÝSA, Josef. Slunce lék – slunce nepřítel. In: Květy. Ročník 13, č. 30 – 1963, str. 30

KŘEČEK, Zdeněk. Módní pláště 68. In: Květy. Ročník 17, č. 39 – 1967, str. 30

KŘEČEK, Zdeněk. Z Prahy do celého světa. In: Květy. Ročník 18, č. 17 – 1968, str. 48 – 49

KÚNOVÁ, Eva. Blahopřání Květům. In: Práce. - Ročník 40, č. 4 – 1984, str. 5

Květy jako obraz života. Podepsáno mis. In: Květy. - Ročník. 39, č. 1 – 1989, str. 13

Květy nezapomněly. Podepsáno r. In: Kmen. - Ročník 2, č. 52 – 1989, str. 2

Květy před dvaceti lety aneb: Bodláčí v Květech. Podepsáno Dřívější redaktoři. In: Květy. Ročník 40, č. 2 - 1990, str. 24-25

LANGHAMER Antonín. Jablonecká bižuterie. In: Květy. Ročník 13, č. 30 – 1963, str. 31

MALÝ, J. Počátky české žurnalistiky. In Naše znovuzrození. Praha: J. Otto č. 30, 1880, str. 35

MELNIKOVÁ-PAPOUŠKOVÁ, N. V kraji hříšných soch a lidské pokory. In: Květy. Ročník 15, č. 47 – 1965, str. 19

MIKULÁŠKOVÁ, Věra. Listí padá na šaty. In: Květy. Ročník 11, č. 39 – 1961, str. 19

MORAVA, Kare. Co uvidí diváci na XII. FFP. In: Květy. Ročník 11, č. 21 – 1961, str. 15

Nepodepsán. Osvětlení v bytě. In: Květy. Ročník. 10, č. 13 – 1960, str. 27

Nepodepsáno, Bulharsko výsluní Evropy. In: Květy. Ročník 18, č. 4 – 1968, str. 14

Nepodepsáno. Květiny ve váze. In: Květy. Ročník 10, č. 17 – 1960, str. 27

Nepodepsáno. O vlasech. In: Květy. Ročník 16, č. 42 – 1966, str. 29

Nepodepsáno. Od pátku do čtvrtka. In: Květy. Ročník 11, č. 21 – 1961, str. 25

Nepodepsáno. Píseň léta. In: Květy. Ročník 13, č. 26 – 1963, str. 31

Nepodepsáno. Po jaru léto. In: Květy. Ročník 17, č. 17 – 1967, str. 29

Nepodepsáno. Sovětská móda. In: Květy. Ročník 16, č. 4 – 1966, str. 31

Nepodepsáno. Společenské šaty. In: Květy. Ročník 12, č. 52 – 1962, str. 23

Nepodepsáno. Z nových filmů. In: Květy. Ročník. 10, č. 17 – 1960, str. 25

NOVÁK, Mirko. Co je životní sloh. In: Host do domu. - Ročník 9, č. 1 – 1962, str. 26-29

Pátrací skupina vykřičník. Hubněte s námi. In: Květy. Ročník 17, č. 34 – 1967, str. 25

PECHAROVÁ, Helena. Chvála létu. In: Květy. Ročník 17, č. 30 – 1967, str. 12 -13

PITHOVA, F. Působí špatná životospráva na pleť? In: Květy. Ročník 18, č. 30 – 1968, str. 47

PLESKOTOVÁ, Eva. Televize. In: Květy. Ročník 17, č. 25 – 1967, str. 32

Podepsáno (bh). Moderní plastika. In: Květy. Ročník 10, č. 30 – 1960, str. 27

Podepsáno (db). Dámy ve stylu geometrie či romantiky? In: Květy. Ročník 16, č. 8 – 1966, str. 31

Podepsáno H. P. Módní doplňky. In: Květy. Ročník 10, č. 52 – 1960, str. 27

Podepsáno HP. Pestré šaty z bavlny. In: Květy. Ročník 15, č. 34 – 1965, str. 31

Podepsáno -hr-. Komplety a kostýmy. In: Květy. Ročník 13, č. 22 – 1963, str. 31

Podepsáno J. L. Constanze v Praze. In: Květy. Ročník 16, č. 52 – 1966, str. 28

Podepsáno J. Ř. Móda pro čtrnáctileté. In: Květy. Ročník 16, č. 17 – 1966, str. 31

Podepsáno J. Ř. Pařížská móda. In: Květy. Ročník 15, č. 43 – 1965, str. 30- 31

Podepsáno ja. Na vrcholu léta. In: Květy. Ročník 15, č. 30 – 1965, str. 31

Podepsáno ja. Stránka pro děti a zamyšlení pro rodiče. In: Květy. Ročník 15, č. 21 – 1965, str. 31

Podepsáno L. M. Podzim v domě módy. In: Květy. Ročník 12, č. 35 – 1962, str. 23

Podepsáno L. M. Zimní Komplety. In: Květy. Ročník 10, č. 4 – 1960, str. 27

Podepsáno M. K. Limonádový Joe, In: Květy. Ročník 13, č. 52 – 1963, str. 6 - 8

Podepsáno M. L. Sklo pro všední den. In: Květy. Ročník 13, č. 4 – 1963, str. 9

Podepsáno redakce. In: Květy. Ročník 1, č. 1 – 1951, str. 5

Podepsáno Ši. Malá noční povídka. In: Květy. Ročník 12, č. 4 – 1962, str. 9

Podepsáno T. Z. Co s sebou na dovolenou. In: Květy. Ročník 14, č. 30 – 1964, str. 31

Podepsáno V. Květiny a věci. In: Květy. Ročník 11, č. 13 – 1961, str. 27

POLEŠOVSKÝ, Jan. Uděláme zas díru do světa? In: Květy. Ročník 15, č. 16 - 1965, str. 15

ROT, David. Trasy květů. In: Květy. Ročník 18, č. 21 – 1968, str. 29

- SICIŇSKI, A. Sociologický časopis. číslo 3 – 1972, str. 282
- STUHL, Vladimír. Vážení čtenáři. In: Květy. Ročník 18, č. 52- 1968, str. 3
- STULÍK, Vlastimil. Šachy. In: Květy. Ročník 17, č. 12 – 1967, str. 35
- SUCHÁNEK, Jaroslav. Mini sport za velké peníze. In: Květy. Ročník 18, č. 34 - 1966, str. 51
- ŠKARÝD, Milan. Zlaté písky pohody. In: Květy. Ročník 10, č. 36 – 1960, str. 15 - 16
- ŠPAČKOVÁ, Dana. Kytici květů Květům. In: Tvorba. č. 2 - 1984, str. 2
- ŠTÁVA, Z. Je opalování zdravé? In: Květy. Ročník 16, č. 30 – 1966, str. 29
- ŠTÁVA, Z. Rady Kleopatry aneb čím se líčit. In: Květy. Ročník 17, č. 36 – 1967, str. 29
- ŠUPICH, Zvonimír. Od tří moří rekreačním perem. In: Květy. Ročník 14, č. 30 – 1964, str. 19
- ŠVANCARA, Josef. Životní styl a duševní zdraví. In: Květy. Ročník 11, č. 30 – 1961, str. 19
- ÚLEHLOVÁ-TILSCHOVÁ. Správně jíst – zdravě žít. In: Květy. Ročník 14, č. 39 – 1964, str. 31
- VACULÍK, J. Chaty na muřích nožkách. In: Květy. Ročník 13, č. 39 – 1963, str. 31
- ZEDNÍKOVÁ, Irma. Bude Vám slušet. In: Květy. Ročník 14, č. 4 – 1964, str. 31
- ZEDNÍKOVÁ, Irma. Jaro je tady. In: Květy. Ročník. 14, č. 17 – 1964, str. 31

10.3 Kvalifikační práce

- HRABÁNEK, Vít. Propagace a socialistický [rigorozní práce], Fakulta žurnalistiky University Karlovy, 1967
- NOVÁKOVÁ, Radka. Mediální obraz prezidentských kandidátů před volbami 2008. Praha, 2009

10.4 Archivní materiály

- Ministerstvo informací, žádost o povolení vydávání tisku. 20. 11. 1950, Národní archiv Praha
- ÚV KSČ, oddělení propagandy, agitace a kultury. Zpráva k návrhu na nový časopis, 18. 3. 1955. Národní archiv Praha
- Žádost o zvýšení nákladu, 15. 4. 1967, Národní archiv Praha

11 SEZNAM GRAFŮ, TABULEK, OBRÁZKŮ A SCHÉMÁT

11.1 Seznam grafů

Graf 1: Vzdělání podle generační příslušnosti a pohlaví

Graf 2: Struktura časového fondu ve volnou sobotu a neděli u mužů a žen v ČSSR v roce 1967

Graf 3: Vývoj rozsahu tematických kategorií ve sledovaném období (v počtu stránek)

Graf 4: Vývoj kategorie „Životní styl“

Graf 5: Vývoj počtu a rozsahu příspěvků kategorie „Životní styl“ v období 10/1967 – 12/1968

Graf 6: Vývoj podílu příspěvků kategorie „Životní styl“ na celkovém rozsahu časopisu

Graf 7: Počet jednotlivých témat zahrnutých do kategorie „Životní styl“

Graf 8: Vývoj rozsahu jednotlivých témat kategorie „Životní styl“

Graf 9: Vývoj rozsahu příspěvků jednotlivých oblastí životního stylu

11.2 Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Květy 1960 č. 39, Nové bydlení

Obrázek č. 2: Květy 1962 č. 35, Dům módy

Obrázek č. 3: Květy, 1963 č. 22, Kompletly a kostýmy

Obrázek č. 4: Květy 1964 č. 4, Bude Vám slušet

Obrázek č. 5: Květy 1965 č. 43, Pařížská móda

Obrázek č. 6: Květy 1966 č. 52, Constanze v Praze

Obrázek č. 7: Květy 1967 č. 17, Po jaru léto

Obrázek č. 8: Květy 1968 č. 17, Z Prahy do celého světa

Obrázek č. 9: Květy 1960 č. 3, Zlaté písky pohody

Obrázek č. 10: Květy 1968 č. 4, Bulharsko výsluní Evropy

Obrázek č. 11: Květy 1968 č. 18, Trasy květů

Obrázek č. 12: Květy 1963 č. 13, Chaty na muřích nožkách

Obrázek č. 13: Květy 1962 č. 12, Malá noční povídka

Obrázek č. 14: Květy 1967 č. 25, Televizní program

Obrázek č. 15: Květy 1963 č. 52, Limonádový Joe

11.3 Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet titulů periodického tisku

Tabulka 2: Ekonomicky aktivní dotazovaní 1967 podle příjmů a vzdělání v %

Tabulka 3: Vývoj životní úrovně - vybrané indexy základních ukazatelů

Tabulka 4: Vybavenost obyvatelstva nejdůležitějšími předměty dlouhodobého užívání

Tabulka 5: Využití volného času v ČSSR (v hodinách za týden)

Tabulka 6: Využití denní časového fondu v domácnostech dělníků

Tabulka 7: Počet zkoumaných článků a jejich rozsah

Tabulka 8: Průměrný rozsah jednoho příspěvku (v počtu stran)

Tabulka 9: Podíl na celkovém rozsahu časopisu podle jednotlivých tematických kategorií

Tabulka 10: Srovnání hodnot vývoje kategorie „Životní styl“ mezi jednotlivými roky

Tabulka 11: Vývoj podílu příspěvků kategorie „Životní styl“ na celkovém rozsahu časopisu a rozdíly mezi měsíci

Tabulka 12: Podíl témat kategorie „Životní styl“ na celkovém rozsahu časopisu

Tabulka 13: Podíl témat v rámci kategorie „Životní styl“

11.4 Seznam schémat

Schéma 1: Schéma problematiky životního stylu jednotlivce

Schéma 2: Vztah pojmů životní způsob – životní sty – životní sloh

12 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Seznam hodnot, které nabývají proměnné

Příloha 2: Formát kódovací knihy

13 PŘÍLOHY

Příloha 1: Seznam hodnot, které nabývají proměnné

Proměnné		
Číslo	Identifikační proměnné	
1	Rok vydání	
2	Měsíc	
3	Na stránce	
4	Rozsah	
Číslo	Analytická proměnná HLAVNÍ TÉMA	Tematická oblast
5	Vnitrostátní politika	Oblast Vnitrostátní dění
6	Vnitrostátní zajímavosti	
7	Práce/Život obyvatel	
8	Zahraniční politika	Oblast Zahraniční dění
9	Zahraniční zajímavosti	
10	Cestopisy	
11	Právní rady	Oblast Rady
12	Rodinné rady	
13	Lékařské rady	
14	Kuchařské rady	
15	Literatura	Oblast Kultura
16	Umění	
17	Divadlo	
18	Film	
19	Televize	
20	Ze společnosti	
21	Historie kultury	Oblast Životní styl
22	Bydlení	
23	Móda	
24	Zdraví	
25	Stravování	
26	Krása	
27	Dovolená	
28	Turistika	
29	Křížovky	
30	Hádky	
31	Filatelie	
32	Šachy	
33	Kuťilství	
34	Sport	
35	Chovatelství	

36	Myslivost	
37	Kouzelnictví	
38	Zahradkářství	
39	Rybaření	
40	Houbařství	
41	Sběratelství	
42	Příroda	
43	Výtvarnictví	
44	Sdělení redakce	
45	Věda	
46	Dětská rubrika	
47	Propagace	
48	Dopisy čtenářů	
49	Soutěž	
50	Umělecké fotografie a reprodukce	
51	Jiné	
52	Neidentifikovatelné	

Příloha 2: Formát kódovací knihy

Kódovací kniha

Rok vydání	Měsíc vydání	Na stránce	Rozsah příspěvku v počtu stránce	Hlavní kategorie